

TODS

REVISTĂ DE CULTURĂ, SERIE NOUĂ

DECEMBRIE 1998, Nr. 12 (341), anul III (XXXIII) • 16 pagini — 2000 lei

Pentru cine mai scriem?

Trăim vremuri marcate de tot soiul de crize. Nimic nu mai funcționează cum trebuie, toate paradigmele sunt răsturnate sau percepute aiurea. Sunt anomalii cu care aproape ne-am obișnuit și pe care le privim deja cu detașare, așteptând vreo minune care să pună ordine în lucruri sau resemnându-ne cu gândul că și asta pe care o trăim e un tip de realitate ca oricare alta.

În cultură, și mai cu seamă în literatură, există totuși o criză care le întrece pe toate celelalte — multe, păguboase și ele, fără a periclita însă viabilitatea unui principiu de aur: că „rațiunea de a fi a artei nu este existența în sine, ci *co-existența*, trăirea împărtășită cu subiectul receptor. Prin urmare, criza receptării, căci apropo de ea ne lamentăm aici, ni se pare a fi cea mai periculoasă dintre toate neajunsurile cu care ne luptăm în aceste timpuri prin excelență anti-culturale.

Pentru cine mai scriem oare, ne-am putea întreba, de vreme ce cititorul a devenit o specie pe cale de dispariție, iar critica de autoritate o amintire nostalgică din vremuri mai faste.

E adevărat, scrisul rămâne pentru foarte mulți o formă de salvare, un mod de implicare tragică în aproximarea realului. Ei continuă să fabrice cu stoicism lumi de hârtie, fără a se mai gândi ce se va întâmpla cu cărțile lor după ce vor fi publicate. Cu disperare, cu gravitate sau cu histrionic cinism răspund că scriu pur și simplu pentru Dumnezeu, pentru ei înșiși sau pentru cercul minuscul de rude și prieteni.

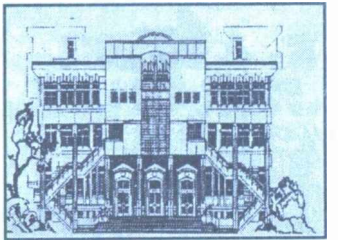
Pentru a nu cădea în melodramatic, n-ar fi rău să amintim aici că există, când și când, licăriri de normalitate, oaze de lumină într-un deșert de indiferență și apatie. Problema difuzării dezastruoase de pildă, a fost rezolvată — în parte și doar endemic — odată cu deschiderea librăriilor Uniunii Scriitorilor unde, de bine de rău, mai poți găsi câte un volum de literatură românească contemporană, după ce ai citit despre el sau ai auzit vorbindu-se pe undeva — absolut întâmplător, pentru că obiceiul de promovare publicitară a cărții nu există încă la noi. Mai e apoi efortul criticilor tineri de a suplini vidul de autoritate, deși vocile lor sunt destul de firave, iar criteriile de selecție a cărților comentate, nu totdeauna cele mai riguroase. Sabotând puternic criza receptării, mai există și târgurile de carte, care, dacă sunt bine organizate, oferă o imagine aproape ideală a vieții culturale românești: oameni înghesuindu-se să cumpere cărți, lansări de volume la care sunt prezente scriitori, critici și editori, dezbateri pe diverse teme, decernări de premii.

O astfel de tentativă de „sabotaj” vom face și noi în cadrul colocviilor tomitane din mijloc de decembrie, unde vom încerca să lămurim resorturile tenacității celor ce mai scriu încă, chiar și în condițiile precare ale receptării actuale.

T.

În acest număr:

• DIMITRIE STELARU • BERNARD THIERRY • L.BERECHE • GABRIELA INEA • RADU ȚUCULESCU • PETRU CIMPOEȘU • IOAN RADU VĂCĂRESCU • IOAN MIRCEA POPOVICI • DAN PERȘA • EUGENIA VÂJIA • ALINA OLOGU • ILEANA MARIN • ION ROȘIORU • CRISTIAN TIBERIU POPESCU • ROMULUS BUCUR • CLAUDIA OBRETIN • ALMA BLĂNARU • ALEDIN AMET • EMIL CARAGEORGE • FELIX MAIOR • GEORGE CULEA • OVIDIU DUNĂREANU • GETADELEANU • C.D.MAZILU • ADRIAN RĂDULESCU • CORNELIU MITOIU • ing. ION NAE • dr. NICOLAE PANIN • BARUȚU T.ARGHEZI • TITUS RUSU • ARTHUR PORUMBOIU

CETATEA CĂRȚILOR

Mișcarea culturală entuziastă, imediat de după 1877, a inițiat, printre altele, fondarea la Constanța (1898) și a unei biblioteci publice ce a constituit o faptă culturală de răsunet național. Biblioteca Cercului literar „Ovidiu” a fost prima tentativă tomitană de instituționalizare a lecturii publice. Acest fapt a fost receptat la adevărata lui semnificație culturală și a stat la baza întemeierii, în 1931, a Bibliotecii municipale.

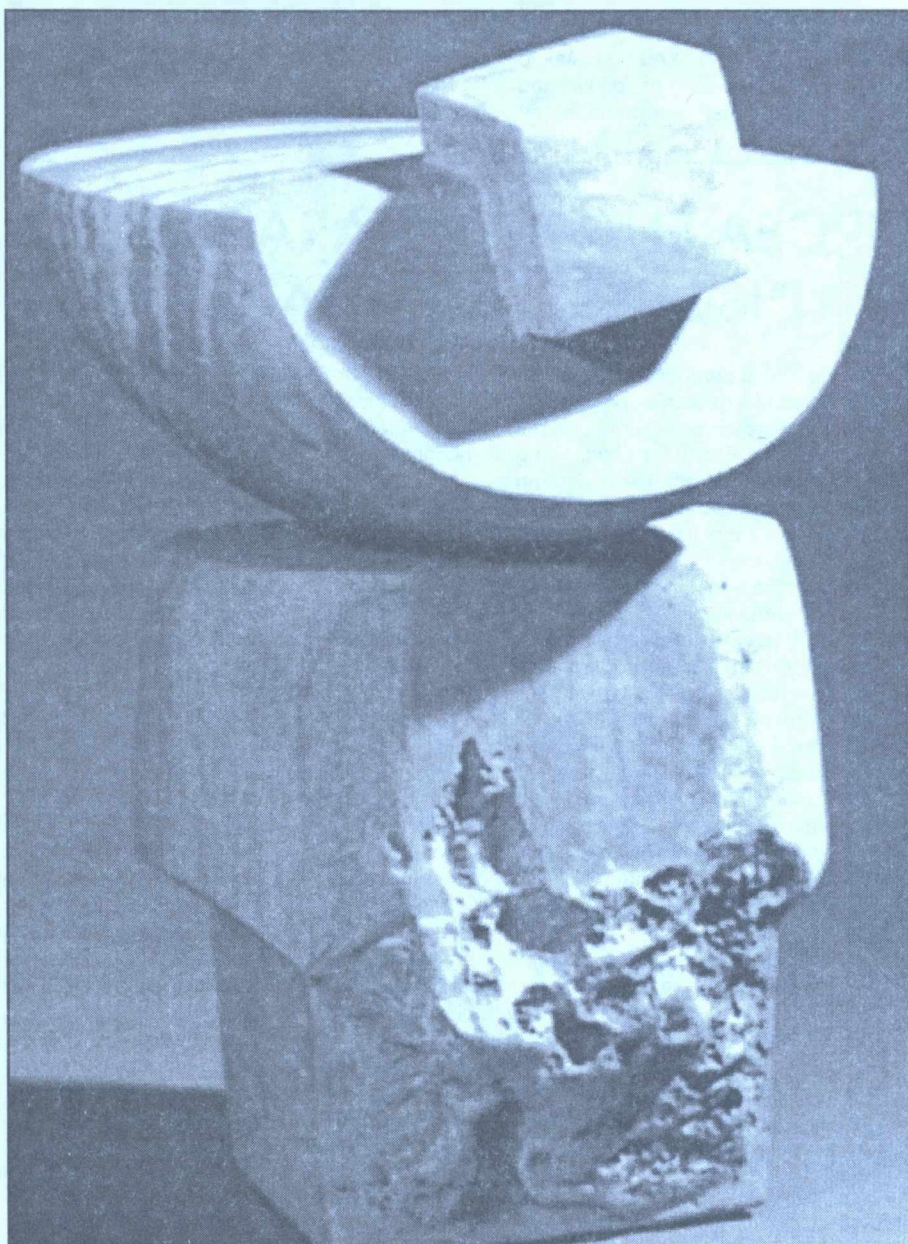
Biblioteca și slujitorii ei au reușit de atunci până în prezent să treacă peste numeroase dificultăți; una nu au putut-o depăși, aceasta marcându-le întreaga existență: lipsa unui sediu propriu, adecvat cerințelor specifice activității cu cartea.

Dar, iată că și acest mare impediment s-a spulberat. În această toamnă, când am aniversat 120 de ani de la Reintegrarea Dobrogei la Statul Român și când principala bibliotecă publică a ei a împlinit șazece și șapte de ani de existență, edili constănțeni, având în frunte Consiliul Județean, au dăruit Bibliotecii Județene, de ziua Sfântului Apostol Andrei, o casă nouă. Oameni politici și intelectuali generosi, cu aleasă simțire românească au pus umărul și sufletul la edificarea acestei adevărate cetăți a cărții, din otel, beton, marmură și sticlă, unică între clădirile cu același profil din țară. De acum numele lor stau înscrise la loc de cinste, alături de cele ale înaintașilor pentru propășirea culturii și spiritualității românești la tărul Pontului Euxin. Ei sunt: Stelian Duțu, Gheorghe Mihăeși, Dan Gabriel Iordache, Adrian Rădulescu, Constantin Dumitru Zamfir, Dumitru Bedivan, arhitecții Petre și Paula Pintilescu, precum și societățile de construcții COMCM Constanța — director Anghel Biu, Instalații 3 Constanța — director Dan Cojocă și Hidroedil Constanța — director ing. I. Hască.

Un vis împlinit — o casă a cărții, luminoasă, în vecinătatea mării, așa cum și-au dorit dintotdeauna cititorii din acest oraș, ale cărei performante arhitectonice și de organizare tehnică încântă și impresionează. Noul local este format din subsol, demisol, parter și două etaje însumând peste 6500 de metri pătrați; depozitul general are o capacitate de un milion de volume; sălile de lectură pot fi utilizate de 300 de persoane concomitent; în apropierea lor este amplasată o aulă multifuncțională cu o capacitate de 300 de locuri; în incinta noului sediu mai funcționează: secția de împrumut la domiciliu și secția de copii, o sală de lectură pentru copii și tineri, cu 80 de locuri, săli specializate și multe altele.

Un templu al cărții, o realitate a generațiilor noastre, demnă de începutul mileniului în care vom pași în curând, demnă de a ilustra cu certitudine dimensiunea economică a orașului de pe tărul Pontului Euxin, dar și de a pune într-o nouă lumină vocația sa culturală.

OVIDIU DUNĂREANU

• În acest număr ilustrațiile aparțin lui George Culea • Geneză II

Domnule Bernard Thierry, sunteți deformație socio-psiholog și unul dintre cei mai apreciați psihoterapeuți canadieni. În România, psihoterapia e un domeniu foarte nou, care abia acum își formează specialiștii. Vi s-a părut totuși că se poate recupera tot ce s-a pierdut în anii din urmă?

• În primul rând, îmi pare rău că s-a întâmplat așa. E nedrept faptul că, decenii întregi, n-au mai fiintat specialități precum sociologia și psihologia, că nu s-au mai putut forma cadre, iar oamenii care aveau nevoie n-au mai putut fi ajutați. Se pare însă că după 1990 s-a înregistrat un teribil interes și o affluentă majoră către facultățile de profil, de aceea sunt încrezător că, foarte curând, lucrurile vor reveni — măcar în această privință — în matca lor normală.

• **Vorbiți-ne puțin despre importanța psihoterapiei în societatea modernă.**

• Încercări ale omului de a influența comportarea semenilor săi prin comunicare au existat dintotdeauna. În tot cuprinsul istoriei, societățile au dat la iveală „specialiști” (înțelepți, filosofi, tămăduitori de suflete, vraci) a căror intervenție putea lecuși mințile tulburate. Totuși, abia în urmă cu jumătate de secol a luat naștere psihoterapia modernă, al cărei părinte este celebrul de-acum Sigmund Freud. Având pregătire în domeniul medicinei, psihologiei sau al unor discipline înrudite, psihoterapeutul — fără alte instrumente decât cuvântul — tăcerea și gestul, caută să schimbe percepțiile dureroase despre lume ale celui alt, să-i influențeze comportamentul și să facă din el o ființă umană mai fericită și mai productivă.

• **Ce se întâmplă de fapt în procesul psihoterapeutic? Despre ce este vorba în misterioasa legătură dintre „tămăduitorul de suflete” și pacientul său?**

• Experiența pacientului în relațiile terapeutice este presupusă a fi o mostră de factori semnificativi care au declansat problemele sale sau sunt în legătură cu ele. Observând comportamentul pacientului (atât verbal cât și neverbal) și încercând să-i înțeleagă cât mai profund resorturile, terapeutul comentează ceea ce observă. Pacientul, interpretând acest comportament, atât în lumina comentariilor terapeutului, cât și în lumina propriei sale reacții, are posibilitatea de a se reevalua și a se pregăti pentru o schimbare sau chiar de a o iniția. Deși nu toți factorii implicați în schimbare sunt limpezi, se presupune că sunt implicate principiile generale ale învățării. Cam asta ar fi descrierea procesului, în obiectivitatea sa clinică. În această definiție nu e inclus totuși dramatismul — și deseori marea suferință umană — care învalui psihoterapia. Pentru a o înțelege, este necesar să se examineze împrejurările care determină indivizii să caute sprijinul unui terapeut.

• **Din îndelungata dvs. experiență, ați**

Psihoterapia — între știință și artă

putut stabili un oarecare sistem motivațional? Care sunt cele mai frecvente cauze pentru care un pacient decide să se supună psihoterapiei?

• Cauzele pot fi multiple. De multe ori, după cum se știe, motivul e superficial, pur și simplu plictiseala sau simpla curiozitate. Dar nici un terapeut care se respectă nu va considera asta ca o justificare pentru începerea unui proces costisitor și penibil din punct de vedere emoțional. Situațiile cele mai tipice pentru aplicarea unui veritabil tratament sunt cele în care pacientul se prezintă la terapeut ca urmare a felurite experiențe de viață care l-au făcut să se simtă dezorientat, nefericit sau l-au adus în stare de stress. Dorința de a scăpa de suferința psihologică sau de a atinge un grad mai înalt de echilibru psihologic, sunt motive pentru a cere ajutor și funcționează ca forță importantă în obținerea unor schimbări în cursul procesului terapeutic.

• **Cum vă puteți da seama dacă o persoană care vi se adresează are într-adevăr nevoie de ajutor?**

• Trebuie să vă spun că nici măcar psihiatrii cu cea mai mare experiență nu pot încă să traseze o demarcație netă între „bolnav” și „sănătos” în ceea ce privește sănătatea mintală. De aceea nu există indicații universale pentru tratament. Emoțiile și afectele nu sunt ca sângele sau mușchii și nu există nici un test precis pentru a se constata dacă psihicul este lezat în mod semnificativ. Fiecare persoană are un prag, o limită care o desparte de stress și fiecare trebuie deci să recunoască momentul în care resursele sale s-au epuizat, în care suferințele emoționale sunt destul de intense, și tulburările comportamentale destul de mari pentru a solicita ajutor. Există totuși unele repere importante, de pildă o stare prelungită de anxietate excesivă; conflicte acute, fie interne, fie cu alte persoane; o stare de depresiune care persistă; gânduri și fapte autodistructive; schimbări bruste de dispoziție și de comportament; o stare fizică proastă provocată de încordare și de stress. Desigur că nu toate simptomele psihologice își au originea în conflicte emoționale și în stress. Înainte de a se aplica psihoterapia, este mai important decât se crede îndeobște să se elimine cauzele fizice ale tulburărilor emoționale. Au fost destule cazuri în care pacienții, antrenți timp de luni sau chiar ani în tratamente psihoterapeutice, nu

sufereau de fapt decât de o proastă funcționare a tiroidei, a ficatului sau a ovarelor, care determinau anxietăți sau depresiuni prelungite.

• **Ce diferențe există între diversele tipuri de psihoterapii?**

• Numeroasele deosebiri între psihoterapii sunt subtile și de însemnătate redusă. Există totuși diferențe fundamentale de filozofie și tehnică, importante nu numai din punct de vedere teoretic și istoric, ci — pentru eventualul pacient — din punct de vedere absolut personal. Psihanaliza — prima dintre terapii — a suferit unele modificări de când Freud a inițiat sistemul, dar cei care practică terapia analitică își bazează încă activitatea pe ideile sale originale și anume că problemele psihologice nu pot fi rezolvate fără a scoate la iveală sursele lor emoționale, ascunse în „inconștient”. Psihanaliștii pornesc de la ipoteza că cea mai eficace cale de schimbare a personalității individului se bazează pe explorarea motivărilor și impulsurilor inconștiente. De obicei, aceasta implică luni de cercetări în istoria vieții pacientului, încercări de a dezvălui și apoi a rezolva conflictele de bază. Se poate ca pentru analist, acele conflicte să aibă rădăcini în copilărie și să fie legate de represiunea sexuală. Terapia de tip psihanalitic este de utilitate maximă atunci când pacientul are o lungă istorie a problemelor emoționale și a relațiilor cu alte persoane, când în general este stăpânit de anxietate sau este deprimat, sau întâmpină greutăți datorită unei adaptabilități generale dificile.

Terapia comportamentului s-a dovedit, dimpotrivă, mult mai prielnică la cei cu tulburări izolate și bine definite. Numeroase persoane coplesite de frică sau de fobii — de spații închise sau de zbor, de pildă — au primit un ajutor semnificativ grație terapiei comportamentului. La fel și cei care au dorit să-și rezolve diverse probleme precum abuzul de băutură, timiditatea sau neajunsurile sexuale. În contrast evident cu psihanalistii, un număr de terapeuți au început să se concentreze asupra înlăturării directe a simptomelor jenante ale pacientului fără a le mai căuta sursa. În tratamentul psihanalitic, pacientul este ajutat să caute cauzele suferinței sale. Terapeuții care se ocupă de comportament consideră, în schimb, simptomele ca obiceiuri învățate, iar obiectivul lor este numai de a ajuta pacientul să scape de vechile reacții de înlăturare

a stresului și să învețe unele mai noi și mai sănătoase.

În afară de terapia comportamentului, cea mai impresionantă modificare a psihologiei survenită în ultimii douăzeci de ani a fost interesul crescând acordat psihoterapiei de grup. Utilitatea grupului, ca mecanism pentru o mai pronunțată conștiință de sine, a fost relevată de numeroși specialiști în domeniu. Tratamentul de grup reprezintă o impresionantă schimbare a punctului central — de la modificarea conflictelor interne ale indivizilor până la schimbarea relațiilor cu alte persoane. Învățarea unor noi modalități de contact cu lumea este deseori cel mai bine realizată nu într-o relație de la om la om cu un terapeut, ci într-un grup, unde interacțiunile au loc efectiv la diferite niveluri și unde pot fi analizate și modificate. O asemenea terapie oferă fiecărui participant un cerc de persoane care își împărtășesc problemele și învață să le aprofundeze și să le accepte. În aranjamentul de grup pot fi expuse și discutate dificultățile de comunicare cu alte persoane, într-o ambianță în care încrederea reciprocă și onestitatea în exprimare este încurajată de terapeut. Grupurile pot cuprinde până la nouă persoane, iar fiecare grup își poate trasa propriul său plan de interacțiune, propriul său mod de a ataca subiecte delicate precum; iubire și ură, culpă și mânie, sex și suspiciune. Mai importante decât numărul pacienților sunt însușirile terapeutului, care trebuie să fie priceput, cu pregătire specială, pentru a putea urmări interacțiunile complexe între membrii grupului și pentru a explica ce se întâmplă pe parcurs. Datorită faptului că situația grupului este prin natura sa nestătornică, terapeutul trebuie să dea dovadă de deosebit tact și sensibilitate având de-a face cu personalități diferite și fiind obligat să evite pericolul lezării vreunui membru al grupului.

• **Activitatea psihoterapeutului este o știință, o artă, sau ambele deopotrivă?**

• Oricine a avut vreodată contact cu ambianța psihoterapeutică — de pe poziția fie a specialistului, fie a pacientului — poate confirma puterea potențială a procesului clinic. Este posibil ca forța tămăduirii psihice să se afle în însușirile medicului. S-ar putea foarte bine ca psihoterapeutul să fie în stare să vindece doar printr-o rară îmbinare de căldură și autoritate, caracteristică medicilor de familie de pe vremuri. Toți marii dascăli au avut acest dar. La fel și rabinul din ghetou (care inspira teamă și respect deopotrivă) sau negresa (mammy) care iubea copii ce îi erau încredințați, reușind în același timp să-i țină în frâu. Problema care se pune este dacă acest spirit de compasiune, pus în slujba fericirii umane, poate fi extras în laborator, catalogat și transmis altora în mai mare măsură decât poate fi transmisă iubirea însăși. S-ar putea să nu fie cu puțință. Merită totuși încercat. Deoarece ca dintotdeauna în istoria omenirii, strigătul după ajutor depășește putința noastră de a-l auzi limpede și de a da răspunsul potrivit.

GABRIELA INEA

MIRCEA ELIADE — NARATOR AL DISCURSULUI ÎNIȚIATIC

Literatura lui Mircea Eliade proiectează o dublă camuflare. Mai întâi cea despre care istoricul religiilor a vorbit cu eruditie, încifrarea sacrului în profan și apoi, poate cea mai interesantă la o lectură mito-critică, cea a autorului ascuns sub vălul ficțiunii, nu într-atât încât să nu se lase el însuși descifrat, înțeles.

Scrierea inițiată se substituie logosului. Naratorul discursului inițiat, *qui-pro-quo* al Autorului implicat se arată ca ultim posesor al unei vederi noosice; el vede în succesiunea lor, știe că există o înlăturare determinată de relația cauză / efect și reface acest lant causal. Ultimul tălmăcitor al unei retorici divine de-montează, prin jocul ficțiunii, textul instantei divine, montează în text scenarii gnostice instrumentând *allegoria in factis*, unde fiecare termen, potențând misterul se transformă în „indiciu” pentru un alt termen.

Pharmakon-ul, este observă Derrida, leac și otravă în același timp. Leac al înțelepciunii, al uitării, împotriva nestiinței și otravă în măsura în care în-textuează diferența dintre semnificat și semnificat, devenind chiar un dusman al cuvântului viu. El se instituie ca „deplasare”, „diferență” care se scrie, joc al aparentelor, simulacru, fantasmă.

Lumea posibilă a *pharmakon-ului* este îndepărtare de gradul al patrulea față de rege (Ra); ea coboară în text lumea din noi, nu Lumea, varianta lumii care se reflectă în oglinda deformatoare a ființei, semn al celui de-al treilea text. Coboară în scriere, acest spațiu al iluziilor, al aparentelor, al lui Pretas reflectat în fantasma individuală, se instituie ca a patra mediere a Lumii, un text de gradul patru. Scriptorul acestei lumi este, asadar, un inițiator al imitației.

În opoziție, discursul inițiat în-textuează Lumea reflectată în Cuvântul regelui: sacrul. Accesul în „realitatea” sacrului presupune o „ruptură de nivel” și manifestarea a două spații, în aparentă, aflate în relație de opoziție.

Sergiu Al.George a demonstrat că Mircea Eliade înțelege relația sacră/profan din perspectiva gândirii indiene asupra sacrului. Asupra acestei fixări a termenilor, însuși Eliade va nota: „Când ceva sacru se manifestă (hierofanie), în acest timp ceva se ocultează, devine criptic. Aici este adevărata dialectică a sacrului: prin simplul fapt de a se arăta, sacrul se ascunde”.

Sacrul se identifică pentru Mircea Eliade pe o axă semantică a termenilor pozitivi, cu însuși Brahman, Infinitul, Beatitudinea (*ananda*), Forta, Puterea (*Shakti*), Realul. În acest timp, sacrul se definește prin termenii teologiei negative (vezi **Podul**) prin sintagmele ezoterice: **Neti, Neti** (Nu așa, nu așa, cu totul altfel). Conceptualizarea antrenează relația recunoscutibil / vs / irecunoscutibil, multiplicitate / vs / unitate, manifestare / vs / transcendentă. Pentru o înțelegere exactă a relației îl vom aminti pe Ananda Coomaraswamy care scrie: „Există astfel o multiplicitate neîncetată a Unului ineputabil: unificarea neîncetată a indefinitei Multiplicități”.

Asadar, relația profan / sacru nu exprimă antiteza, antagonia ca semn al tragicului, ci oximoronul, care își asumă mântuitor antinomiile: *coincidentia oppositorum*. Sergiu Al George demonstrează această comprehensiune integratoare și liniștitoare pentru spirit a relației sacră / profan, arătând că profanul conotează în sistemul eladian absenta sacrului, nostalgia originilor, starea precosmogonică, haosul ca virtualitate a sacrului (încă nemanifestat), *maya, lila*, joc sacru al lui Shiva, înrudit cu arta, favorizează

în-văluirea și dez-văluirea luminii lui Brahman. *Maya* mediază creația divină și creația umană. Ea este „nerevelatul, Puterea (*Shakti*) Domnului, Incognoscibila, *avidya* fără început”.

Discursul inițiat în proza lui Mircea Eliade originează în estetica tantrismului kasmirian al cărui inițiator a fost Bhinavagupta. Pentru teoreticianul hindus Brahmasvada (experiența contopirii lui Brahman) este analoagă cu *rasasvada* (experiența estetică). Krishna (în *visnuism*) întruchipează Frumusețea și lubirea deopotrivă: *rasa* și *bhakti* (devotiunea). Experiența estetică (*rasa*) se transferă în experiența religioasă (*bhakti*), cea din urmă ajungând să-si integreze sfera esteticului. Esteticul în-seminează numinosul (*adbhuta* = sentiment estetic al mirării suscitată de către Brahman).

Pentru Rudolf Otto, teoreticianul care influențează definiția sacrului în sistemul hermeneuticii eladiene, experiența numinosului presupune trei trăiri: *mysterium, tremendum et fascinans*: misterul, sfânta cutremurare și fascinația. Prin Mister, fiinta are acces la Sacru, „realitatea preainaltă, augustă”. Misterul se întemeiază pe o fenomenologie a sacrului; devine accesibil prin hierofanie, printr-o „ruptură de nivel”.

J. Martin Velasco, comentator al operei lui Eliade, stabilește în termenii fenomenologiei religiei, prin *misterul activ*, diferența dintre Dumnezeu religiei, Dumnezeu viu și cel al filosofilor, un Dumnezeu abstract. Recunoaștem aici distincția operată de către Derrida între *cuvântul viu* al înțeleptului și *typos*, litera moartă a *doxospohoi*-lor. Deși în capitolul „Meditațiile obiective ale sacrului”

(op.cit. p. 88) J.Martin Velasco mărturiseste că teoria sa despre sacru este inspirată de **Tratatul de istorie a religiilor** și de **Sacrul și Profanul** al lui Mircea Eliade, se desprinde de teoreticianul român considerând că realitățile hierofanice sunt mai ales manifestări ale misterului și nu ale sacrului. Observația este oțioasă, deoarece s-a demonstrat, sacrul și deopotrivă profanul integrează, ca aspect al transcendentului, misterul. (Despre Misterul obiectivat prin medierea unei realități pământești, a „profanului”, discută și Mircea Eliade în **Fragments d'un Journal**).

Textele literare ale lui Mircea Eliade de-structurează constelațiile de hierofanii des-cifrate de hermeneutul retoricii divine. Pragul dintre profan și sacru aspectează trăirea misterului, integrând mântuitor antinomiile.

Naratorul discursului inițiat este Scriptorul Demiurgului. Glasul Demiurgului imită cu ajutorul diferenței dintre idee și cuvânt. Glasul Imitatorului imită prin diferența dintre cuvânt și lucru: diferență a diferenței. Scrierea Imitatorului, copie a lucrului, proiectează *phantasma*: diferență a diferenței a diferenței — cea dintre lucru și *typoi*.

În discursul inițiat, cuvântul viu, cunoașterea directă, cea primită, revelată în experiența **autentică**, concretă pentru a coborî în text trebuie, paradoxal, să îmbrace haina diversității, să fie **scriere**. Adevărul, crucificat în litera moartă, se pliază legilor acesteia și se revelă obnubilându-se: ca și mitul, devine o formă de *hyponoesis*. Noutatea acestui tip de scriitură o anunță ca pe o necesitate, un personaj al nuvelei **Adio**, care funcționează în text ca voce a autorului: „Ce se întâmplă cu noi, oamenii, continuă directorul, nu poate constitui subiectul unei piese de teatru, în

LĂCRĂMIOARA BERECHET

continuare în pag. 14

PENTRU CINE MAI SCRITEM?

IOAN RADU VĂCĂRESCU

Răspunsul la problema pusă de d-voastră poate fi pândit de o dublă capcană. Una este reprezentată prin meteahna de a face apela situații generală a României de azi, indiferent cu ce ocazie: o situație economică precară, dublată, în domeniul în care ne interesează, de hegemonia industriei editoriale care tratează publicul cititor ca pe o majoritate impersonală. Astfel, lipsa educației clasice, ca și natura sistemului care reglează lumea editorială după pure considerații economice, în care valoarea unei cărți stă în numărul de exemplare vândute, împreună cu pătrunderea în forță a telului unic — manufactura de *best seller*-uri și cărți pentru distracția populară — duc la ideea că logica pieței (consumul de cărți) nu e aceea a literaturii de valoare. La acestea se adaugă prostul obicei de a se face mereu apel la păreri ale tot felului de neaveniți, care se bazează în teoriile lor asupra relației creație - editare - receptare doar pe număr: sociologi, contabili, jurnaliști, politicieni, editori etc. Aceștia, ca membri marcanți ai fenomenului pseudocultural, specialiști în nimic și în orice, fac apel la statistică. Bazându-se pe aceste statistici, care, pe deasupra, sunt prost făcute sau prost interpretate, ei sunt profetii dispariției poeziei sau a ajungerii acesteia drept curiozitate de muzeu. Toți acești falși profeti uită un aspect fundamental: din preistorie și până azi poezia a reprezentat, fără întrerupere, una din caracteristicile definitorii ale ființei umane; și asta chiar dacă drumul parcurs a fost unul cu totul special: de la „primitivi”, când poezia și religia, știința și magia, cântecul și dansul este insuficient, dacă nu fals. Problema nu este a numărului, ci a calității, a diferenței dintre acele *books of passage*, a cititului ca distracție, ca ocupare a timpului liber, și a cărților de valoare, adică a cititului ca regăsire de sine, ca practică de concentrare mentală și morală care ne întoarce spre lumea ceva veche de unde venim. Astfel, oamenii se recunosc pe ei înșiși în opera de artă pentru că aceasta le oferă imaginea totalității ascunse. Întrebarea care se pune este următoarea: în era modernă, a reclamelor și a comunicării instantanee, în prezența atotstăpânitoare a culturii populare și a mentalității generate de aceasta (cinematograful de consum și televiziunea, muzica pop, sportul, benzile desenate, telenovela scrisă sau filmată, jocurile pe calculator etc.), câți oameni sunt în stare să practice cititul cărților ca și concentrare mentală și morală? Câți mai au răbdarea de a se regăsi pe ei înșiși? Cu riscul de a fi acuzat de elitism sau lipsă de democrație, amintesc aici că mersul mai departe al civilizației noastre stă în acestia, nu în datele statistice. Prezervarea memoriei colective printr-un grup de oameni, chiar foarte mic, este vehiculul care poartă salvarea comunității. Numai în acest fel tradiția culturală, prin rețeaua gândului rezultat prin însumarea gândurilor acelui grup de oameni, traversează oceanul infinit al timpului. Glumind, și nu prea, putem face apel la faimoasa lege a lui Murphy: numărul populației globului crește în progresie geometrică, dar cantitatea de inteligență rămâne constantă.

Cealaltă capcană este legată de referința asupra visului oricărui poet: cititorul ideal al poemelor sale este el însuși. Numai că, sensul creației este de a scrie pentru ceilalți. Să însemne asta — doar amintind aici câteva teme care duc la implicații, sau complicații, infinite, adică epoca istorică, orizontul cultural, comunicarea, incomunicabilitatea, gustul etc. — că cititorul ideal nu există?

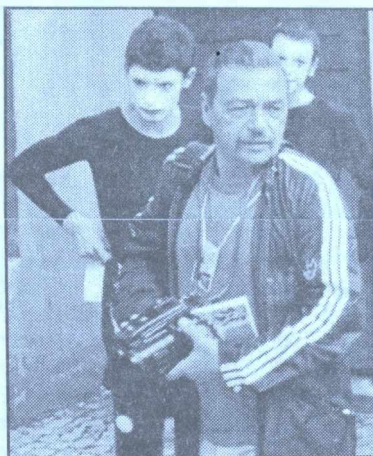
Acum, de bună voie, căzând în cele două capcane, putem afirma că pur și simplu, în cazul discuției de față, nu ne interesează situația economică de azi (crede cineva că

altădată aceasta a fost cu mult mai bună?) ca și statistica, adică datul cu părerea, sau cu bâta în baltă, a numeroșilor „analisti” sau „sociologi”. Aceștia sunt buni pentru nivelul subcultural al jurnalelor TV, în care evenimentele planetare sunt lacrimile de crocodil ale lui Clinton și strănul lui Eltân, iar cele naționale nunta domnișoarei prim-ministru și bocancul-măciucă al lui Ilie Balaci. Cum ar spune ardeleanul meu (de — cum zic ăia la Meteo, la București — dincolo de Carpați): *atâta știu, atâta pot, sau: dragu meu, toată hiba-i din sminteală*. Mai mult decât atât, statisticienii uită iarăși un aspect fundamental: mii de oameni asistă, în ultimele decenii, la acele *public readings* susținute de poeți valoroși, zeci de mii de oameni asistă, în ultimele decenii, la concerte în care poezia și muzica de valoare (de la *Beatles* și *The Doors* până la Bob Dylan, Jethro Tull, *Queens* sau *Pink Floyd*) ne întorc la vechea tradiție „orală”, la vremea când una fără cealaltă nu existau.

În privința „cititorului ideal”, pot spune, prins în continuare în dulcea capcană, că, pentru mine, el este reprezentat prin dublul meu: iubita-amanta-soția cea de toate zilele, îngemănate de senzualitate și melancolie, prezență viguroasă și *absentia*, trup de carne și trup de suflet, corp de literă și corp de spirit.

lesind dintre oglinzile celor două capcane și devenind ceea ce suntem sau am dori să fim, răspundem întrebării d-voastră — *pentru cine mai scriem?* — la fel ca alții, altundeva, altcândva: pentru *imensa minoritate* (Juan Ramón Jiménez). Nu e număr, e calitate, nu e glorie, e orgoliu decent dat de tradiție și cultură.

RADU TUCULESCU

La început nu am vrut să răspund. M-am întrebat, oare mai au vreun rost asemenea anchete? Au ele vreun scop pe care doresc să-l atingă? Nu se fac doar pentru „cercul strâmt” al nostru, pentru a ne citi doar noi între noi, pentru a ne gădila, într-un fel, orgoliul? Apoi m-am răzgândit. Mi-am amintit că sunt un idealist incorrigibil care continuă să creadă în cultură. De câteva ori pe an constat, cu aceeași bucurie

copilărească, poate caraghioasă pentru mulți (da' multi...), că trăiesc pentru a scrie. Din păcate, nu și invers.

Andrei Brezianu îmi spunea, deunăzi, că în America au început, din nou, să fie vizitate tot mai des, bibliotecile, să crească cerința de carte. Pe loc m-am bucurat. Apoi m-am potolit. Până să ajungem „ca-n America”, avem de parcurs un drum atât de lung (o cale atât de lungă...) încât noi, cei care răspundem acum anchetei (chiar și nepoții noștri) vom fi dispărut de mult. Si atunci nu avem altceva de făcut decât să scriem.

Într-un alt oraș din Transilvania, am cunoscut doi tineri care mi-au mărturisit că-mi citiseră romanul *Degetele lui Marsias*, când se aflau pe băncile școlii. Le-a plăcut atât de mult încât mi-au căutat și celelalte cărți prin bibliotecă. Acum au auzit c-as mai fi publicat și după evenimentele decembriste, dar n-au mai găsit nimic, nici în librărie, nici în bibliotecă. (În oraș, la această oră, mai există doar o librărie și o bibliotecă. Restul s-au transformat în bănci ori lăcase de cult pentru sectanți).

O carte editată la Cluj nu se găsește nici măcar la Turda, ce să mai vorbim de Constanța. Difuzarea este lamentabilă. E o batjocură. Scriitorul luptă pentru a-și scrie cartea. Urmează editorul să lupte pentru cartea pe care a tipărit-o. Să-i facă publicitate, să o „împrăstie” în teritoriu. Dar în deruta (ca să nu-i zic mizeria) economico-politico-socială în care trăim, o asemenea cerință pare un lux. Pare doar. O editură nu e un butic, cum cred (sau îmi doresc) mulți dintre patronii acestora.

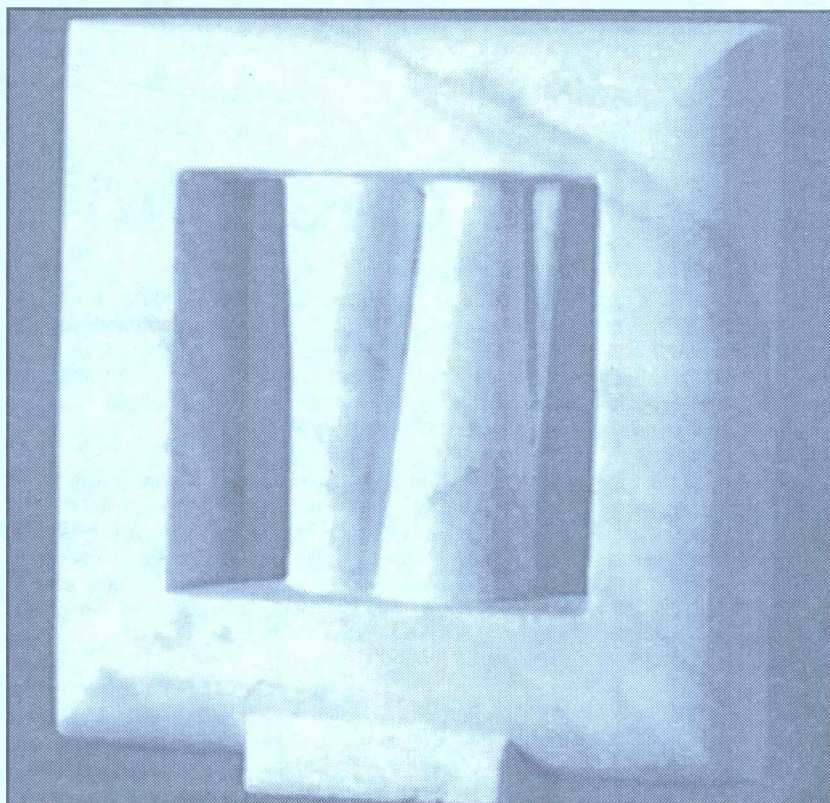
La noi există edituri „cu lopata”. Și veleitari pe măsura respectivei lopeti. Bietii cititori (atâtia câți există) sunt derutați. Mai contribuie și unele traduceri la această derută. Dar nu trebuie să fim îngrijorați. Veleitari nu se pot ascunde multă vreme în spatele unor coperti lucioase și puternic colorate.

Am avut o întâlnire cu elevii unui liceu dintr-un mic oraș de provincie. Peste cincizeci în sală, fiecare cu romanul meu „horror” *Cuptorul cu microunde* în față. (Un roman despre realitatea „de groază” în care continuăm să trăim). Mai bine de două ore, mi-au disecat fiecare secvență cu inteligență, spirit critic, sinceritate frustă. Atunci mi-am zis că n-ar fi tot pierdut. Dar reușita s-a datorat profesorului de română. El îmi căruse și cărțile, dându-le, temă de casă, citirea și analiza textului.

Să nu ne facem iluzii. Nu schimbăm lumea cu o carte. Nici cu mai multe. Scriem pentru un anumit cerc. Mai mic ori mai mare. Doar discursurile politice sunt pentru toată lumea. Precum apa de ploaie.

Pe o bancă dintr-un parc al orașului Basel am citit, scris cu vopsea roșie, următoarele: „Atenție! Cititul protestelor!” Iar orașul Basel se află în Elveția...

Deoarece nici la Constanta nu se găsește, precis, vreuna din cărțile postdecembriste semnate de mine, m-am gândit să-mi însoțesc sumarele rânduri cu o poză de-a mea (recentă),

• Fereastră

pentru fostii mei cititori. Eu sunt cel din mijloc; în spatele meu există doi mimi iar în față, un aparat de filmat. Mimul care mimează realitatea și aparatul care o înregistrează așa cum este ea. Scriitorul se află undeva la mijloc.

PETRU CIMPOESU

Întrebarea-pretext a discuției de față are un aer ușor naiv în optimismul ei. Dacă ar fi să transformăm această întrebare într-un personaj, el ar fi desigur un personaj sută la sută pozitiv, deși s-ar declara pesimist și dezamăgit de oameni. Acest personaj simpatic și nitel ridicol crede că noi scriem — în asta constă optimismul său — și ne întreabă insidios pentru cine, prefăcându-se, adică, sceptic. Problema are două soluții cel puțin la fel de valabile.

Prima: nu scriem pentru nimeni, deoarece suntem înțelepți și stim că lumea frivolă în care trăim nu merită acest efort. În cazul în care nu scriem, ce facem totuși? Ne dăm cu părerea, intrăm în politică, înființăm partide, ca Nicolae Manolescu, ajungem parlamentari ca Laurențiu Ulici, conversăm în *talk-show*-uri cu Tucă, băiatul acela ișet și cult de la Antena 1 — și pentru toate compromisurile morale la care ne dedăm formulăm câte o justificare foarte estetic alcătuită, căci un om cult și inteligent găsește cu ușurință construcții logice și citatul potrivit, pentru a iesi din orice încurcătură.

A doua: scriem dar nimeni nu ne citește, deoarece publicul este absorbit de probleme ca somajul, rata inflației, scăderea nivelului de trai, afacerea Țigareta II, scandalul Monica Lewinski, telenovele, chestiunea universității maghiare etc... Asta din cauză că publicul e stupid, frivol, incult.

Ambele variante sunt la fel de consolatoare. Ele dovedesc același dispreț față de cititor, din două poziții diferite: a câștigătorului și a perdantului. Ele mărturisesc eroarea comună a aceleiași judecăți pe criterii cantitative. Obisnuit, până în 1990, cu tiraje de ordinul zecilor de mii, scriitorul român se simte frustrat când vede că acum nu mai poate vinde nici măcar cinci sute de exemplare dintr-o nouă apariție editorială. Pentru asta, el dă vina pe: politica guvernamentală, naufragiul tranziției și reforma în derivă, PRO-TV, poluare, neadmiterea în NATO și pe orice altceva decât pe propriile cărți. Totuși: a apărut în acești ani vreo carte de valoare care să treacă neobservată, să rămână nevândută? Răspunsul e mai degrabă optimist: nu! — și voi explica de îndată de ce sunt optimist. Chiar și cărți mediocre s-au vândut foarte bine (nu dau nume, ca să nu se supere autorii), dar mite dacă ar fi apărut, Doamne ferește, o capodoperă! Dacă tot ce s-a întâmplat din '90 încoace are vreun sens pozitiv, apoi acela nu este decât libertatea. Astăzi cititorul este liber (și mă refer aici la libertatea lui interioară, de care se poate nici să nu fie conștient) să nu mai citească literatură mediocră. Nu mai e nevoie nici de romanele „obsedantului deceniu”, nici de experimente textualiste, nici de post-moderniste de circumstanță, toate bazându-se pe o mică smecherie, ascunzând îndărătul unui artificiu oarecare lipsa de vocație și de seriozitate. Toate aceste surrogate fudule și ipocrite sunt astăzi înlocuite cu surrogate cinstite și adevărate: reviste porno, ziare de scandal, telenovele. Rămâne literaturii un domeniu destul de îngust, dar autentic, al cărților autentice și cititorilor autentici. Mă rog, ce-i rău în asta? Raportându-ne la criteriul valorii, cred că cititorul român este încă foarte îngăduitor și are o mare răbdare cu scriitorul român. Raportul preț / calitate încă îl avantajează, chiar și în condițiile actuale, atât de vitrege, pe scriitor. Dacă însă va continua să nu se ia în serios, dacă va scrie la fel de prost, dacă va continua să-și disprețuiască cititorii sau să-și subestimeze, s-ar putea să-și piardă și bruma de autoritate intelectuală pe care o mai are.

În încheiere, pentru a răspunde scurt, direct și personal la întrebarea revistei „TOMIS”, voi spune: scriu pentru Dumnezeu. L-aș putea oare păcăli să-mi cumpere romanul, chiar dacă e slab?

În numărul viitor vom prezenta pe larg cea de a IV-a ediție a „Colocviilor tomitane”.

STELARIANA

POLIFRON III (b)

VICTOR CORCHES

Urmând ordinea firească a structurii dramatice, propunem cititorilor episodul B din **Polifron III**. Acțiunea este plasată în cunoscutul (din episoadele anterioare) peron al gării Turnu-Măgurele, iar eroii principali sunt un **EI** (alias Polifron) și o **Ea** (fosta lui sotie, chelnerită). Își face apariția fiul lor, Janin, în postura de vraci renumit, șarlatan notoriu, înșelând credulitatea ignoranților, în strânsă cărdășie cu propria-i mamă.

la întepeneală. Janin trece prin fața lor, nu-i observă și intră în sala de așteptare..)

EI (*Surprins*): Vrăciul!... De-aia te-au apucat bătaiele!... N-o merge cu trenul nostru? (*Singur*). Țsta umblă noaptea prin sate, cu descânțece.

Ea: Taci, gogomane... Ce știi tu? (*Merge spre ușa pe care a intrat Janin.*).

EI: Hi! Știu eu ce știu!...

Ea (*Privește înăuntru prin geamul ușii. Se întoarce înspăimântată.*). Nu-l văd...

(*La fel ca înainte, sub bec. Spectatorilor.*). Îl am aici. (*Spre inimă.*). De când s-a mutat la noi, pe Măgurele, toate fetele s-au măritat...

EI: Numai capete sparte și spânzurați avem...

Ea: 25 lei, un măritis.

EI: Țsta m-o fi blestemat să-mi fii strigoi în casă.

Ea: 25 lei, o desfacere.

EI: Îi dau 25 să mă desfacă de tine. (*Se ridică și privește ceasul din perete.*). Mai e... (*Se întoarce la bancă.*). Să mă duc până ici la bufet, să beau o țuică.

Ea (*Repeziță, vine la el, îl apucă de mână*): He, ai banii cu tine, gogomanule, și mi-i bei. (*Îl caută prin buzunare.*). Dă-i încoa! (*Usa sălii se deschide, ea tresare, privește, îl vede pe Janin.*). Du-te, fir-ai al dracului de bătrân! (*El pleacă. Ea se așază pe bancă în aceeași poziție. Janin vine, cu pași rari, spre bancă, privind în dreapta și în stânga. Are pălărie de paie, pantofi albi, haină în carouri mari și pantaloni foarte scurți și strălți, colorați. E frumos și bogat! Ochii-i devin mari, ca două sfere și-i sticlesc... Janin, ajungând în dreptul ceasului, și-l scoate pe-al lui, îl potrivește — un ceas mare de buzunar cât o varză — vine cu el în dreptul becului, îl mai consultă și-l vără în buzunarul hainei, apoi, o vede pe bătrână, care stă impietrită.*).

Janin (*Vesel*): Ia uite peste cine dau! Da', încotro mergi mamă?

Ea (*Singură*): Mamă! Ce frumos! (*Tare.*). Până la Roșiori, că mi-a paralizat soră-mea.

Janin: Ia uite, zău, ce necazuri! (*Se așază lângă ea.*). E în vârstă?

Ea (*Tot țeapănă*): Are optzeci și... Nu... șaptezeci și patru de ani.

Janin: O-o-o!

Ea: Da' era tânără... (*Fandosită.*). Mai mare ca mine... E urâtică. (*Se ridică.*). Ai loc? (*Se așază mai lângă el.*).

Janin: Eu merg până la Salcia.

Ea: Cum să nu... Mergi...

Janin: A venit azi-dimineață o femeie cu găina și 25 de lei...

Ea: Și banii i-ai pus bine?

Janin: Banii? Eah! ... Bine să iasă treaba, că o despoi eu și de fustă!

Ea (*Jocul feței, geloasă*): O despoi?

Janin: Vorba vine... (*Pune geamantanul pe bancă.*). Și, de ce să mint? Dacă e frumoasă și îmi place la ochi... (*Gesturi.*). De... doar vrea să se despartă de bărbat! Mă așteaptă în dosul gării.

Ea: Eu, care... (*E resemnată.*).

Janin: Îmi luai buruiana de somn, cearșaful...

Ea: Cearșaf?

Janin: După ce-l adorm, vin ca o stație lângă el și-l invit să divorțeze... (*Pauză. Scoate ceasul.*). Maiam... (*Pauză.*). Buruiana îl blegește... (*Deodată.*). Uf, mamă...

Ea (*Singură*): Mamă!

Janin:... uitarea; mai culege-mi laptele cucului și răul vacii, că nu mai am. (*Își ia pălăria de pe cap, își face vânt cu ea.*).

Ea: Culegi, fătule, culegi... da' cu soru-mea nu faci o minune? Că mereu te pomeneste!... A dat tot doftorii afară și te așteaptă!

Janin: M-asteaptă? (*Gânditor.*). Asta e foarte șic, zău așa... (*O lovește zdrăvăn peste genunchi, ea tresare înfiorată.*). Vin de la Salcia, drept la ea... (*Curios, smecher.*). Bani are?...

Ea: Bani? (*Se dă mai aproape de el.*). Bani? Păi, eu de ce merg la ea? A vândut casa. (*Depart, se aude fluieratul locomotivei.*). Cui o (*Spre el.*) să lase atâția bani? Eu îi iau. (*Se îndreaptă.*) și-o să trăim bine.

Janin (*Distrat.*): O să trăiti bine.

Ea (*Îl arată pe el și pe ea.*): O să trăim bine!

Janin: Multî? (*Semn în clopot la peron.*).

Ea: A luat 25.

Janin: Cum iau eu pentru o sedintă?

Ea: ... de mii...

Janin (*Fericit.*): A! Douăzeci și cinci de mii! Mai merge! (*Își sterge pantofii cu batista.*). Crezi că nu i-a băgat la C.E.C.?

Ea: Știu și cutia în care îl tine... Că e cutia de la bunicul nepotului Anghel, una cu ținte de aramă coclită...

Janin: Da', nu mai spune cuiva...

Ea: Nu știe nici Gogomanul...

Janin (*Se așază lipit de bătrână. Ea tresare de plăcere. Rânjește. Se aude locomotiva în apropiere. El, smecherește.*): Cu mine ai să mori!

(*Ea își îndreaptă rânjetul spre bec. E în extaz. Trenul intră în gară. Vreo 10-12 călători. Printre ei un bătrân, Tudor Cioc, zis Polifron, trece pe sub bec, cu o traistă grea pe umeri. Ea cascadează ochii, se repede la el și-l trage de mânecă spre bancă. Lui Janin.*):

Ea: E Polifron... A venit după afaceri; ceapă vânăată? (*Gura îi țiruie ca niciodată.*) Stai ici. (*Polifron stă nedumerit.*). Zi... lăsași Vârtoapele și veniși încoa'. (*Peronul rămâne ca înainte.*) Da' unde te călătorești așa amărât? (*Ea stă lângă Janin.*). Nu te mai văzui de ălălalt an, când o adusesei pe fie-ta la Mândra... Hai? (*Iar stă țeapănă. Către Janin.*). Mai stă trinu?

Janin (*Scoate ceasul.*): Până l-o întoarce... Si... că suntem aici, d'or să ne agățăm de scări.

Polifron (*Își așază desaga nervos.*): Apoi, că nu ne văzurăm de mai an... (*Supărat, intrigat.*). Ce-ți mai dreghe bărbatu'?

Ea: Își dreghe moartea cu țuică... Plecă la bufet, ici. (*Janin deschide geamantanul și scoate, pe*

neobservate, o sticlută, bea din ea.).

Janin: Betivi! Își lasă nevasta în gară si...

Polifron: (*Babe*): Cine e 'mnealui?

Ea (*La ureche.*): Tacil!... E vrăciul de pe Măgurele... Janin! Țsta face toți banii din portofelul tău. (*Polifron se pipăie.*). Dacă ai ceva pe inimă...

Polifron (*Tare.*): Am!

Ea: Spune! (*Janin își aprinde tacticos țigara*) că acus pleacă.

Polifron: Cine?

Ea: Trinul.

Polifron: Zău?

Ea (*Tare.*): Aoliu! Și Gogomanul nu mai vine! Bilet n-avem, pleacă trinul...

Janin: Da' unde zici că e?

Ea: Aci, în colț, la bufet. (*Respectuoasă.*). N-ai drum într-acolo?

Janin (*Scoate, iar, ceasul, îl privește îndelung, se ridică, potrivindu-și dunga pantalonilor, confruntă ceasurile și spune rar.*): Ba, să beau si eu o țuică. (*Aplecându-se spre Ea.*). Să am coraj la Salcia. (*Iese.*).

Ea: Să nu-mi trimiți o vorbă?

Polifron (*Foarte abătut.*): Nu te costă? O carte postală... dai treizeci de bani... O vorbă prin cineva, de... trebuie să-l cinstesti cu ceva...

Ea: Așa e... (*Revenindu-si.*). Mai esti cu baba?

Polifron: Ce să fac, Dadă! Mă spală, mă purică, îmi face de-ale guri.

Ea: Putoarea dracului! Stă cu ceasurile la oala cu fiertură... îți arde cocenii. (*Gravă, ochii îi sticlesc.*). Acus e vară, mănâncă iarbă, castraveti... (*Privește, nervoasă, în toate părțile.*). Ce-ți veni să dai bani la tren?

Polifron: Necazuri, Dado... (*Bănuitor.*). Da', cine e frantuzitu'?

Ea: Tot țaran ai rămas. (*Gest.*). Țsta e vrăciul de pe Măgurele, care stă la ginerele lui Fane Banu, ăla care...

Polifron: El era?

Ea: El...

Polifron: De auzit am auzit de el... A făcut bine la două fete: le-a dat fîcat prăjit de găină, aripi fierte în apă de baltă și... da' a luat cam multicel... la 25 de una... Asta e.

Ea: Mult?! Nu citești ziarele? Mă, zgârcilă; o mobilă costă nouă mii, da' un bărbat?!

Polifron: Îi?... (*Cu gura căscată.*).

Ea: Bărbatul costă... (*Își scoate pantoful, își lasă ciorapul în jos și, de la talpă, scoate banii, îi numără.*) Îi dau vrăciului... să nu știe Gogomanul.

Polifron: Ce să-i dai?

Ea: Banii!... Muncește pentru ei, săracul! Eu îi iau de la femei și i-i dau... să le descânt. (*Scoate un săculeț cu multe fire colorate.*). Fiecare cu firul ei. (*Desfășoară un fir.*). Tu ce-mi veniși aici? Eu mă duc la soră-mea, la Roșiori, că îmi spuse ăla de la vagonul postal că a paralizat soră-mea. (*Împăciuitoare.*). D-apoi, e si vremea... A vândut casa... Și să n-apuče altii să ia mișoarele. (*Merge sub bec, caută în jur, se îmbracă și stă pe bancă. Undeva se aude țipăt, apoi lătrat de câini. Becul se stinge o clipă, apoi e foarte slab. Ea vorbește nostalgic.*). Ui, că ai fost și tu om cu stare... (*Privindu-l.*). Nu fumezi?

Polifron: Nu mai fumez!

Ea: Nu mai aduni mucuri?

Polifron: Ce să mai adun?

Ea: Da' bani, ai la ciorap?

Polifron: Nu prea... că tinui fata în școli... E, mai....

Ea: Toată viața ai fost calic!... Norocul tău a fost că te-am învățat eu să pleci la Vârtoape și să iei o muiere cu băcănie. ... Altfel... (*Un ceferist străbate peronul.*). Mai e, băiatule, până la trin?

Ceferistul: Care?

Ea: La Roșiori...

continuare în pag. 14

SCARA LUI ESCHER

În lacrima poetului

Dumnezeu că sunt vindecăt de orice tip de partizanat, bând vinul împede al speranței în amestec cu rahatul oportunistilor zilei, pe care l-am băut în izolare, cu înghițituri mici, tinându-mi respirația, stingându-l cu pelin pur, la Cărciuma lui Herimon. De două zile, stau pe terasa acestei cărciumi, cu intenția de a vă scrie. Nu stie cum se face că această dorință devine amânare, ce crește cu fiecare carafă cu vin ce-o beau cu Necunoscutul ce trăsesese la masa mea, desi, exceptând masa ce-o ocupa cu tânărul Loukios din Patrai si două însoțitoare, toate mesele erau libere. În cele două femei o recunosc pe Iulia, prietena lui Dominic, întâlnită cu doi ani în urmă pe „strada fără capete”, la carnavalul studenților Academiei de arte și film.

Prezentarea fusese un adevărat spectacol. De fapt, toată scena ar acoperi un întreg act, dacă aş povesti-o în amănunt... Numele fiind format din prenume, titlu de noblete și alte câteva „calități”, ce

Stau cu infinitu-n suflet, învelindu-l cu luceferi. O durere de toamnă mă apropie de lacrima poetului. Îmi petrec dimineata în închisul lacrimiei, plutind, cu funigelul Penelopei în spațiul peninsulei, între dig, far și „Cărciuma lui Herimon”. Poate ați ascultat, o dată cu mine, tăcerea dintre noi, de mai bine de un an. Această tăcere are mai multe semnificații, din parte-mi însemnând grija pentru vorbirea în șoaptă, reparatură pentru tipăritul de disperare care a mijlocit prima noastră întâlnire. Cărțile mă îndreptăteau să îndrăznesc să cred că ne asemănăm prin simțăminte. Nu eram orb să nu văd că există o bibliotecă între noi care ne hrănea în mod diferit, datorită rădăcinilor și profunzimilor deosebite. Mai sunt: orchestra de prieteni, înzestrare genetică — mostenirea, precum și diferența de asceză...

După cum vedeți, această ultimă cale nu mi-e la îndemână, întrucât, timpul lucrează asupra omului și a societății atât înspre iluminare și cunoaștere deplină cât și spre neputință. Dacă găsiți timp, puneti această scrisoare la îndemână, ca o sămânță a corespondentei cu Spațiul *Metamorfazelor* lui Ovidiu. Gândiți-vă că puteți contribui la micșorarea suferințelor lui Ovidiu, înlocuind așteptata scrisoare, de iertare, care nu a venit, de la Augustus, prin scrisorile către mine.

Sunt patetic? Poate. Oricum, mulțumesc lui

Sunt buimac, mahmur si singurul lucru care mi-l amintesc bine este noaptea din „casa cu iederă”. Am găsit adresa dumneavoastră. Poate mă ajutați să-mi identific „chipul” pentru că fără acesta nu cred în vindecarea completă. Băjbăi între Petru, Sloterius si Ulysse, cu somnul agitat și plin de vise, cu vecinătatea nepăsătoare la „autodafeuri”, agresivă la adevăr, precum spinii din pilda semănătorului.

Încep să cred că Necunoscutul a amestecat vinul cu ceva din țara lotofagilor, iar Pamphila mi-a dat „alifia lui Apuleius”. Înainte de a intra în cărciumă, îi scrisesem unui prieten, cred că matematicianul Vdan, cu care Sloterius ajunsese într-o subterană. (Găsesc lângă Sloterius adăugat: Spații Liniare Ordonate Topologice — SLOTerisme). Erismele să vină de la Eros? Nu știu nimic. Cred că mă voi retrage cu Knut Hamsun, pe cărările năpădite de bălării și voi învăța de la el smerenia „omului fără calități” de unde voi căuta să țin legătura cu Domnia Voastră. Dacă, într-un final, nu voi primi răspuns, va trebui să văd dacă în dualitatea „scenă-lume” nu am inversat funcțiile. Cred că principiul separării si cel al amestecului presupune o alchimie în care refuz să mă specializez, cu riscul existenței în subterană în iluzia existenței în „grădina pierdută”.

IOAN MIRCEA POPOVICI

ION D. SÂRBU (I)

Un hohot de râs stărnește cruciada. Dacă la S.Beckett absurdul se naște din percepția acută a lipsei de scop și finalitate a existentei dusă printre proiectii și fantasme rămase de la un *deus otiosus* mereu așteptat să se reîntrupeze, iar la Eugen Ionescu absurdul apare din constientizarea limitelor gnoseologice, axiologice, estetice, metafizice și mistice ale omului ca astfel e lipsit de contactul cu Realitatea și nu are acces la esență, la I.D.Sârbu absurdul e un derivat social, al societății totalitare... Utopiile sunt în fond mărci ale absurdului. Dar până la a păși în Isarlăk-ul din **Adio, Europa!**, scriitorul trece prin alte isarlăkuri, descoperindu-i unei utopii devenite realitate fondul absurd. În prozele adunate în „Soarecele B și alte povestiri” o întreagă gamă a absurdului poate fi trecută în revistă, de la absurdul dramatic al totalitarismului pedagogic („Caz disciplinar”), la absurdul corectitudinii amendate („Soluția omega”), de la absurdul micimii sufletești perverse („Doi intelectuali de rasă”), la absurdul „victimizării” birocratice („Bivolitele”). Dar miezul absurdului va fi relevant în **Adio, Europa!** Sistemele totalitare reprimă râsul, o stim. Și I.D.Sârbu închipuie un pretext pentru o cruciadă: un hohot de râs în fața unui afiș. Șeful cel mare, necesarmente mai deștept decât toți, e obligat să depisteze greșeli, să corecteze — atribut și obligație a statutului de VIP ideologic. Astfel că pe afiș va fi să apară Karl Marx, corectat din Karl May, între scriitorii S.F. Eroare freudiană ce dezvăluie realitatea ascunsă. „Râdeam ca un bezmetic, în plină amiază isarlăkă, arătând cu degetul spre numele care mi se părea a fi obiectul nemaipomenitei mele amuzări”. Ceea ce îl azvârle pe „eroul principal” direct în gura dialectică a unor contradicții deosebit de antagoniste, dezlănțuind, din senin un alai de fapte și intenții (ascunse intenții) pe care, zice nevastă-mea, acum nici Dumnezeu din ceruri nu le mai poate opri”. Pretext fictional care duce în inima absurdului. Pentru că nu e un pretext pur literar. Prin utopie ficțiunea a pătruns întreaga suflare, întreaga societate. La fel de incredibil, nereal ne pare motivul din „Gluma” lui Kundera, pretextul gulagului, al Canalului, al reeducării, al stăpînirii intelectualiilor și intelectualității, al vânătorii de vrăjitoare, al condamnării fără judecată și al execuțiilor la repezeală. Pretextele sistemului totalitar au fost întotdeauna absurde și pe ele s-a clădit un sistem social anti-uman și anti-umanist. E pretextul unei aberații luate în serios, în scopul de a impune tuturor luarea ei în serios. O aberație care se temea de râs ca de ciumă. Pretexte menite să ascundă mări de lacrimi și sânge. Cu adevărat foarte serioase. În micul tratat despre râsul anti-totalitar *domnul Sommer* zice: „Voltaire, acest doctor *ridendo causa*, considera că oamenilor și popoarelor mici, sufocate de moarte sub oprirea unor imperatori încruntați, nu le-a mai rămas altă misiune decât aceea de a-i *compromite* pe tiranii lor. Cum? Râzând, dragă amice...”

Cimex Lecturalia. Povestirea cu acest titlu (din „Soarecele B...”) va fi transferată de I.D.Sârbu în romanul „Lupul și catedrala” (cap.V). Deși aceeași povestire, integrată romanului, ea capătă o tonalitate total deosebită. Devine cu totul altceva. Ca povestire, subiectul este „metaforizat” și dimensiunea subiectivă joacă rolul principal. În roman povestea pare să sufere, paradoxal, o schematizare. Personajul principal este pus într-un context social al unui timp istoric, e scos din atemporalitate, prin capitolele precedente. Personajele, ambigue în povestire și învăluite de misterul planului secund, devin în roman „concrete” și fixate într-o situație dată. Ele sunt palpabile, pot suferi de vanitate sau isterie, se pot bucura sau întrista, le cunoaștem așa cum ne cunoaștem vecinul de pe scara de bloc; nu mai sunt vapoaze. Ce s-a schimbat esențial însă pentru a stârni cortegiul de prefaceri? În povestire vezi prin ochii naratorului — subiectiv și metafizic. În roman, după primul capitol pur în legile ficțiunii, proza capătă o pronunție tot mai pregnant eseistică spulberând subiectivitatea naratorială. Practic naratorul este împins într-un colț și ucis de un autor. Pentru că acesta are altceva de afirmat. Autorul triumfă asupra naratorului și perspectiva se schimbă total. Un alt unghi de privire, o altă poveste. Autorul vrea *relevarea* unei realități, vrea să deconspire, e activ. Naratorul nu dorea decât să *reveleze* o stare. Uciderea naratorului marchează la I.D.Sârbu trecerea de la ontologie la gnoseologie.

Liricul. Povestirile lui I.D.Sârbu sunt perfect integrate legilor ficțiunii, coerente artistic și putem vedea cu ușurință că scriitorul posedă din plin harul ironiei, sarcasmului, al umorului, vitalitate și subtilitate. Aici (în povestiri) apar și „provincii imaginare” ce vor pătrunde în romanele de mai târziu (Genopolis, Isarlăk), ca și personaje ce vor migra (Napocos, Mefisto etc.). Spre deosebire de povestiri, romanele lui I.D.Sârbu par să alunece spre un regim eseistic al prozei. S-a observat acest lucru, însă observația nu e decât superficială. De fapt romancierul scrie... false eseuri. Scrierile lui, întreaga lui operă nu este decât o declanșare în estetic a unor tensiuni lăuntrice excepționale. Când, în ultimii douăzeci de ani de viață I.D.Sârbu le-a detonat voit, el a considerat că astfel se va regăsi pe sine și că va oferi valențele reale ale scrisului său. Îl găsim rostind voci și vertical, cu un „ce” săgalnic în glas, demn, supraîncărcat de energie spirituală și în același timp devastat de falii lăuntrice. Asemenea unui mare liric. Un liric, care nu în idei, pentru că nu manipulează idei ci propria-i trăire, aproape depășește consistența indocilă a lui Cioran. Spiritul său trufas nu se poate „vasaliza”. A dorit ani în sir să schimbe „lumea” (societatea socialistă) și nu a tăcut. A primit ca răsplată ani de pușcărie. Când și-a dat seama că nu poate schimba nimic, s-a apucat să demaste mecanismele sistemului comunist. Un Stan Pătitu înconjurat de drăcșori jucăuși, a cărui singură învățătură a fost că nu a pus până atunci destulă vervă în ironiile și sarcasmul său. Ucide atunci naratorul și se lansează ca autor. Sub mâști ironice sau duioase, înfocate sau milostive, niciodată descurajate. Și toate irump dintr-un același spirit. Recompunându-le, făcându-le să conveargă, regăsim acest spirit. El tăsneste dintr-un autokosmos (cum numește Simona Popescu spargerea autorului în personajele sale). Dar autokosmos într-o altă dimensiune. Pentru că I.D.Sârbu nu suferă pasivitatea lui Urmuz sau a lui Mateiu Caragiale. Îl descoperim ca pe un liric cufundat în „oceanul de proză”. Pseudo-eseul, discursul nu sunt decât izbucniri ale lăuntrului tensionat, ale unei dorințe nestăvilite către creație și mărturisire a ce a gândit și simțit, despre ce a pățit el și neamul său trăind un destin tragic într-un sistem totalitar. Dar nu s-a rezumat la atât. A demistificat nu doar estul comunist, ci și occidentalul complice comunismului. A scris și împotriva proastelor obiceiuri, a micimii sufletești, a obedienței, a lipsei de demnitate și împotriva spiritului gregar și a lipsei de moralitate. El face toate acestea scriindu-se pe sine, iar autokosmosul său este cel al trăirii totale, care-i dictează și atitudinea.

I.D.Sârbu descrie două teritorii: al spiritului autorului (implicit) și al târâmului european degradat (explicit). El descrie, scriindu-se pe sine, un secol de barbarie, pe care îl consideră a se alătura Evului Mediu „ca o continuare a perioadelor chinuite de dogmatism, inchiziții, ciumă, năvăliri barbare, lupte fratricide...” („Jurnalul...”). Opera ultimelor sale două decenii de viață este o mărturie lirică de sine însuși a autorului.

DAN PERȘA

„O antologie a literaturii borfașe”

Mircea Horia Simionescu pare să scrie *Bibliografie generală* având în față un tratat de antipoetică. Mai întâi, acele ficțiuni, antologate într-o imaginară bibliografie generală (*O antologie a literaturii borfașe*), sunt o replică în negativ la *ficțiunile* lui Borges. Romanele sunt simple nuclee narrative în care, *Autorul bibliotecar așază în situații de incongruență funcții narative și actanți*, sugerează *lumi ficționale indescriptibile* sau, dimpotrivă, create după scheme uzate. Ceea ce îl apropie de Borges este doar *sentimentul de criză a literaturii ca tehnică și disperarea de a mărturisi „realitatea artificialului”*.

Textele lui Mircea Horia Simionescu *neagă programatic* relația act-verb, inautenticul discursului referențial mimetic, hegemonia evenimentului. Povestirile au logică la nivel sintactic nu și la nivel semantic. Parodiind, textele aglomerează excesiv secvențe eventuale, produc *antiliteratură*. Actul imaginativ exclude referința concretă la real: „Excitația și inhibiția la tancurile cu asalt”, „Folosirea elicopterelor pentru optimizarea popoarelor asiatice”, „Defecția la Haendel”, „Cu Luther în furculită”, „papa Clement al XII-lea și lovitura după ceafă”.

Printr-o metodă a reducerii la absurd, M.H.Simionescu pare să demonstreze că este posibil să inventezi orice; din moment ce un singur element al unei lumi posibile proiectate de un text literar este ireductibil față de lumea reală, atunci se poate inventa *o lume posibilă în care toate elementele care o compun să se afle într-o relație de incongruență în raport cu lumea reală*. Rezultatul este o lume ficțională redusă la absurd, în care, orice grilă de lectură care ar încerca decodarea la nivelul semnificatului, ar esua (ex: „Pe Kant eu l-am omorât”). Literatura lui M.H.Simionescu este indescriptibilă, incompatibilă cu un model real, este *o literatură a falselor designate*.

Bibliografie generală construiește un univers dedalic; juxtapunerea evenimentelor instituie inevitabil o intrigă piramidală care, în așteptarea Marii Cărți, la care visa și Borges anulează literatura tradiționalistă. Se anunță necesitatea de a scrie altfel.

În *Antidiagnoze* parodiază și antiliteratura, tehnica urmuziană de inventariere a unor obiecte după criterii asociative. Este parodiată de asemenea

lectura structuralistă a romanelor, reducerea textelor la structuri narrative, narame, la funcții narrative în detrimentul substanței acestora.

După ce a inventat un nou tip de narator, inclasabil, *Autorul-Bibliotecar*, M.H.Simionescu ideează un roman al personajului despre autorul său. Sunt parodiate tehnicile de subiectivizare ale discursului narativ, introspecțiile monoscopice. Într-un roman, perspectiva aparține unei muste așezate pe sprânceana unui mort. Musca narator își însușește perfect funcțiile regizorale: observă, constată neutru sau, prin discurs transpus, plonjează în conștiința personajelor.

Cartea apelor demască mecanismul textuării, mersul în gol al scriiturii, non-autenticitatea ficțiunii, deliteraturizarea literaturii. Golul de semnatificat instalează autenticitatea la nivelul semnificatului. Naratorul modern demască jocul de ce-ar fi al literaturii: masina de smântănit funcționează fără lapte.

Neoromantică, semnată Giorgio Olifanti — prin „autoreflexivitate” și „auto-referențialitate” surprinde în scriitură viul existenței. Textul nu are semnele citării, nu este scris în registrul parodic și ar putea fi un posibil model literar, dacă uităm pentru un moment rezistența naratorului la „modele”.

Un al doilea filon subversiv al *Bibliografiei generale* este parodiarea metalimbajului sec, științific, care se grefează steril pe textul literar, propunând un text de validare al altui text. (*Constipația viageră și întreținerea ei*). *Povestiri cu maioneză* tratează în registru ironic interpretările care nu sunt validate de text ci de umorile interpretului de text. Aproximarea judecății critice: „carte excelentă” neputința lecturii critice de a pătrunde mecanismul creației: „Nu se poate explica însă concret în ce constă lovitura după ceafă” sunt de asemenea parodiate.

Tehnica intertextualității ca argument valoric al textului literar, loc comun al discursului critic, este văzută ironic: „Plecând de la versul lui V.Alecsandri *Cu Ninita-n gondoletă*, Orlando Sabena construiește o amplă povestire...”. Este exprimată ironia față de critica universitară în: „Cecitate sorbonică”; se parodiază și statutul lectorului naiv — „Despre imbecilitatea cititorului” — care se identifică cu lumea ficțională sau reduce textul fie la fabulă, fie la discursul sententios, falsa cultură a acestuia, superficialitatea, graba, confuzia, înțelegerea greșită.

O a treia dimensiune a cărții, mult accentuată de autor, însă mai puțin apropiată de critică este cea politică, textul ca „panoramă a anilor de opresiune”.

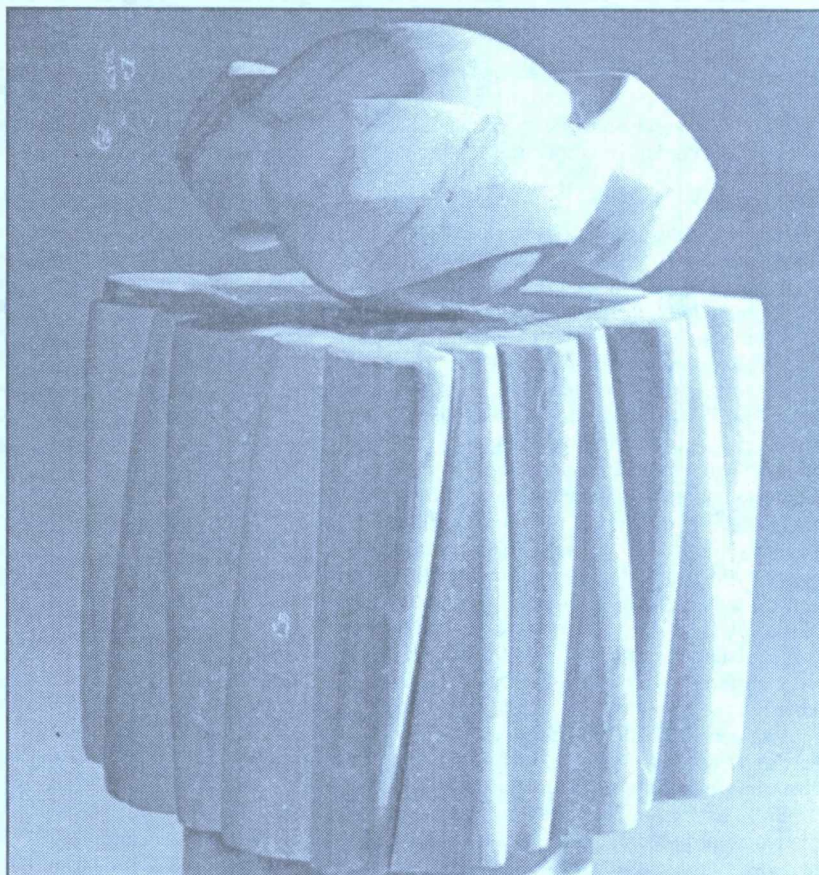
Călătorie în Bateria este descrierea unui ținut imaginar, o lume insulară, ai cărei indici textuali circumscriu un spațiu aberant. Tehnica este cea a satiriconului, o pictură în tușe groase, un desen în negativ. Cu toate acestea, referențialul este recognoscibil.

Noocrația proiectează kafkian o lume, Gamma, unde orice act specific regimului nocturn este interzis prin lege: sunt masacrați trubadurii, poezii, lampagii, curtezanele, grămăticii; plimbările se organizează numai în grup, sub formă circulară, de la dreapta spre stânga.

Misiunea doamnei Sachelarie în literatura americană parodiază tendința paranoizantă a unei anume epoci politice în a sublinia, îngroșa caracterul național al literaturii române, barbaria unei ideologii care, mistificând, avea teorii demne de acel spațiu inventat de Caragiale, Tâmpitopale. Marioara Sachelarie din Găiești, fiica cinstului părinte Matei Sofronie Mătăsăreanu, inventează literatura americană „modernă, rapidă, confortabilă, ca frâne hidraulice și ca semnalizatoare de direcție”.

Autorul bibliograf încearcă, așa cum singur mărturisește să dea foc unei biblioteci — „cine își închipuie că este ușor să dai foc unei biblioteci se înșală amarnic” — subminează literatura tradiționalistă și anunță cu disperare criza romanului.

LĂCRĂMIOARA BERECHET

• Trinitate

Nichita

Pentru Nichita timpul s-a retras de tot. A coborât timpul în Nichita și s-a așezat acolo într-un alt fel de loc de fugă.

N-avem răbdare să înțelegem de ce decembrie, tot mai greu de semnificații, a strecurat între sărbători și plecările. Anul care pleca odată cu Nichita nu era nici mai bun nici mai rău decât cel care va pleca acum, adunându-se în ani despărțitori de omul, de prietenul, de poetul care a trăit ca noi toți „clipa cea repede”.

„A fi poet — spunea Nichita — nu înseamnă a avea talent, ci a avea dor. Cine are dor, cu cât dorul lui este mai mistuitor, cu atât sensul cuvintelor ce-l exprimă își modifică ghirlanda în jurul neînțeleșului absolut”. „Poezia este necunoscuta fundamentală a spiritului uman, dimensiunea tragicului, provenită din alienare, dulceata cuvântului, provenită din sensul lui, toate sunt dedicate fundamentalei necunoscute. A avea suflet înseamnă a fi poet”. Confesiunea conține și un mod de re-înțelegere a creației și a creatorului însuși sau, mai bine, de o recitare necesară a moștenirii gândului.

„Poezia este o lacrimă care plânge cu ochii!” — mai spunea Nichita. Paradoxul acestei metafore ce are pretenția unei definiții nu micșorează importanța poeziei însăși. Ba mai mult, contribuie la reactualizarea

„autoportretului” din nenumăratele titluri de care ni se face dor: „Ca și cum ochiul meu drept / s-ar certa cu / ochiul meu stâng, / pe cine să plângă omul / care din pricina nasterii moare. / Hai, uități-vă și voi: / eusunt singurul vultur / căruia i-a fost cusut la loc / capul / după rețezare / Numai că mie / mi s-a cusut / retezatul cap / cu un ac de cort / pe un trup / de om”.

„Ce greu e, Doamne, să schimbi dorul în dor!”... „Dorule statomic când pescărușul zboară, iar pescărușul, el însuși e static, când mi-e dor de el”.

„Dorul arde ideea de timp, dacă nu chiar timpul însuși, fierbe cuvintele până le spulberă și neînțeleșului îi dă un ton făcut din înțeles”.

Cuvintele lui devin cuvintele noastre.

Ne este dor de starea de simultaneitate a omului care a fost și a poetului care este, ne este dor de dinaintea lui decembrie '83, de cântecul născut din aventura, din miracolul sau din mirarea de a fi fost cu noi, Nichita.

Mirosul de viață pe care îl are secunda trece testamentar în cuvânt: „Dacă prietenii mei vor fi mândri de mine, nici ei nu mă vor uita, nu mă vor îngropa, că mă vor ține treaz în spiritul lor”.

De sărbători, unul dintre colinde va fi pentru Nichita.

EUGENIA VÂJACI

o luciditate aproape infernală

Volumul **Ah!** semnat Rodica Draghinescu și scos de editura *Vinea* în condiții grafice de excepție, este de fapt o însumare a celor trei cărți de versuri publicate până în prezent de autoare: (*Aproape cald* (1993), *Fiecare avem sub pat niște fotografii de care ne este rușine* (1995) și *Obiect de lux ascuțit pe ambele părți*. O inițiativă foarte serioasă, însoțită de un aparat critic pe măsură, la care te-ai fi așteptat mai degrabă din partea unui scriitor cu mult mai în vârstă decât (încă) tână nouăzecistă. Aflăm totuși că volumul în cauză constituie materializarea „Marelui Premiu GEO BOGZA”, atribuit anual de Uniunea Scriitorilor și Editura *Vinea*, premiu căruia insurgenta poetă timișoreană îi face „safteaua”.

Fiind vorba, practic, de niște reeditări, știm deci — dacă i-am citit deja versurile publicate de-a lungul anilor — că avem de-a face cu o poetică „impresionistă”, de notație a impactului cu detaliul crud al realului, care vine să îmbibe un eu sensibil, dar de o luciditate aproape infernală; el acționează ca un burete urias, absorbind și transcriind apoi, în transă, cu încrâncenare, absolut totul, de la derizoriu la sublim, de la banal la miraculos. Disponibilitatea de a se mișca atât de ușor printre registrele scripturale și emoționale face din poezia Rodicăi Draghinescu un univers convulsiv în care convietuiesc deopotrivă scriitura frustă, desensibilizată, șarja agresivă la adresa cotidianului halucinant, retorica expresionistă, iar pe alocuri — paradoxal și neașteptat! — efluviile de lirism pur.

Permissive, încăpătoare, teribil de postmoderne, poemele ei adună de-a valma simboluri și motive tradiționale, tratându-le însă cu

originalitatea creatorului care se știe atotputernic, capabil să disece totul cu o voluptate perversă, anulând orice-canon, desacralizând și azvârlind în ochii cititorului sintagme și imagini ce îl lasă adesea **bouche bée**. E la mijloc, sigur, și o anume doză de bravură, cinismul mai e și trucat, dar, la urma urmei, nu contează decât efectul final. Spectacolul disimulării reusește cu brio, căci rarele accese de vulnerabilitate par mai degrabă accidentale decât intenționate, dislocate de pe un teren ce nu permite defrișarea. Acolo sunt înfipte într-un subsol bine îngrășat singurătatea și zădărnicia, bătrânețea, boala și moartea. La suprafață iese doar ironia, grotescul, deriziunea, bațjocura, râsu-plânsul.

Cochetând cu deșertăciunea unei îndeletniciri pe care o face nonșalant, „între două trenuri” („De ce să mai scriu / Si ce să mai scot din cocoasă? / Serpentine kalfiene, baticuri de în alb, / lațuri vânătoarești, o ceață condamnată / să-si poarte tăvălugul / peste chipuri, orificii, nume ce asteaptă / clopoțelul vestirii.”), Rodica Draghinescu scrie totuși, scrie „poezie cu fapta”, gonind emoția sau metafora și impunând un nou tip de lirică, virilă și virulentă, agresivă și inteligentă.

GABRIELA INEA

lecție despre cum să mori puțin

Sâmbătă după-amiaza la țară, volumul de proză scurtă semnat de Ștefan Caraman, este cu siguranță un eveniment literar într-o perioadă în care majoritatea textelor de gen abundă în factualul fondat pe sociologeme postrevolutionare. Volumele de acest tip (conglomeratul de proze scurte) par a impune un subgen cu grad ridicat de autonomie — o formulă hibridă în straturile de suprafață, unificată (în straturile profunde) de vreo strategie narativă care subîntinde textele în ansamblul lor.

Era de așteptat ca acest volum să propună — la nivelul structurilor profunde — o *rescriere a ecuației autor - text - receptor* din perspectiva unei Istории contemporane (în care textul literaturii este aprioric *în-scris*). Ca multi alți *scriptori*, Ștefan Caraman se confruntă cu dificultatea descoperirii (în „interiorul” literaturii) a unui nou mod de a (d)enuța literatura. Premisa „ontologică” a volumului este o stare de „singurătate esențială” a Textului față de Lumea pe care, în liniile unei tradiții ce acoperă secole de practică literară, ar fi designat-o mimetic. În acest sens, doi critici care validează apariția volumului (îi numim pe Alex Ștefănescu și pe Dan-Silviu Boerescu) constată la unison că autorul a învățat lecția kalfiană a non-corespondentei dintre Textul Literaturii și Textul Lumii.

Nu întâmplător volumul se deschide cu o proză „simptomatică”: *A muri puțin*. Tentativa de raționalizare a discursului oniric (raționalizare simultană procesualității visului) se poate citi ca o *parabolă a scrisului ca exercițiu de umilintă*. Dacă această ipoteză se susține, rezultă că unicul

principiu constitutiv al textului este aglutinarea indicilor semantici, ordinea lecturii devenind, din acest motiv, indiferentă. *A fi prezent* ca subiect enunțator și „agent” în textul pe care îl scrii (în circumstanțe ale gratuității cum ar fi *sâmbătă după-amiaza la țară*) este o *formă de sucombare* pentru că orice privilegiu al orientării semantice este retras; *cel care scrie* se subordonează neconditionat față de un număr de instanțe ce funcționează exclusiv *livresc*, „vocile” textului.

Acest gen de observații care cuantifică volumul *Sâmbătă după-amiaza la țară* în termeni de teorie literară sunt, poate, necesare ca *avant-propos* (pentru a descuraja o lectură naivă); dar savoarea textului, ironia unui spirit de avangardă, subtila cultivare a paradoxului păstrează intactă plăcerea lecturii.

ALINA OLOGU

falocrația textului

Doru Mares are un fel aparte de a pune în ecuație realitatea cu textul care o devoră hula-pavnic spre a se autoregenera cu fiecare pagină din **Mimând orgasmul social** (Ed. Cartea Românească, Buc., 1997). Iar acest text e bântuit de obsesia disoluției așa cum e impotentul de angoase sexuale, această spaimă fiind uneori marcată explicit: „ahoe / ne năvălesc sobolanii / în structura comunicării / iubito” (p.17). Există chiar un orgoliu al înfăptuirii crimei perfecte de către acest text ce nu-și va înceta o singură clipă hărțuirea sexuală asupra realității. Autorul regizează și face jocul textual sinonim cu cel erotic atingând paroxisme thanatice unice, într-o zonă a interdicției canonizate: „mă bucur că mai stim să patinăm / pe epiderma marii prohibiții”. Prin urmare, discursul îngurgitează realitatea, o digeră și o asimilează, după ce a viol(ent)at-o ori a deregnat-o fără scrupule în singurătatea sa tiranică și falocrată: „binecuvântat fie / troleibuzul 83 / în seara asta / noi doi / ne întoarcem acasă / de unul singur” (p. 21). Lumea textului trăiește o teribilă foamă de a fi manifestându-se schopenhauerean drept voință de a fi în totală opoziție cu reprezentarea realității pradă unei obsesii erotice cosmice neîncetat scoasă din pliurile psihanalitice ale subconștientului și adusă freudian în fața instanței *sexuale*: „cel fără ajutor / călătorind spre galaxia porilor tăi / lipindu-și irișii de porii tăi / disimulate vaginuri așteptând explicit / intromisiunea imposibilului” p.29). Erotizată, această realitate intrată uneori în gratiile textului îndrăgostit se bucură când de exaltarea venustetii carnal-fiziologice: „o cât esti de frumoasă / în safe-ul niciodată / din spatele portretului tău robot / mai frumoasă decât propriu-ti orgasm / mai frumoasă decât the midnight news / mai frumoasă decât moartea care-mi îmbracă sexul / omologat de comisii internaționale / mai frumoasă decât piața comună a iubirii tale” (p. 32), când de tuse miasmatic-naturaliste aflate sub semnul unei dezlănțuite exacerbări a vaginalului: „miroase a cadavru / și cerul e un himen urias / pe care ridicarea noastră sălbatecă / în van încearcă să-l sfărtece / în balta de sânge închegat a orasului” (p.

Un alt *dandy*, „în înțeleșul lui Brummel, adică **nebătând la ochi**” în **Crimă și fericire** își găsește corespondentul feminin în fiica unui instructor spadasin. Haute-Claire, figura neobisnuită a orașelului ***, datorită profesiei moștenite de la tatăl său, acceptă să devină camerista unei contese pentru a fi alături de cel pe care-l iubeste și cu care se antrenează în fiecare noapte la scrimă. Ea ilustrează în registrul frumusetii feminine tipul *dandy*: enigmatică, inexplicabil de atrăgătoare, cinica Haute-Claire înlătură singurul obstacol din calea deplinei sale fericiri, soția contelui de Savigny pe care o va otrăvi din greseală”. Faptul că naratorul acestei întâmplări este chiar doctorul contesei asază dincolo de orice îndoială cele povestite. Această necontestată „valoare de conformitate” a discursurilor narative cu ceea ce se presupune a fi starea de lucruri din planul *real* este semnificativă pentru *dandy* de îndată ce este întotdeauna orientată către „partea grotescă” cu o „plăcere (...) oarecum feroce” (**Despre dandysm**). Asidua căutare a neobisnuitului, a incredibilului care trebuie să provoace uimire este definitorie pentru societatea care se plictisește și ca un paleativ al plictisului recunoașterea fenomenului numit *dandysm*.

Problematicizarea relației literatură - istorie conduce la afirmatia că istoria depășește capacitatea de a inventa a literaturii, idee care nu este un apanaj al *dandysmului* literar. Ceea ce este specific acestuia este perspectiva unitară asupra realității și ficțiunii pe care le consideră materialele ce trebuie să suporte modelarea manieristă a acestui

ILEANA MARIN

continuare în pag. 14

AUTOR, NARATOR ȘI PERSONAJ DANDY

senzationalul, seductiile spectaculoase, prietenii celebre, întâlnirile din saloanele mondene, scandalurile, textele literare care o completează, se desfășoară conform unui traseu apt să-i consacre numele.

Naratorului dandy îi sunt caracteristice pretenția că „n-a inventat nimic, doar felul de a povesti”, de pe o parte, și interesul pentru detaliul emblematic de caracterizare a personajelor, a ambianței, a derulării evenimentelor povestite, pe de altă parte. Plasarea naratorului, de cele mai multe ori, într-un context public în care acesta trebuie să performeze arta povestirii, impune acestuia statutul privilegiat de centru al societății pentru / despre care vorbește. El prelungește la limită momentul de *captatio* printr-o elaborată retorică a efasării identității personajului său și a locurilor pe care acesta le va traversa pentru a fi imposibilă recunoașterea. Discretia naratorului este suplinită de abundența amănuntelor de necontestat atâta timp cât statutul lui îi impune ca unică autoritate. Naratorul este martorul cel mai autorizat să povestească (doctorul Torty în **Crimă și fericire** sau naratorul nenumit din **Dedesubturile unei partide de whist**); naratorul este protagonistul care-si împărtășește aventura (vicontele Brassard din **Perdeaua sângerie** sau de Raviles din **Cea mai frumoasă dragoste a lui Don Juan**). Discursul narativ al acestora este *transcris* de un *scripteur*, interlocutorul naratorilor. A treia ipostază este aceea de narator omniscient ca în **La prânzul unor aței** și

Răzbunarea unei femei în care personalizarea *scripteur*-ului dispore.

Personajul dandy, „la care mintea, manierele, fizionomia, totul era dens (...) așa cum se cuvenea celui mai magnific dandy pe care l-am cunoscut eu vreodată, eu, care l-am văzut pe Brummel înnebunind și pe d'Orsay murind!” din **Perdeaua sângerie**, împărtășește tovarășului său de călătorie (interlocutorul *scripteur*) iubirea din tinerețe pentru fata gazdelor lui care moare afrodisiac în bratele sale. Salvat de colonelul garizoanei, Brassard părăsește localitatea în care și-a început cariera de dandy pe care, după ani, va avea ocazia să și-o încheie circular prin povestirea acelui episod. De la trăire la povestire evoluează personajul dandy și, în mod simetric, de la receptare la scriere naratorul dandy.

Cea mai frumoasă dragoste a lui Don Juan are ca protagonist pe Jules — Amédée — Hector de Ravila de Raviles, nume ce trimite la două din prenumele autorului și propune construcția „Răpește-o de Răpește-le” ca nume blazon al acestui personaj. Actualizarea modelului lui Don Juan face ca acesta să provoace un alt tip de iubire: nu consumarea erotică îl măgulește pe acest Don Juan, nu șirul neîntrerupt al aventurilor, ci declanșarea unor trăiri extreme la o nubilă care se suspectează că ar purta copilul lui numai datorită faptului că a stat după el pe același scaun. Disprețul *dandy*-ului pentru tot ceea ce este comun se adaugă ca o nouă coordonată a lui Don Juan.

Jules Barbey d'Aurevilly este alături de Algernon Charles Swinburne, Oscar Wilde, Lord Alfred Douglas, G.K. Chesterton, din spațiul englez, și Charles Baudelaire, Arthur Rimbaud, J.K. Huysmans, din spațiul francez, unul dintre decadenții secolului al XIX-lea, convertit la romano-catolicism. Apartenența la această categorie îl definește pe autorul **Împătimirilor diabolice**, povestiri apărute pentru prima dată în 1874, când au provocat un teribil scandal, ca pe un *dandy* ce si-a asumat atât rafinamentul aristocratic cât și feroarea revoltei, mai întâi republicane, mai târziu religioase.

În narcisismul specific tipului *dandy*, d'Aurevilly își construiește o dublă oglindă: prima, din planul existentei, este imaginea lui George Bryan Brummell, așa cum apare în biografia acestuia intitulată **Despre dandysm**; a doua, din planul ficțiunii, este imaginea naratorilor și a caracterelor din povestiri. Aceste instanțe reflectante, specifice epocii, par să fie cele mai adecvate pentru a concura realitatea: „Literatura modernă, scârmănată de fătărnicia socială, s-a încumetat ea vreodată să aștearnă pe hârtie povesti ca ale lui Myrrha, Agrippinei, sau Oedip, povești, vă rog să mă credeți, și azi la fel de vii — căci eu n-am trăit, cel puțin până în ceasul de față, decât în infernul social și am cunoscut, chiar de aproape, Myrrha, Oedipi și Agrippinei fără număr, în viața particulară...” (*Răzbunarea unei femei*).

Autorul dandy — Jules Amédée Barbey — descinde dintr-o familie aristocrată al cărei nume, d'Aurevilly, deși inițial respins, este acceptat odată cu intrarea în lumea mondenă. Ca orice *dandy*, își consideră viața o operă de artă, în care

37). Cel mai adesea, Doru Mares va zeflemisi literatura sentimentaloidă incompatibilă cu acest final de veac impudibond, pedalând spre o perpetuă revoluție langajieră și imagistică menită să zdruncine și să contrarieze optica ipocrită și înghețată în convenționalisme de album caligrafiat cândva de vreo domnișoară într-un pension catolic. Poetul va aduce în lirica de dragoste prezervativul și femeia gonflabilă, „chiloiți asudați de un sifilis terțiar” al iubitei ce se prostituează, sperma, onanismul, fesele depilate” și nu se va sfii să vorbească despre „spațiul locativ al testiculelor” paterne ș.a.m.d.

Un simbol al textului (ori un emitent al acestuia) obsedat de realitatea pe care vrea s-o posedă cu orice preț până la contopirea paroxistică cu ea, e găsit în cuceritorul prin excelență, perenul Don Juan, antediluvianul și impotentul ce-si trăiește dezabuzat mahmureala și conștiința jocului de-a vidul și de-a zădărnicia: „mi se fâlfăie de toate / eticile și esteticile voastre / sau poate credeți că mă încălzesc / succedaneul de limbaj cu norme subterane / ori sexul ei / mai ciudat decât groapa marianelor / aiurea / să nu batem câmpii / nici nu puteți bănuî / ce frică îmi e de vidul pe care calc / vidul încheiat până sub bărbie la uniforma de paradă / de pe acum simt putreziciunea căderii / printre atâtea căderi / căderi de stele / căderi de guverne / căderi de săni / o / bunule dumnezeu / toate pe capul meu” (p. 60-61). Iubirea aci ecuaționată e doar o „simplă problemă lexicală / strecurată între intenții culturaloide / cu nuanțe cenzurabile de orgasm ilegal” (p. 62).

Ultimul ciclu al plachetei se cheamă *vivisectia parțială a memoriei unui revoltat — 2* și autorul renunță să-l pună în pagină sub formă de versuri, textul își iese gâlgăitor din matcă precum sângele din venele tăiate ale sinucigașilor și se amestecă erectil și priapismic cu lava memoriei zguduită de seisme cathartic-defulatorii. Rezultă o scriitură năpădită de concrescențe lexicale și sintactice ce atrag alarmant atenția asupra sclerozării automatismelor de limbaj. Se pedalează pe procedura inaugurată de Urmuz care intuise lignificarea sintagmelor încremenite într-o arie a desemantizării, numai că aici discursul proliferază ca o forță apocaliptică a naturii dezlănțuite, plăcerea textului (de la Sartre citire) atingând dimensiunile celei mai insatiabile orgii. Cităm un paragraf, la întâmplare, din acest festin scriitural care într-o zi nu va mai produce nimănui alergii pentru că se va încadra firesc în marele discurs al societății de consum insinuate în intimitatea sexuală a individului nutrirind reverii viagrale: „te privesc pe de rost ca un mare invalid de război tacit dincolo de crucea pentru care mi s-a acordat viză de emigrare definitivă dincolo de consumul mării din magdala în criza ei mondială de simboluri falice cu masca de oxigen a sexului tău aplicată pe respirația mea pe reactivitatea mea pe buzele mele mormăind obscenități la urechea bulevardului” (p. 72)

lumi narrative

Când Constantin Dram într-ale sale **Lumi narrative** (Ed. Sagittarius, Iași, 1998) spune despre Radu Tculescu că e un „prozator cu spirit calofil, cititor avizat și spirit sintetizator, ridicându-se deasupra granițelor obisnuite de receptare și de abordare a literaturii” (p. 138) e mai mult decât evident că-n învelitoarea succintului portret se află și un bumerang literar. Criticul ieșean perpetuează nestinsă o dragoste adolescentină pentru spectacolul lumii ca text, o formidabilă intuiție a valorii purtându-l la ceasuri insomniace pe un tărâm fascinant, bătătorit de lele, sinonim cu vreun luminis de pădure narativă umbertiană. Articolele reunite în volum au apărut în ultimii doi ani în prestigioasa revistă *Convorbiri literare*, dar ele sunt departe de a „promova” o grupare regionalistă în accepția restrânsă și meschină a cuvântului, cărțile recenzate aparținând unor autori răspândiți pe întregul spațiu al limbii române, din Banat până la Chișinău, din Dobrogea până-n Maramures, neocoliți nefiind nici cei care dintr-un motiv sau altul au ales calea exilului (Ilie Constantin, Gabriele Melinescu, Emil Cîra). Criticul ține să atragă în repetate rânduri, inclusiv în mini-prefața volumului, că ierarhizările îi displac, faptul că-și selectează cărțile despre care scrie implică deja un criteriu axiologic. Și e salutar că nu pierde vremea și energia exegetică aplecându-se asupra oricărui veleitar ce-si expediază opul, scos în regie proprie cel mai adesea, pe adresa revistei pe care o somează nu de puține ori să rostească un verdict categoric și pe cât posibil pozitiv. Așadar, olimpiu și degajat de orice servitudine grupar-gascără, criticul își oficiază ritualul său dintr-o perspectivă a prieteniei cu adevărul, preocupat să dezlege mereu capricioasele legi ale devenirii textului pe care-l concepe ca pe un produs al unui miracol, alchimic în a cărui compoziție estetică și-au pierdut identitatea toate elementele realității inițiale puse în

retorta scriitorului. Lentoarea profundă a spiritelor moldave se dovedește de bun augur și-n cazul demersului critic. Nici nu-ți dai seama când criticul s-a strecurat, cu cititorul de mână, în jocul scriitorului, șoptindu-i parcă primului la ureche regulile acestui joc ce se va sfârși prin responsabilitatea gravă a unui diagnostic, temându-se, s-ar zice, că i s-ar putea reproșa bagajul literar eruditiv ca și flerul comparativistic ce conduce automat la stabilirea de filiații, aspect de altfel inevitabil pe fondul actual al intertextualității explozive și a tiraniei modelelor. Să-i captăm soaptele emise înainte de a-l asculta analizând un roman: „Petru Cimpoesu oferă o manieră de redactare a unui text românesc care, ținând cont de anumite „teorii” care privesc poetica prozei, ținând apoi seama de o anumită idee aparținând doar romancierului, conduc la realizarea unui text bine articulat narativ, cu calități indiscutabile, sesizabile la orice încercare de abordare critică. Posibila idee generatoare de text este explicitată în roman și pleacă de la modalitatea de scriere a bestseller-ului **Cu sânge rece**, de Truman Capote, în care autorul, inițial, nu știe nimic despre evoluția povestirii” (p. 11). Cât de departe se poate distanta criticul de analiza mesajului unei opere, alunecând uneori sociologizant în realitatea topită în lumea ficționalului ca „univers al gândirii” e o altă problemă pe care exegetul și-o pune atunci când întrevede riscul unei prea transante și, de ce nu, tentante poziționări strict estetizante, dar care se poate oricând solda cu un sentiment de insatisfacție critică izvorâtă din regretul că un articol de revistă rămâne întotdeauna neîncăpător pentru un critic băntuit în adâncul sufletului său de nostalgia sintezelor la care mulți nu mai ajung, secerati prematur în primele linii infantieristice ale frontului, necesar și el, al așa ziselor prestații de întâmpinare cu eroisme prea arare citate prin ordinea de zi ale Marelui Stat Major al Recunoștinței Republicii Literelor. Întâmpinându-i cu pâine și sare pe talentații Dumitru Ungureanu din Găiești și pe Ștefan Caraman din Tulcea, Constantin Dram se intruzionează în propriu-i discurs cu incomfortabilitatea cuiva descins la o sindrofie în pantofi mai mici cu două sau trei numere decât cei purtați de obicei: „Ar mai fi multe de adăugat, atunci când am începe să discutăm despre consistența prozelor și remarcă este valabilă pentru ambii prozatori: de multe ori, umblând după haine de excepție, riscăm să uităm ce am vrut să îmbrăcăm mai întâi” (p. 53). Criticul e convins în intimitatea lui că aventura textualizării realului e condiționată și influențată de o serie de factori nu întotdeauna luați în calcul pentru că ei țin mai mult de o lume a forului decât a mereu fascinantului turn de fildeș. Abordarea cărții **Gheața din calorifere și gheața din whisky** scrisă de cel mai cu stil beletristic critic literar român dintotdeauna — Alex Ștefănescu — îi prilejuiește și judecăți care par să încline balanța dinspre realitatea textualizată către cea încă în stare brută și pururi agresivă, de o parte ca și de alta a tot mai banalizatului și, într-un fel, inutilului Decembrie '89: „Dată fiind destinația expresă a acestor texte, e relativ dificil să cauți o anumită tehnică sau modalitate de abordare, ele stând, în primul rând sub semnul pulsuniilor și al atitudinii de moment specifice intelectualului obligat

să iasă în față”. (p.57)

Critic de marcă al generației sale, Constantin Dram pătrunde sacerdotal în lumea narativă ca într-un templu în care oficiază temeinic și echilibrat, despicând milimetru cu milimetru apele de uscatul unui potop literar în plină vânzolare încă în acest deceniu nu se știe cât de postcomunist, dar cu siguranță ultimul dintr-un veac și dintr-un mileniu. **Lumi narrative** e o clipă de serenitate și nu-i deloc puțin.

anotimpuri de trecere

Fraza-prag a romanului lui Cătălin Târlea, **Anotimpuri de trecere** (Ed. Albatros, Buc., 1998), emenită să întrige de la bun început cititorul și să-l pună în gardă că va avea de-a face cu avatarurile unei devenirii ficționale ce anulează cronotopul realist din chiar titlul scrierii: „În orasul acesta au dispărut anotimpurile de trecere”. Cu alte cuvinte, prozatorul se încumetă să scrie despre un timp abolit ca entitate convențională într-o cronologie ce implică renasterea și remoartea naturii reduse aici, printr-o altă convenție scriiturală doar la două manifestări antinomice prin excelență: toriditatea insuportabilă și miasmatică a unei metropole niciodată botezate semnificativ, și gerurile interminabile ale unei ierni care rămâne oricum în afara economiei romanului constituit ca aventură textuală având un motto elocvent din **Ciuma** lui Albert Camus și anume: „O manieră comodă de a cunoaște un oraș este să cercetezi cum se muncește, cum se iubeste și cum se moare aici”.

Citit prin grila aventurii textuale, romanul lui Cătălin Târlea se constituie ca o cursă spre instaurarea supremației ficționalității. Exemplele de autoregenerare a textului lumii sunt mai mult decât elocvente, superdiscursul românesc digerând în stomacul său de rechin textualizator carnea atâtor capodopere adusă, dintr-un impuls de dezabuzare poate, la festinul scriptural dintr-un timp suspendat. Fotoreporterul Matei Bucur e strănepotul lui Frédéric din **Education sentimentale** a lui Flaubert sau al lui Georges Duroy din **Bel-Ami** al lui Maupassant, ca să nu amintim decât aceste epopei ale deziluziei ori ale succesului în lumea presei ca a patra putere în statul de drept. Instaurarea puterii textului ori a imaginii se dovedește, în ultimă instanță, un esec, dacă până și temerarul și temutul Sadowski se dovedește în cele din urmă maleabil ori chiar manipulabil. Moartea lui reală este în plan scriptural echivalentă cu omorârea emitentului de text de către autorul care și-a pierdut încrederea în forța mântuitoare a ficționalului. Si asta într-o lume care are o nevoie acută de astfel de universuri de existență cărora s-ar putea lua anticipat cunoștință prin intermediul divinatiei căci care altul ar fi rostul vizitelor pe care ziaristele Claudia și Lucia, ele însele întrupări ale unei lumi de semne sau de sunete, le fac Coanei Margareta, ghicitoarea scăpătată deoarece casa de rendez-vous îi fusese nationalizată de către comuniști. În acest personaj

întâlnim o Pena Corcodusa care a prins alte timpuri istorice, după cum în cei câțiva clienți statornici ai crâșmei lui Mardare întrezărim lesne alți crai de altă curte, discutând politică diaristică nu cu mult altfel decât ar fi făcut-o în nu mai puțin celebra Poiană a lui locan din **Moromeții**. Părintele Luca, are ceva din frumusețea morală și spiritul gospodăresc al preoților ardeleni din proza lui Slavici și el și-a început cariera într-un cartier mărginaș sinonim cu cel nemurit de Eugen Barbu în **Groapa**. Minerii care invadează Orasul consonează parodic cu cei din **Germinal** al lui E. Zola, ocurența lor fiind abordată într-o viziune complet demitizată, având printre leaderii lor zoofili scârbavnici de teapa lui Palaghia, ucis de un ortac într-un laborator de geologie al Universității pentru ca vina să planeze apoi asupra studenților. Textul autoregenerat conține, conform principiului excepției ce întărește regula, și unele abateri de la scenariile epice consacrate. Astfel Claudia e o bovarică prin excelență, însă, oricât de jos ar fi decăzut, ajungând să se culce până și cu Sconcul, un ziarist urât mirositor din cauza unei glande sudoripare exacerbate, nu are curajul de a se sinucide precum originalul flaubertian, ci-si va continua ascensiunea alături de un soț căruia promiscuitatea nu-i repugnă. Tot așa, Matei Bucur e un arivist care, față de modelul clasic balzacian străbate un itinerariu textual în sens invers, ficțiunea absorbindu-l în final definitiv: „Venise toamna când într-o zi, fără nici o explicație, Matei Bucur dispăru”.

Romanul e scris alert, utilizându-se frecvent tehnica așa-zis contrapunctică, cu schimbări de perspectivă narativă frecvente, o oglindă auctorială plimbându-se înfometată de reflexie prin toate compartimentele societății românești postdecembriste și surprinzând constința pe cale de a se monstruoziza și de a deveni, ca atare, incompatibile cu iubirea. Cea care ar fi putut să ființeze în carte e, vai, întemeiată pe păcat și ea eșuează lamentabil. Nu și ca povestire însă.

ION ROȘIORU

vraja orei

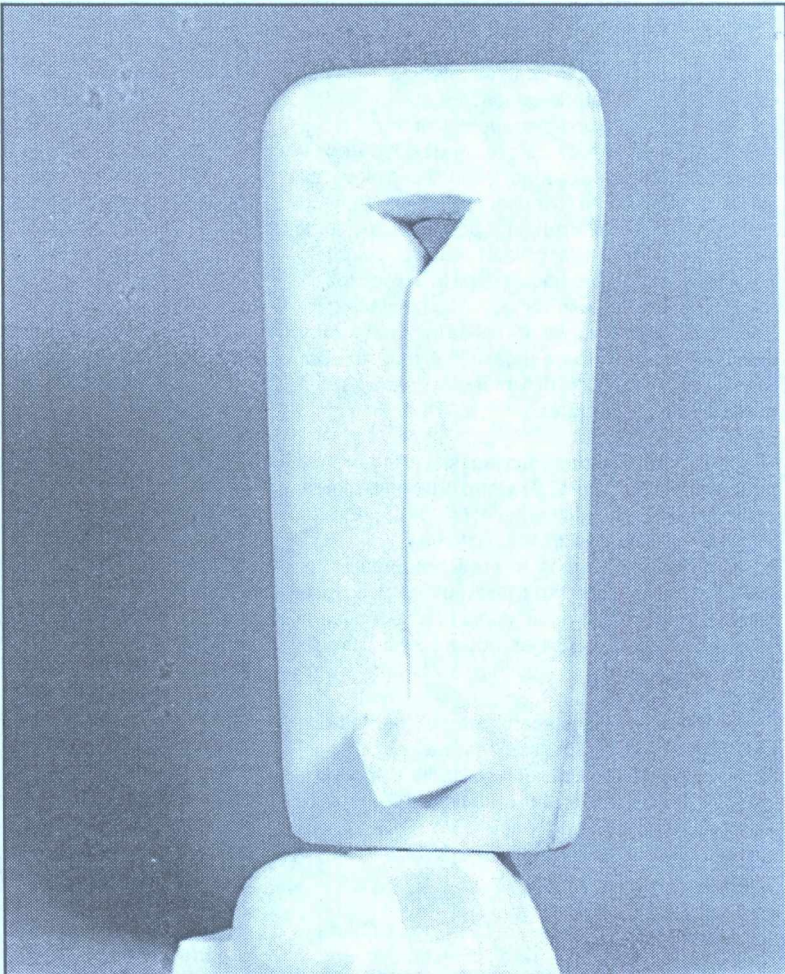
Poezia de proastă calitate e în general o retorică, uneori estetizată fortat prin stilizare (iar nu pentru că i-ar fi proprie un stil) și care nu relevă profunzimile unui univers interior intim, a unicului adevăr, cel subiectiv. Poezia bună se recunoaște, chiar lipsită de mijloace artistice rafinate, prin senzația pe care ți-o procură de reîntoarcere la originile poeziei și reîntemeiere a actului poetic primordial. În acest sens volumul Crisulei Ștefănescu (*Vraja orei*, ed. Jurnalul literar, cu o prefață de Alexandru Ciorănescu), uzând de cele mai multe ori de notația simplă, care mărește forța de impact a conținutului ei asupra cititorului, oferă acea impresie de jurnal a unei conștiințe și a unei sensibilități, egală fiecarei ei însăși, adică poezia volumului nu suferă de artificialitatea retoricii, reușind dezvoltarea ființei intime a poetei, printr-un chip de neprefăcută sinceritate.

Pe ce se întemeiază poezia Crisulei Ștefănescu, se poate vedea chiar din primele două poeme ale volumului: pe uitare și pe memorie. Pe de o parte e uitarea realului, care se află în conflict cu realitatea interioară a poetei — și din acest conflict se naște poezia: „Intimidată de pădure, / Pământ și aer, foc și vânt, / mă joc, uitând de toți și toate, / cu-cetosata germinare / a lumii noastre / prin cuvânt”. Ce avem aici? O smerenie față de lumea Creată, care intimidează, Uitarea a toți și toate. Și: pătrunderea ludică în interioritate, unde existența este redimensionată sensibil, pentru a alcătui, dincolo de real, lumea oamenilor. Pe de altă parte: „Îmi pun în ordine anii. / Pe cei frumoși i-am uitat. / Mi-au rămas numai acei / ce carnea și sufletul / mi-au crestat”. E limpede. Actul poetic are ca impuls primordial, la Crisula Ștefănescu, nevoia de a reorganiza universul intim („îmi pun în ordine anii”), dar există și tulburătoarea mărturisire a memoriei exclusive a durerii, ca miez al acestui univers.

Lumea văzută sensibil și reîntemeiată de sentimente se completează în mod fericit în poezia Crisulei Ștefănescu cu nostalgia metafizică. Aceasta nu mai naște marile întrebări, prăbusite în civilizația contemporană, ci o asertiune definitivă: „Mamă, trebuia să mă naști / în lumea tineretii fără de moarte”. Tanatofobia este una dintre constantele acestei poezii, dar ea se îmbină cu somnul salvator („Si dorm / Si dorm / Si dorm”), al cărui atribut este tăcerea: „Veniră muntii de tăceri / și ne-astupară. / Oh, muntii noștri 'nalți de ieri / cum se surpară! / - Unde e muntele altar? / — Ascuns în apa adâncă! / — Eu îți vorbeam de munte, iar / tu-mi vorbești de

DAN PERȘA

continuare în pag. 14

• Dialog

U sa biroului „Achiziții” al mării biblioteci se deschide încet și în prag se ivi o bătrână.

— Cu ce vă pot fi de folos? — o întreabă bibliotecarul, din spatele mesei sale.
— Am ceva de oferit bibliotecii spre vânzare.
— Pofțiți. Luați loc.

Bătrâna se așază și, în timp ce bibliotecarul o privea absent, obișnuit cu astfel de întrevederi, luă din geantă un plic mare, din care scoase un teanc de plicuri mici. I le întinse. Bibliotecarul le luă și din plicul aflat deasupra scoase o scrisoare.

— Seamănă cu un scris cunoscut mie.
— Nu numai seamănă — făcu bătrâna. E chiar acela!

— Adică sunt scrisori de la Miron Tulpan?
— Da.
— A... Vă asigur că e o achiziție foarte interesantă.

După părerea mea, Miron Tulpan este cel mai mare poet pe care l-am avut noi în acest secol. Eu i-am studiat cu mare atenție opera... Păcat că a murit tânăr...

Bibliotecarul spusese toate acestea fără să ridice ochii de pe scrisoarea pe care o ținea cu emoție în mâini. Se opri o clipă cu un aer ușor nedumerit, după care desfăcu și celelalte plicuri, scoase scrisorile și le așeză pe masă una lângă alta, apoi se uită deasupra tuturor. Toate erau scrisori de dragoste. Reveni la prima și reîncepu s-o citească.

— Cum vă numiți? — întreabă el după o vreme, neridicând ochii.

— Eu sunt acea Maria.

Răspunsul bătrânei i se păru că are ceva ciudat în el și, fără să-și dea seama, îndreptă privirea spre ea. Îi întâlni ochii și își dădu seama că ea îl privește într-un fel aparte — era în uitătura aceea ceva ce lui i se părea că nu înțelege și care îl făcu să se simtă o clipă stânjenit. În clipa următoare însă, bibliotecarul se cufundă din nou în lectura scrisorilor. La sfârșit stia sigur că toate sunt scrisori de dragoste — splendide, dar intime. Le reasează pe masă cu meticulozitate, cu marginile alăturate, pentru a le putea compara mai ușor, dar în primul rând pentru a avea pe ce să-și poarte privirea, căci nu se simtea încă în putere să se adreseze bătrânei, a cărei privire o simtea tot atîntă asupra lui.

De ce le vinde? Nu are bani? S-ar putea ca nu de asta să fie vorba, deși s-ar părea, după aspectul exterior, că nu are o situație chiar strălucită... Ca om, ca iubit, e/mai înseamnă oare acum ceva pentru ea? Sau a rămas doar o simplă sursă de venituri? Îi trece ei prin cap oare ce monstruoziitate comite, apărând aici cu aceste scrisori spre vânzare?... Cum va fi fost ea în urmă cu mai bine de 50 de ani? Frumoasă? Acum e doar o babă stafidită, urâtă, fără dinți, și probabil plină de ticuri... Inteligentă? Acum nu pare, dar poate vârsta a prostit-o... Sensibilă? — așa ceva bibliotecarul nu voia să creadă cu nici un pret... De ce oare le-a păstrat atîtăia ani? Ca să le vîndă când va avea nevoie de bani? Să aștepte să le crească prețul? Realizează ea oare că vinde aceste scrisori unei biblioteci publice și că ele vor putea fi citite de oricine? Sigur că realizează, după știe la cine a venit, numai noi i le putem cumpăra, la noi fiind fondul de manuscrise legat de marele poet, din ce în ce mai insistent cercetat. Și-atunci? Nu are acea elementară pudoare care s-o oprească — pentru nenorocitiile aceia de bani! — să informeze pe oricine despre relațiile ei intime? Despre sufletul ei?

Era în acele scrisori un adevărat roman de dragoste, cu etape foarte sigur marcate.

Ceea ce însă mira mai mult decât că erau scrisori cu conținut intim, era faptul că dragostea ce se dezvoltă acolo era o dragoste plină de patimă și de carnal. Era ceva deosebit în ea, ca o chemare oarbă, animalică. Și multă spaimă. Ca de un sfârșit iminent și sfâșietor.

Ridică privirea spre bătrână. Ochii ei îi înfruntau privirea, dar cu deznădejde.

Scrisorile erau nedatate.

— De când sunt oare aceste scrisori? Poetul a murit în urmă cu 53 de ani. Nu cumva?...
— Nu vă permit să insinuați nimic! — făcu ea, deodată, violent.

— Nu insinuez nimic. Întreb.

— De ce să întrebați? Nu le-ați citit atent? El nu mintea, când spunea că eu am fost singura oază de fericire în viața lui.

Bibliotecarul se strădui să afișeze un zâmbet ironic.

— Nu s-ar putea spune că sunteți prea amabil.
— Nu, nu s-ar putea spune.

— Și de ce?

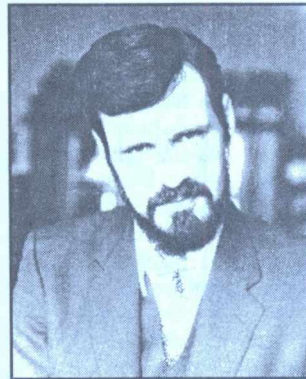
— Bănuiesc că asta nu are nici o importanță pentru dumneavoastră. Pentru alt scop ati venit aici. Deci nu are rost să insistați să vă spun.

— Insist!

— În fond de ce să nu v-o spun? Iată de ce: pentru că oferta dumneavoastră mi se pare lipsită de un elementar bun simț. La e/ mă gândesc! Cât despre dumneavoastră — iertati-mă franchetea — mie mi se pare că nu reușiți decât să faceți o poză proastă.

CRISTIAN TIBERIU POPESCU

trecătorul

— De unde ideea că toate pozele trebuie să fie bune?!

— Mă rog! V-am spus: la e/ mă gândesc. Aceste scrisori pline de carnal! Cu trupuri goale mângâiate spasmodic...

— E trupul meu!

— Poate, dar eu m-aș jena.

— Sunt mai bine de 50 de ani de când a murit... S-a dus și a luat cu el tot ce-a mângâiat. Crezi că lui nu-i e totuna? I-ar mai folosi lui ceva?

— Imaginii oamenilor despre el!

— Imaginea asta suferă? Te înșeli. Poate doar imaginea mea! El a iubit frumos și n-a stat în cumpănă niciodată; femeia doar n-a fost la înălțimea lui.

— Ohoho! Ați vrea să cred că urmăriti doar să vă autoflagelați? Ba chiar că vreți să contribuiți la înfrumusețarea unei imagini? Cum? Vînzînd scrisorile astea? Asta-i prea de tot!

— În fond, părerile dumitale intime nu mă interesează.

— Știi ce vă interesează. Vă desprindeți așa de cel mai fericit moment din viața dumneavoastră?

— Cel mai fericit moment? De unde știi dumneata că a fost cel mai fericit moment din viața mea?

— Pentru că alt om pe măsura lui nu v-a mai putut iubi — din simplul motiv că pe timpul acela nu mai trăia nimeni pe măsura lui. Dar l-ați trădat atunci, așa cum îl trădați și acum. N-ați vrut să lăsați viața plină de lux pe care v-o oferea soțul dumneavoastră.
— Peste câteva luni m-am despărțit de soțul meu — tocmai pentru că am vrut să trăiesc alături de alt om... care nu era nici cel mai mare poet, nici mare diplomat și era sărac... dar dacă am trăit în viața mea clipe de fericire, oricum alături de el au fost.

— Vă rog să luați aceste scrisori!

— Le-am adus să le vînd, domnule! — și spunându-și în grabă adresa, bătrâna se ridică și plecă.

Bibliotecarul rămase cu privirea pironită asupra ușii.

Îl uimea și-l deruta, deopotrivă, faptul că senzualitatea și carnalul ce-i păreau a colcăi în aceste scrisori contrastau extraordinar cu poezia senină, calmă, cu incantații clasice ce învăluia ca o lumină puternică și limpede opera lui Miron Tulpan, pe care-l iubea atît de mult și pe care-l citise cu venerație.

Undeva poetul îi povestea Mariei că odată, demult, într-o tară, soarele a ars atît de tare, încât a orbit oamenii. De-atunci, generații și generații, oamenii au ținut pleoapele ferecate peste ochi, ca să nu orbească. Copiii, cît nu puteau a înțelege, li se oblojeau ochii, și primul lucru pe care-l aveau de învățat era să nu ridice pleoapele. Dar într-o zi s-a întâmplat ca un om să cuteze să deschidă ochii. Soarele nu mai ardea ca atunci, ci încălzea plăcut ca astăzi. Omului nu i-a fost ușor să-i convingă și pe ceilalți, dar când unul și apoi altul au avut curajul să-l urmeze, iar ceilalți n-au auzit strigătele lor de durere că li s-au părjolit ochii în cap, cu toții s-au putut bucura de lumina proaspătă și binefăcătoare a soarelui. „Înțelegi tu, Maria, cît de minunat a putut fi soarele în acea clipă a regăsirii? A regăsirii! Dar oare îți dai tu seama cît or fi întârziat ei până să aibă această clipă? O, cîtă vreme a fost doar putînța clipei!”

Care era semnificația acestor rânduri? Ce anume înțelegea Maria? Era între ei un fel de limbaj cifrat? Dacă da, ce ascundea el?

Ochii îi căzură din nou peste un pasaj ce i se părea tulburător: „Dacă ai vrea vreodată să te izbăvești cu orice pret, să-ți ucizi sufletul deci, ca el să nu te mai poată chinui, atunci te-ai sfătui să te prostituezi... Eu însă ce-aș putea face? Cum aș putea eu să scap de sufletul meu? Cum să mă vînd?”...

A doua zi bibliotecarul merse la adresa pe care, la plecare, i-o spusese bătrâna.

— Am venit să vă aduc scrisorile — începu el jenat. Aceste scrisori atît de intime trebuie să le păstrați doar dumneavoastră. Aș vrea să mă înțelegeți!... Nu se poate ca ele să devină lectură publică.

— la loc.

Bibliotecarul se așeză. Dinaintea lui bătrâna îl scruta cu ochi ficiși, fără să scoată o vorbă. Bibliotecarul simți că tot el va trebui să spargă

această liniște și deci începu, precipitat:

— Știi, eu mă mîndresc că sunt un bun cunoscător al operei lui. Dar aceste scrisori mi se par scrise de un cu totul alt om.

— Da — replică bătrâna scurt — cel real.

Și tăcu iar. Ce-o fi în capul femeii asteia? — se întreba bibliotecarul. Ce vrea, de fapt? M-a pus să stau jos, ca și cum ar vrea conversație, iar acum tace. Și eu stau ca un prost înaintea ei. O fi nebună...

În acea clipă se auzi din camera alăturată o voce de bărbat, slabă, îmbătrânită, strigând: „Maria”.

— Te rog, domnule, să mă ierți câteva clipe. Mă întorc îndată — spuse bătrâna în grabă și ieși.

Probabil că asta e bărbatu-său — gândi bibliotecarul.

Profită de absenta ei pentru a-și purta privirea peste lucrurile din cameră. Se afla într-un fel de sufragerie, cu mobilă veche, demodată, greoaie. Pe o masuță mică, de colț, puțin în spatele lui, văzu o fotografie prinsă într-o ramă veche, sprijinită cu un brat vertical. Era fotografia unei femei tinere. Deși trecuseră atîtăia ani, totuși în trăsăturile acelei femei bibliotecarul o recunoscu pe Maria.

Fantastic de frumoasă a fost! — gândi el.

Bătrâna reîntră în cameră. Bibliotecarul așeză fotografia înapoi și exclamă:

— Admiram fotografia dumneavoastră.

— E atît de veche! — zâmbi ea.

— V-a iubit foarte mult...

— Miron? Da... Miron văzuse soarele...

Ciudate vorbe — își zise el, așteptând tăcut urmarea. Ea însă nu i se adresă imediat, ci după câteva clipe.

— Stii, domnule, tot ce spunea el era adevărat. Probabil că nu ți-a trecut neobservat pasajul acesta: „Când ai vrea vreodată să te izbăvești cu orice pret, să-ți ucizi sufletul deci, ca el să nu te mai poată chinui, atunci te-ai sfătui să te prostituezi... Eu însă ce-aș putea face? Cum aș putea eu să scap de sufletul meu? Cum să mă vînd?”

Retinuse și el acel pasaj, dar acum bătrâna îl reproducea, exact, din memorie.

Oare sensul pe care i-l dă ea este același cu cel pe care-l dădea el? — se întreabă bibliotecarul. Prima dată ea a înțeles bine și l-a reținut peste ani același?

Din camera alăturată se auzi iar aceeași chemare și bătrâna se scuză din nou și ieși.

E bărbatu-său cu siguranță — gândi el. O fi bolnav? De ce oare tocmai acum vrea să vîndă aceste scrisori?

— E soțul dumneavoastră? — întreabă el, când bătrâna reveni.

— Da.

Câteva secunde bibliotecarul se tot îmboldi să-i pună o întrebare în legătură cu soțul ei, din care să poată înțelege dacă e într-adevăr bolnav sau nu, dar i se păru a fi o întrebare cu totul deplasată. Spuse, totuși, ca pentru sine:

— Ați păstrat multă vreme scrisorile astea.

— Da. Le-am luat cu mine, când am plecat de la primul meu sot. Să le păstrez...

— De ce?

Femeia nu i-răspunse, dar îl privi fix, cu privire ciudată, pe care el n-o putea desluși. Apoi continuă:

— Le țineam ascunse într-un dulap. Peste o vreme, sotul meu, căutând ceva, a dat peste ele. A fost un moment groaznic. Voia să-i spun de ce le-am păstrat. Găsea de asemenea să le arunc... I le-am smuls din mână. A încercat să mi le ia cu forța... Credeam că din acea clipă totul între noi s-a terminat... M-am opus din răspuțeri, m-am zbatut, l-am lovit. Nu mi le-a putut lua. Atunci el m-a părăsit. Am trăit despărțiti câteva luni. Apoi a revenit, m-a îmbrățișat și mi-a spus cu lacrimi în ochi doar atît: „Te iubesc, fără tine nu pot trăi”. Nici atunci, nici mai tîrziu n-a mai pomenit nimic despre scrisori. Nici eu... Poate el a tot așteptat... Totdeauna mi s-a părut însă că din acea clipă a fost un alt om...

Ascultînd-o, el se tot gîndea: de ce tocmai acum vrea să le vîndă? Acum are nevoie specială de bani... De ce specială? Când au bătrînii nevoie specială de bani? Când se îmbolnăvesc! Înseamnă că bănuiala mea se adevăreste; sotul ei e bolnav...

— Nefericirea mea alături de Miron... — cumpăni bătrâna capul. Hm! Și el stia asta! Mai stia că așa trebuie să se întâmple. N-am vorbit niciodată despre asta, dar de nenumărate ori am citit în ochii

lui: Știu că ești nefericită, Maria. Știu că te fac groaznic de nefericită. Așa trebuia să se întâmple. Asta e blestemata de viață!... Sufletul lui mă tortura. N-a existat nici un moment în care să-mi simt iubirea liniștită alături de el. Alături de el urcam tot timpul cu desperare o golgotă... M-am zvârcolit să scap de iubirea pentru el și să-mi recapăt echilibrul. Cu tot dinadinsul am vrut să mă îndrăgostesc de sotul meu... și am reușit. Doar alături de el am simțit ce înseamnă bucuria. El a făcut tot ce i-a stat în putință ca să mă liniștesc, să-mi recapăt echilibrul... Miron însă mă chinuia mai mult decât mă chinuise până atunci. De el nu m-am putut despărți de fapt niciodată. Niciodată nu m-am desprins de el. Murise, dar rămăsese paradisul pe care l-am pierdut, pe care îl uram din tot sufletul, dar pentru care sufeream cu desperare... că l-am pierdut... Miron era un preot sumbru și nu trebuia urmat cu nici un pret... Era cel mai extraordinar om din câți au trăit vreodată. Neasemuit! Neasemuit! Nu te gîndi să-l compari cu ceva. El n-avea margine. Era întreg și nezgăzuit... Cel mai sumbru poet al „blestematei asteia de viață”.

— Cîțitorii nu l-au cunoscut așa...

— Nu. „Când ai vrea vreodată să te izbăvești cu orice pret”... În poezia lui calmă și senină el încerca să-și ucidă sufletul. Nimeni nu s-a gîndit la asta. Încerca, încerca, mereu. Cu deznădejde! Toate încercările lui erau așa... Și nu reușea. Îi reușea doar — fără voia lui! — să trăiască „blestemata de viață”.

Bătrâna tăcu o vreme. Într-un târziu, rosti abia perceptibil:

— „Când vrei să te izbăvești cu orice pret”...

„Când vrei să te izbăvești cu orice pret”... Hm! Cîtă vreme a fost doar *putînța clipei!*...

Bibliotecarul o urmări atent și-i desluși cuvintele. O clipă îi păru că devine stăpîn pe situație. Trebuia deci să profite de moment, pentru a pătrunde câte ceva din ciudatele destăinuiri pe care, neașteptat, i le făcea bătrâna.

— Îmi spuneati că ati fost singura oază de lumină în viața lui. Probabil că regretati acum că l-ati părăsit.

Îl privi atent, învîluitoare, calm. Din acea privire el înțelese că bătrâna i-a priceput tentativa. Ea se luminase și devenise senină.

— Nu regret nici una din faptele mele.

Înțelegeți? Nici una! Am trăit. M-am zvârcolit ca un șarpe tăiat, și-am vrut să văd și eu soarele. De ce să regret?... Ce am de regretat?

Ce-o fi în capul femeii asteia? — se tot frămînta bibliotecarul. Ce vrea? Întîi vine să-mi vîndă, cu o totală lipsă de decență, niste scrisori intime, și apoi îmi perorează un fel de filozofie a vieții. Ce vrea? Ce vrea, de fapt?

La plecare îi propuse bătrânei să mai discute peste câteva zile, fixând chiar o nouă întîlnire. Spera ca la a doua întrevedere, odată ce bătrâna și-a terminat istorisirile, să-i poată pune mai multe întrebări, pentru a mai lămuri ceva din hătîșul de ciudătenii. Dar, spre surprinderea lui, în dimineața zilei programate, bătrâna îi telefonă și-l anunță că nu mai vinde scrisorile. Bibliotecarul se bucură și refăcu firul deductiilor sale.

Foarte bine! Așa mi-a spus-o, de parcă eu o rugasem să le vîndă. Înseamnă deci, implicit, că întrevederea a fost contramandată. Dar apare un element nou: cauza pentru care voia să vîndă scrisorile a dispărut. Înseamnă că bărbatu-său a murit.

Se gîndi să-i caute anunțul mortuar la *România liberă* pe ultimele zile. Nu-l găsi.

Poate n-a fost anunțat acolo — își zise.

Se gîndi că ar exista posibilitatea să întrebe vecinii — soluție pe care însă o respinse categoric. Trebuia să verifice într-un fel.

În fond, nu mi-a precizat nimic despre contramandarea întrevederii. Se subînțelegea... dar poate eu n-am înțeles.

Porni deci îndată spre ea.

Bătrâna îl conduse în aceeași cameră, deschise ușa de la sobă și-i arătă o încălțitură de foi carbonizate.

— Iată-le. Le-am ars.

— Doamnă, dar...

Bătrâna îl conduse spre ușă în tăcere, iar el nu avu încotro și se supuse. Toate întrebările pe care și le pregătise îi zburaseră din minte. În prag bătrâna îi zâmbi și-i spuse:

— Stii, poate deja ți le-am și vîndut dumitale.

Bătrâna închise ușa, iar el rămase locului cu ochii ei întipăriți pe retină. I se părea că văzuse în ei o strălucire înaltnică, o strălucire dezlîntuită.

Ce-a vrut să spună? Ce e în capul femeii asteia? — se tot întreba bibliotecarul. Ce e în capul ei? Ce vrea? Ce Dumnezeu vrea?

Porni cu pașari. Soarele verii dogorea; ridică ochii spre el și închise imediat pleoapele de lumina lui. Reinnodă un gînd. Se întoarse cu pași grăbiți dinaintea casei din care abia ieșise. Așteptă câteva clipe și, când apără primul trecător, i se adresă:

— Nu vă supărați, în casa asta a murit de curînd cineva?

Trecătorul îl măsură și-i spuse sec:

— Nu te lega, dom'le, de oameni pe stradă!

ROMULUS BUCUR

adio.
la axiopolis

pentru Sevghin

Ca katharsisul pe care îl simți
atunci când plătești o amendă
așa-mi aminteam noaptea-aceea
când, ridicându-se-n două picioare,
pe umeri punându-mi altele două,
Cerber privindu-mă-n ochi
mă-ntreabă
de nume și unde mă duc...

lumina și cerul
var și lut
dealuri și salcâmi
eu — tandru și violent
mușcând dintr-o piersică —
nedesprins cu totul
din adolescentă

se-aude sunând din sirenă barcazul
lui Charon cu mine pe punte

balenă de nisip orașul
cinematografic cu podeaua
dată cu motorină
în care pâlpâie
scaramouche și frații
corsicani
— starurile căpătaseră
apucături plebe
erau mai ușor de imitat —
sala de biliard
și dunărea unde mergea
lumea
— chiar cea respectabilă —

la o bere eram puști
citeam în fiecare vară
cireșarii și don quijote mă
duceam
la nea ismail să beau un sirop
venea unchi-mio nu vii la
pește
nu află tac-to nimic
luăm tranzistorul ascultăm
remo germani
hai că o să fie mișto

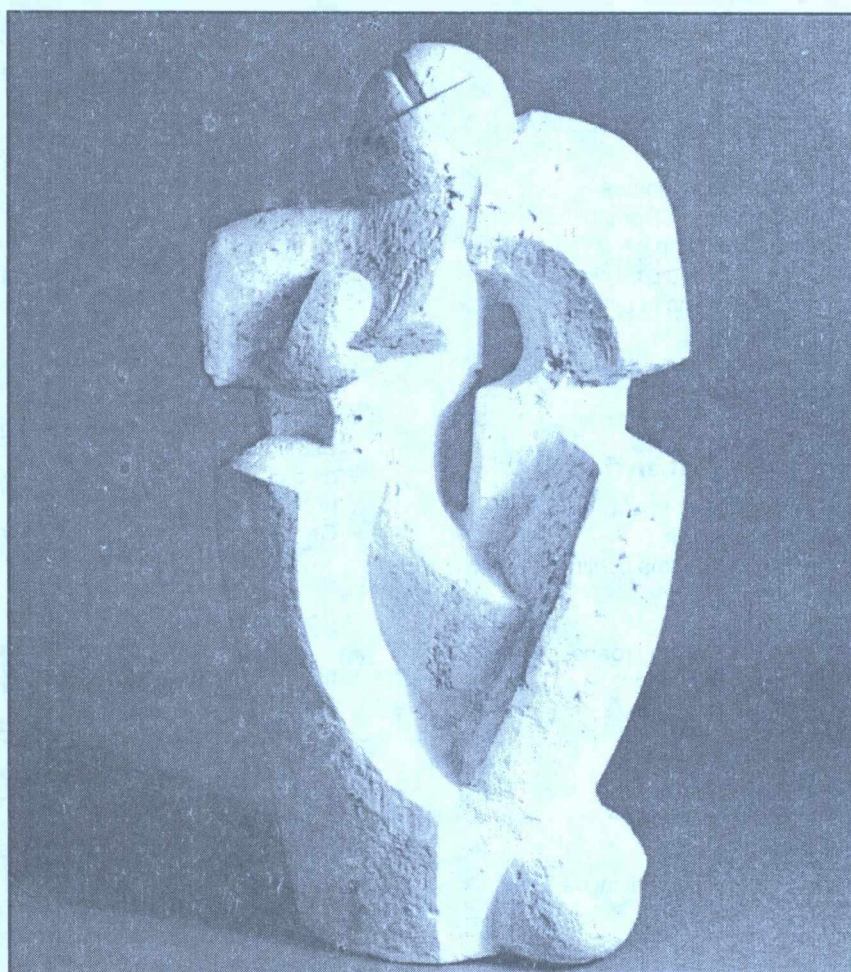
În jurul meu grăbit se înalță
un țarc ne-ndurat din cuvântul ACUM

«și a f...-o?»
vru să știe unul
din interlocutori dând
expresie unei mentalități
mult mai răspândite
decât se recunoaște
îndeobște
«nu fiți vulgari» zise
profesorul de latină ultimul
din oraș începând să
declame
cu glas tunător
«și ninge și plouă
și vin scitii și sarmatii
bastarnii și roxolanii
pecenegii și cumanii»

stângaci la lumina iluminării scriu:

apă neagră-nvârtejindu-te-n
sogn
apă neagră apă neagră
apă neagră-nvârtejindu-te-n
sogn
dimineata la prânz și seara

● Getica II

Ca niște lumânări în ceată tremurând
Bunicii strămoșii încet toți dispar
Ar trebui ceva să rimeze amar sau barbar
Iar pentru ultimul vers (săgeți cu) venin

„Si geții rād ca proștii de graiul meu latin” *)

chipuri
de flacăra,
caier de praf

chipuri de flacăra
ale celor dragi nemaivăzuți
de multă vreme
caier de praf sau de noroi
— după cum e cazul —
al conversațiilor de multă vreme
întrerupte de-abia acum
reluete de parcă
n-ar fi trecut decât o oră
trăsături noi perfect posibile totuși
schimbări imperceptibile ale locurilor
prin care treci (îți repeți în gând
cu îndărătnicie numele lor
să nu se creadă că le-ai uitat
că ai devenit provincial)
vântul și burnița amestecându-ți-se în păr
și în gulerul de blană
al hainei îți vine ideea
să galopezi peste zăpezile
scythiei minor — ți-ai dorit-o
încă din copilărie — și să bați
la ușa bunicilor cât sunt încă
în viață să faci
un gest de lehamite neputincioasă
că a doua zi trebuie să fii iar
la slujbă și să iei primul tren de noapte
să te deștepți brusc și să-ți săruți
soția adormită ca și cum
te-ai întoarce dintr-o călătorie și ea
să spună ceva ininteligibil
și să se cuibărească
în spatele tău
zâmbind fericită

*) Ovidiu, *Tristele*, V, 10 (traducere de T. Naum)

fie binecuvântat

Fie binecuvântați acești munți
Cu iarba neatinsă
Cu fagi și molizi ce-ndulcesc aerul
Unde pogoară Șerbota din cer
Pe jgheabul presărat cu Vârtejul
pământului

Fie binecuvântat cerbul
Stăpân peste iarba și pădure
Ce-și umezește botul fremătător
În bulboanele verzi ale cascadei
Si scurmă în zăpada de iunie
Să scoată la lumină
Firele cele mai fragede de Rugină
Pe care le mestecă iezii

Fie binecuvântat aerul
Cel tare
Ce ne aduce aminte
Că aici e o altă țară
Cea adevărată

Fie binecuvântată capra de munte
Ce-si învață iezii să treacă acolo
Unde nici paserile cerului nu ajung
Fulgere negre ce-ți arată norocul
O singură dată în viață

Fie binecuvântată stâncă
Bătută de vânt
Acoperită de zăpadă veșnică
Pe care nimeni n-o învinge
Unde doar Piciorul cocoșului crește

Fie binecuvântat păstrăvul
Bunăvestire de curcubeu
Ce spintecă aburii Șerbotei
În vuietul apei și pădurii
După furtuna abia împlânzită

Fie binecuvântat soarele
Ce încălzește creștele și viperele
Tolănite pe pietrele aurii
Luna ce luminează
Cărarea de noapte în pădurea de brad
Apa rece care ne răcorește obraji
Noaptea albă de stele
Pâinea neagră din traistă
Ce ni s-au dat

ostașul ioan de jelna

Tu erai departe undeva dincolo de zidul
pădurii
Eu vegheam un foc de vreascuri umede
Sus pe dealul Jelna
Lângă crângul de sângeri
Prieten cu mistreți lihniti
Lihnit la răndu-mi de tine

Către seară vântul a dezgolit o lumină
piezișă

De provincie îndepărtată
Tu erai undeva departe între zidurile
orașului
Eu mă gândeam la tine răscolind jarul
Încercând să întetesc focul de lemn
verde de corn
Sus pe dealul Jelna

Noaptea a venit neagră și rușoasă
Ca pielea mistreților ce grohăiau spre
vale

Croindu-și cărare prin pădurea de
sânger și corn
Scurmând cu furie în pământul rece de
sub frunzele moarte
Tu vegheai departe între zidurile casei
tale

Întinsă în patul tău de fată
Eu stăteam întins pe mantaua aspră
Rezemat de patul puștii
Lihnit de foame
Mușcând din colțul de pâine neagră
Unsă cu pateu din conserva ieftină
Lângă jarul aproape stins
Eu ostașul Ioan de Jelna
Care atunci am învățat să te iubesc
Cuprins de jale și lihnit de tine

IOAN RADU VĂCĂRESCU

casiopeea

Stau întins sub frunze de viță arămite-n
amurg
Mă mângâie pribeagul vânt de la nord, sus
pe coamă, în

iarba necosită
Ca și cum ar mai fi, după neclintirea vieții
ce-a fost, încă
ceva nerostit
Încă ceva de învins

Stau întins, print al penumbrei strecurat în
câmpul de
cimbrisor și pir, lup singuratic la pândă
Așteptând noaptea fără lună să-nghită toată
arama
amurgului

Descult ca la-nceput de lume trec tivul de
iarbă fosnitoare
Ca mătasea unor coapse ascunse departe
în penumbra
de ziduri
Mă asez dincolo, în crângul de frasină, la o
pândă mai bună
Ei încă și-alungă umbrele fragede spre-
argintul tot mai

negru al văii de la sud
Acolo deasupra răsare
Și pândă-ndelungată e-mplinită
Pe când sufletu-mi stă lungit pe-arămite
frunze de viță
risipite în iarba
Un feminin contur de stele rare

negrele vânturi

Doamne cât de mult iubești
Poporul acesta de umbre
Dacă l-ai exilat pe limbul acesta de pământ
Între gâlgăielile limbii neputincioase a
suferinței
Și cerul negru al gurii tale — ce adesea
Poartă spre poporul tău iubit
Atâta fragedă dulceată
Atâta suavă tandrete
Câtă poate duce în suflet
Câtă poate îngropa în inima grădinii sale
Unde casă își clădește mereu
Mereu pustiită de
Năprasnice
Negrele vânturi

CLAUDIA OBRETIN

poezie de milă

În șanturile mâinii mele
s-au rătăcit preotii
cu picioare de ceară.
Lumânări de pământ
li s-au stins
în ochi
Și-au orbit
vârfurile degetelor mele

odă iubirii

Ți-e atât de dor
de iubirea mea,
încât noaptea
devin tu
chemându-mă...
Atât de dor,
că oglinda din față
mă confundă cu tine.
Ți-e atât de dor
de atingerea mea,
că însămi eu
mă transform
miraculos
în aroma
trupului tău.
În viitor
mă voi turna
peste nopțile tale
cu toată goliciunea
marilor îngeri
concentrată
în coapsele mele.

orânduială

Suntem orbi cu totii.
Diferența dintre
mine și ceilalți
este că ei au știut
întotdeauna
să meargă
în sensul opus
al curgerii apei.
Nimeni nu vede,
dar nu împrumută
nici unul
un ochi de peste,
de vrabie, de ferigă,
un ochi de ochi.
Eu mă las
în voia apei;
ca să pot vedea
cu ochii ei
cerul adâncului.

mizantropie

Când eram copil
aruncam în oameni
cu planete.
Tot atunci
mestecam inocent
lobul urechii Domnului.
De la un timp
amestec nisip cu cioburi
și mi-l arunc în ochi.
Acum,
îmi zdrobesc capul
de zidul religiilor

autenticitate

Mi s-a oprit în gât
Arca lui Noe,
Catapetasma ochilor
s-a rupt.
Pe-un sân
Mi s-au bătut piroane,
iar dintr-un deget
a ieșit Scriptura.
M-am înfruptat
din mărul lui Adam
și mi-am lipit
de riduri Biblia
geneza Terrei
și m-am împiedicat de El.

cutezanță

Pe Calea Lactee
m-am așezat
ca ultimul om al străzii.
Pentru asta,
am fost arsă pe rug
fără drept de replică.

ALMA BLĂNARU

Și-a tăiat picioarele și le-a devorat singur,
încet la umbra ei plecată cu anii,
cu zecile de ani.

Și-apoi mâna stângă
într-o joacă de nebun că știa că-i nebun.

Și știa de la început că-i nebun,
că i-a pupat umbra ei de toantă

că-i toantă că s-a dus frumoasa mea,
frumoasa mea.

*

Vracii moderni-medicii de la personal
vorbeau de noaptea de după.

Că după, cine știe ce mai însemna pentru
handicap-speranța, chin-delăsarea.
Că nu aveau avocații-ani timp să-l sprijine
în cărja inocenței.

Bolile și blasfemia îl măcinau
ca pe un dovleac poposit aiurea printre
porumbi.

Și ce te faci cu oftatul eseist printre ruine?

*

Își trăgea sevele din blestem
că nu stia decât să-și vadă
barba în vinuri vechi.
Silueta ei de ici-colo,
de aici, de acolo,
printre raiurile lui pierdute.
Cel pe care n-avea dreptul să-l rostească.

*

Pe moșia gusturilor lui indecente și
macabru acre
fiu al tagmei homerice ce pipăie cu bastonul
femei nevăzute vreodată
să-și contemple chinul hectarelor arate de
cine nu trebuia,
colindate de cizmele piciorului lui ca stăpân.
Nefratele iubit a râs
cu lacrimi pe desertul așteptărilor de femeie
stearpă.

Bocitoarele își făceau
profesia peste toate speranțele
vânzătorului de iluzii.

ALEDIN AMET

ce bine ar fi

Ce bine ar fi
ca îmbătrâniți să venim
pe lume,
cu un sentiment în plus,
cu un regret în minus,
și să urmăim drumul invers
până la copilăria arzătoare,
trecând prin tinerete
doar în închipuiri,
fiindcă iubind foarte mult
ne-am crea iluzii fugitive,
ne-am îmbolnăvi de viață
uitând să ajungem până la capăt
pentru a muri născându-ne.

stau sprijinindu-mă de-un
gând

Stau sprijinindu-mă de un gând
și îmi contemp lu inima.

Am un ochi lăuntric
fixat cu multă migală
la întâmplare.
O stare de imponderabilitate
este regina mea,
o stare de imponderabilite
este supusa lumii...
Ci eu stau
sprijinindu-mă de un gând
și îmi contemp lu inima
care,
din nu știu ce motive,
aduce mereu a săgeată
cu vârful cersind doar
pulbere rotitoare.

căutarea sorgintei înainte

Emoția acelei dimineți
o ștergeam
de mânecile hainei,
în fond,
prea impunătoare
pentru un trup atât de puțin
și atât de constructiv
în a merge doar înainte,
alipind cuvânt lângă cuvinte,
căutându-si stiuta sorginte,
până la o frângere linistitoare
precum căderea
unei întinderi inexistente
către soare.

domnie

Un cal alb stăpâna
peste umbra mea
— teritoriu nesperat,
trotot înăbușit.
Pe meterezele necuprinse
ale spaimei, doar eu
obosisem...
Calul meu cel alb
nici măcar nu mai necheza:
avea ochii sticloși,
plini de blândetea săvârșitorilor.
Sumbro și singur obosisem
pe meterezele spaimei.
Calul meu cel alb se pierdea,
undeva, înainte,
cuprins de întunericul homerian.
Măcar de-ar avea apogeul
marilor răniți!
Acoperă-te cu glorie,
acoperă-te mai repede cu glorie,
și uită cine te-a rănit
cu răsuf larea sa!

În fiecare dimineată, provincialul se scoală la ora șase fix, amintindu-și de mama lui de ceas. Apa rece de la baie îl face să-și dea seama rapid pe ce lume se află. La ora șase jumătate provincialul a ieșit pe ușă. Provincialul nu se grăbește la serviciu; știe că dacă va întârzia puțin, condica o va semna colegul său. După opt ore de stat la muncă, provincialul porneste spre casă. Nici acum nu se grăbește. Provincialului îi place mersul pe jos și e foarte mândru că orașul său îi permite luxul de a nu folosi mijloacele de transport în comun, relativ incomode, pe care i le pune la dispoziție cu generozitate R.A.T.B.-ul local.

În ciuda aparentelor, provincia nu e locul în care nu s-a întâmplat nimic. Din contră, în provincie („sau *en Provence*, cum zic francezii” — gândește provincialul automăgurilor) se întâmplă zi de zi o multime de lucruri. Oamenii muncesc. Păsările cântă. Copiii se joacă. Apa curge (uneori și la robinet). Căinii latră. Babele se piaptână. Ana are mere. Dar câte și mai câte nu se întâmplă în provincie! Și cine are timp să stea să observe toată această forfotă?

Cu toate acestea, provincialul nu trebuie invidiat. Provincialul trăiește și el dramele lui zilnice.

Preturile crește, lea fa nu prea. Copiii au admitere la anu', și-n loc să-nvete o țin numai prin baruri și discotecă. Nevastă-sa, provinciala, îl bate la cap întruna că vrea rochie de la Christian Lacroix. (Ce dracu' mai caută și Lacroix asta la el în oras?) Dacia lui îmbătrânește pe zi ce trece și, după ultimele calcule, cu banii pentru benzină și piese pe un an și-ar putea lua una mai tânără. Vecinii lui se privatizează unul câte unul, rânindu-l în mândria lui de bugetar.

Amintiri din provincie sau
Balada provincialului sătul

Toată lumea este, însă, de acord că provincialul este un om cult. El are cablu cu 27 de programe și n-ar pierde pentru nimic în lume vreun episod din Mala Mujer sau Dallas sau orice alt film în care joacă Bobby și Jere. Putem afirma fără a greși prea mult că acestea fac parte din însăși rațiunea existentei sale. Pe baza lor își poate etala calitățile de narator în fata colegelor de serviciu, care îi sorb pur și simplu cuvintele din gură atunci când el comentează scena în care Alejandro și Marisol s-au putut iubi în sfârșit pentru că după 257 de episoade, au aflat că mama lui nu era și mama ei, da' să nu-i zică ea nimic fetei atâta timp, ei spune tu, păi io, în locu' lu' Ricardo o lăsam să se otrăvească, mai bine murea de la-nceput scorpiu dracu', decât să sufere copiii ăștia atâta. Lacrimi, suspine. Când n-a prins episodul în care Gaviota și-a revenit după o amnezie de 163 de episoade și și-a găsit sotul căsătorit cu alta, nimeni nu l-a băgat în seamă, pentru că Georgescu de la personal, profitând de ocazie, și-a făcut chiar atunci apariția în birou, atrăgând asupra sa privirile, aprecierile și suspinele unanime ale colegelor sale.

De asemenea, provincialul e foarte mândru că în orașul său există un post de radio pe FM. Doar când doarme închide aparatul, pentru că aici poate asculta întotdeauna muzica lui preferată: Frații Pește, Nelu Mihai, formația Zorile. Și copiii lui s-au dus odată să facă o emisiune, ceva cu rock parcă,

dar nu i-a mai lăsat, căci patronul postului, un comunist hrăpăret și semianalfabet, nu-si plătea angajații cu lunile.

Pe lângă toate acestea, provincialul este și un mare iubitor de frumos. El exultă în fata fântânilor arteziene din orașul său, pline cu apă de ploaie, sau a decorului autumnal în care frunzele uscate inundă străzile strănte. Provincialul își petrece uneori ore întregi admirând busturile unor personalități locale din parcul său, ale căror nume nu-i spun nimic, dar după îndelungi contemplări e convins că a ajuns să înțeleagă arta naivă.

Provincialul nu are complexul provincialului. De fapt, provincialul nu are nici un fel de complex. Unii își închipuie chiar că provincialul e prin definiție un om fără idealuri. Nimic mai fals. Provincialul are cele mai mari idealuri. El visează că într-o zi apa caldă va veni și la el în casă și nu se va mai opri niciodată. Că, cine știe, poate la iarnă va avea căldură măcar ca pe vremea lu' Nea Nicu. Că, poate într-o zi, tiganii din orașul lui îi vor da bună ziua pe stradă și el le va răspunde zâmbind. Că poate concediul următor și-l va petrece la Mamaia și nu curățindu-și baia de igrasie. Și ce idealuri mai înăltătoare poate avea un om în ziua de azi?

Provincialul face și el, ca tot românul, politică. El cumpără ziare și citește cu nesat mai întâi pagina infraccională. Când află că C.F., de 13 ani, fuma și ea liniștită într-un sexy-bar, și trei găligani au

invitat-o cu forta acasă la unul dintre ei, unde au supus-o perversiunilor prelungite, sau că „EL I-A DAT CU TOPORUL ÎN CAP, EA I-A BĂGAT CUTITUL ÎN BURTĂ. După care au făcut dragoste”, provincialul exclamă satisfăcut: „Doamne, unde-o s-ajungem, vine sfârșitul lumii!” și trece în sfârșit la pagina cu politica. Apoi, precum Ilie Moromete pe vremuri, se strânge cu provincialii lui la o cârciumă și tot îi ascultă dizertatiile: că ăștia-s mai proști ca ăia dinainte, că ăia dinainte erau și ei proști, da' parcă nu era atâta sărăcie domnule, acuma nu se mai poate trăi, și că, poa' să zică cine ce-o vrea, era mai bine pă vremea lu' Impuscatu, avea tot oamenii un salariu și erea banu'—ban, bă, nu ca acuma, o sută de mii chilu dă carne, mai toarnă o bere, Misule, fir-ai al dracu', ca tu i-ai votat p-ăștia și uite unde ne-au adus. Cărciuma din provincie nu-si dezmente reputatia de izvor nesecat de cultură, aici putând fi găsiți oricând oameni celebri ca Ghită Pristanda, profesorul Radianu, Lache și Mache, Tanta și Costel. Un dicționar de provincialisme culese de aici ar asigura nemurirea spirituală a autorului său, dar se pare că lingvistii de azi, spre deosebire de provinciali, își abandonează idealurile la intrare.

Când pleacă acasă, fericit că banii săi au fost investiți încă o dată în cel mai profitabil mod al timpurilor noastre, adică în băutură, provincialul mai deschide o dată ziarul și, citind anunțurile de mică publicitate, își dă seama că e cel mai respectat om de pe pământ. Aproape toate se încheie cu aceleași cuvinte măgulitoare, o odă pe care toată

EMIL CARAGEORGE

continuare în pag. 14

Festivalul național al teatrelor de revistă

Organizarea de către Teatrul „Fantasio”, pentru a 7-a oară consecutiv, în ultimii 7 ani, a Festivalului Național al Teatrelor de Revistă într-o perioadă de austeritate financiară și de relativ dezinteres față de actul de cultură echivalează cu un fapt „de curaj generat de o exemplară perseverență”. Admirabila cutezanță a conducerii Teatrului „Fantasio” (director — actorul Sorin Mihai Vasilescu; secretar literar — prof. Jean Badea) de a pregăti și această editie a fost un moment de fericită inspirație, având ca unic și trainic suport statornic dragoste față de revistă și râvna de a înlesni astfel o nouă întâlnire a colectivelor teatrelor de gen din țară în vederea radiografierii stărilor de lucru actuale și a înregistrării pulsului activității lor.

Si de data aceasta a lipsit instituția profesionistă de spectacol care ar trebui să fie un etalon al producției revuistice — „Teatrul Constantin Tănase” din București. Recent numitul director Alexandru Arsinel, receptiv la invitația de a descinde la Constanța pentru a înțelege ce și propune o astfel de reuniune revuistică anuală de anvergură națională, a declarat că motivul absentei bucureștenilor îl constituie imposibilitatea prezentării, la ora concursului și a festivalului, a unui program adecvat, corespunzător cerințelor și exigentelor manifestării. Rămâne de văzut dacă la anul caravana de la „Tănase” va lua în prag de iarnă drumul litoralului, așa cum anul acesta au făcut-o, fără nici o reținere, 5 teatre: Teatrul muzical Nicolae Leonard din Galați (secția revistă); Teatrul Alexandru Davilla din Pitești (secția revistă); Ansamblul artistic al Armatei din Cluj (secția revistă); Teatrul de Revistă Majestic din Ploiești; Teatrul Dramatic din Baia-Mare (secția revistă). Practic, băimărenii n-au contat în fondarea palmaresului Festivalului și, în aceste condiții, n-au intrat în vederile juriului, deoarece reprezentarea sui-generis oferită de ei a avut un caracter eminemant omagial, cinstind memoria compozitorului Vasile Veselovski, care, timp de 16 ani, a compus pentru mizanscenele Revistei din pitorescul oraș transilvan. Spectacolul *A iubi iubirea, Vasea* s-a convertit într-un fel de pasaport pentru eternitate al lui Vasile Veselovski, imaginând, prin cele 3 momente ale ei, un vis cu pajuri și cu zmei, ci o proiecție edenică a sufletului, cugetării și creației sale. Am înțeles că, fără muzică, nu se poate trăi, nu se poate iubi, nu se poate visa. Dacă băimărenii, din rațiuni lesne de înțeles, n-au scos în luminile rampei un spectacol de revistă răspândind umorul, hazul și buna dispoziție, piteștenii au încercat prin reprezentarea lor intitulată „Nu m-amestec, nu mă bag” să zmulgă măcar un zâmbet în stare s-alunge un rictus amar. Revista lor, în două acte, compusă și regizată de Constantin Zărnescu, n-a avut nerv, a abundat în locuri comune, cantonând, pe alocuri, în arealul unor „noutăți vechi” de când lumea, mai ales atunci când a-nceput să șteargă colbul de pe texte desuete, anacronice, de un umor mai puțin digerabil. Dacă muzica lui Dan Dimitriu a salvat în considerabilă măsură un spectacol ce părea ratat, coregrafia lui Alexandru Stoian și a lui Stancu Gont a provocat — nu concentrarea atenției privitorilor, ci un lucru mai puțin scontat — râsul. Asadar, haz fără de voie! Corpul de balet a probat inabilități, stângăcii, desincronizări greu de imaginat și de iertat.

La revista gălăteană am avut surpriza de a-l întâlni, în calitate de regizor și coautor (împreună cu Marcel Ionescu și T. Dumitriu) pe compozitorul Aurel Manolache, concitadinul nostru, a cărui contribuție în economia reprezentăției a mai constat în asumarea unor piese muzicale și a unor scheciuri sau monologuri cu tentă comico-satirică. Colectivul artistic de la Dunărea de Jos a impresionat numericeste, recurgând, pe toată durata acestui concert-spectacol, la o amplă desfășurare de forțe și la o generoasă risipă de energie. Din când în când cu folos, îndeosebi pe durata evoluției baletului (în stil tehno, rock, cabaret) a cărui linie coregrafică a fost trasată de renumita Marcela Timiras. Cu folos pentru public și pentru tonusul lor profesional și moral-afectiv s-a dovedit a fi și distribuția în spectacol a cântăreților Ionel Miron, Alexandru Jula și Theodor Munteanu, cărora la închiderea Festivalului li s-a conferit premii de excelență. Cu mai puțin folos pentru calitatea spectacolului în sine — scheciurile umoristice, „Spălătoresele” și „Hai cu targa”, fiind patinate de vreme. Cel mai mare merit în spectacolul gălătean intitulat „Dosarele revistei” l-a avut actorul Paul Bută, un umorist par excellence, a cărui vervă comică în dulcele grai moldovenesc aureolează un talent nativ. Excelent în sceneta „Limba de lemn” și în cupletul „Ghiță Moldoveanu” de Aurel Manolache, Paul Bută

probează naturalețe, dezinvoltură și inteligență în transmiterea mesajului ironic, autoironic, caustic ori a celui ironic-bonom, făcându-și din spectator un admirabil partener de dialog. La polul opus gălătenilor, din punctul de vedere numeric, s-au situat clujenii care au beneficiat de un text scris de prestigiosul umorist de sub Feleac — Cornel Udrea. Regizorul Radu Ticulescu a dat contur așa-zisului carambol artistic „A intrat... o gară-n tren”, folosind 3 actori, 3 soliști și un corp de balet alcătuit din 8 persoane (5 fete și 3 băieți). Unul dintre cei mai în vervă interpreți de texte umoristice — actorul Dan Constantin care revenit la Cluj cu aproximativ 2 ani în urmă, după ce timp de 7 ani, jucase notabil pe scena de la „Fantasio”. Interesant, original modul de prezentare a numerelor umoristice, de muzică și de dans, cu o voce din off și cu o femeie de serviciu dintr-o gară — Sofronica, un fel de atoateștiutoare și judecătoare a celor ce se petrec ori se pot petrece. Cuplul umoristic Dan Constantin - Mihai Lazăr se simte în largul lui prelucrând artistic umorul rafinat, subtil, cu efect întârziat pe alocuri, al lui Cornel Udrea, scriitor premiat de juriu pentru cele mai bune texte de revistă. În rândurile celor de la Cluj am remarcat vocea bine exersată în varii registre a tânărului de 23 de ani — Vasile Barboș, un interpret de muzică pop, country și rock, dăruit cu harul și cu jarul de nestins al melosului, care, după cum ne mărturisea, respiră prin porii contactului nemișlocit și permanent cu publicul, șlefându-și, cizelându-și virtuțile incantatorii ale glasului său de stentor. L-am calificat drept „Elvis Forever” al generației tinerilor cantautori, având și un chip apropiat de al unuia din idoli săi și ai multora. Rivalitatea — și la această editie purtând numărul magic „7” — a fost iarăși transată între revistele „ploiesteană” („Spital... extremă urgentă”) și constănteană („Hotel Fantasio”). Teatrul „Majestic” din orașul aurului negru a prezentat un super-show scris tot de Cornel Udrea, ale cărei regie și coregrafie au purtat semnătura Marcela Timiras, o artistă de înaltă clasă, care gândește că spectacolul de revistă trebuie să fie o explozie de frumusețe, o aventură scenică a unor oameni care, punând umăr la umăr pot face dintr-o eroare un câștig de cauză, un atu. Spectacolul ploiestean a cultivat, în temeiul unor inspirate și valoroase idei și al unor jocuri de cuvinte, umorul polyvalent (de situații, de limbaj, de moravuri și... năravuri ale lumii medicilor și nu numai). Vizând disfuncționalități, imperfecțiuni și vicisitudini ale societății românești din perioada tranziției, umorul corosiv, etalat prin scenetele și scheciurile *Majesticului* a conferit finalității critice tenta de cabaret politic. Decorurile și costumele, de o inconfundabilă inventivitate, reconsiderând parcă spațiul, forma, culoarea (creatori — Ovidiu Pascal și Theodora Dinulescu) au înlesnit și au pus admirabil în valoare evoluția interpretilor și a dansatorilor. Comicul în mare vervă — Mirela Măneru a primit un premiu pentru excelență, iar interpreta de muzică ușoară Nicoleta Nită a intrat în posesia premiului „Doina Badea” pentru cea mai bună cântăreată. Osmoza perfectă a reprezentăției prahovene a constat în simbioza indusă de regizoare a muzicii variate, alese cu gust și interpretate de monstri sacri (Daniel Iordăchioaie, Aurelian Temisan, Sanda Ladosi), cu texte de umor exploziv și cu dansuri ca pe Broadway sau pe ritmurile moderne îndrăgite, la modă (*Cosmar, Swing, Titanic, Ameno*). În replică, în ziua imediat următoare Teatrul „Fantasio” a strălucit cu revista muzicală în două acte (27 tablouri) *Hotel Fantasio* de Aurel Stărin. În acest spectacol, o actriță, Mirela Pană a demonstrat, prin tot ceea ce a făcut în scenă, cântând, rostind replici și dansând, că revista modernă, nu se mai concepe fără interpreți totali, fără actori compleți pentru care coregrafia, umorul și cântecul nu mai prezintă secrete. De altfel, Mirela Pană a primit absolut justificat premiul „Zizi Șerban” pentru cea mai bună actriță (ca de altfel și colegul ei Florin Zăncescu înconunat cu laurii izbânzii scenice). Constăntenii au smuls 7 din cele 12 premii acordate. În afara celor amintite au mai fost premiați: Adrian Căligă (cel mai bun dansator); Marinela Cobzaru (cea mai bună dansatoare); Dumitru Lupu (cea mai bună compoziție muzicală); Alin Suteu (premiul „Nicolae Sever” pentru coregrafie), iar spectacolul „Hotel Fantasio”, în ansamblu, a fost recompensat cu premiul „Constantin Tănase”. Din inițiativa secretarului literar al Teatrului *Fantasio* — prof. Jean Badea (autor, printre altele, și al caietului, de altfel excelent al Festivalului) s-a acordat pentru prima dată în anele acestui concurs „Premiul Național al Revistei” — ca o recunoaștere a dăruirii cu care a slujit Revista românească — actorului Jean Constantin, o caritativă a templului Teatrului de Revistă și a umorului românesc. Ce a arătat cea de a 7-a editie a Festivalului Național de Revistă? Că astfel de reuniuni anuale sunt benefice, prilejuind schimburi de experiență și de idei care merg în

PROFIL

GEORGE CULEA

Mircea Eliade scrie undeva că universalitatea unui autor este independentă de locul în care s-a născut și trăiește. Cu alte cuvinte poți fi universal în orice punct de pe mapamond, condiție fiind aceea ca în creația ta să atingi chestiuni general umane și să potențezi expresiv aceste valori susceptibile de a fi valabile în timp.

Am în față câteva afise olandeze cu numele sculptorului român George Culea care anunță expozițiile personale ale artistului.

De altfel George Culea a expus și în Constanța de trei ori până în prezent: în 1990 la Royal Gallery cu Ilfoveanu și Căltia, în 1997 la Salonul de Iarnă organizat de Muzeul de Artă și în prezent expune în grup alături de Ignat Ștefanov, Gheorghe Constantin și Adi Cornel în Galeria Hotelului „President” din Mangalia.

Dincolo de experiența personală a artistului și de biografia sa interioară, arta lui George Culea trădează o experiență artistică de ordin spiritual, exprimată în limbajul concret al sculpturii. Artă lui

• Sămânță

Filarmonica „MAREA NEAGRĂ”

Viata muzicală a Constanței își are, de aproape douăzeci de ani, în Filarmonica „Marea Neagră”, unul dintre reperele ei cele mai importante. Fie că s-a numit „Orchestra Simfonică” sau că poartă inspirată titulatură de acum, această instituție a oferit publicului meloman de la Pontul Euxin, din țară, ori din străinătate, prin stagiunea de concerte desfășurată fără întrerupere din octombrie — făcând punte peste ani — până în luna august și prin numeroase turnee, o paletă repertorială bogată, echilibrată și inteligent concepută, surprinzătoare de fiecare dată prin noutățile pe care le aduce, de o înaltă ținută artistică.

În pofida regimului economic de austeritate, noua stagiune, minucios elaborată, a debutat în forță, convingător, printr-o serie de concerte simfonice extraordinare a căror unică notă a constat ori în numele solistului sau al dirijorului, ori în titlul lucrărilor prezentate.

Cum era și firesc, deschiderea din 18 octombrie a.c. s-a bucurat de o audiență impresionantă, semn că la Constanța interesul pentru muzică al unui public tot mai numeros a crescut considerabil în ultimii ani, momentul prilejuindu-ne reîntâlnirea cu pianistul de talie mondială Dimitris Sgouros din Grecia, la pupitrul dirijoral aflându-se Radu Ciorei. Concertele care au urmat l-au avut ca protagonist pe maestrul Aurelian-Octav Popa. Cu fiecare evoluție, el a adus titluri repertoriale deosebit de interesante: Hindemith — *Spielmusik* cu solo de violă, Strawinski — *Simfonii pentru suflători*, recitalurile sale dobândind semnificații aparte, exprimând — cu desăvârșire mijloace instrumentale — profunzimile, exuberanța, înțelepciunile, vastitatea, transparența și bucuriile muzicii.

George Culea surprinde viul în mișcare și devenire ca expresie a puterii sacre a destinului materiei purtătoare de energii spirituale. Artă sa nu se află în căutarea unui limbaj propriu. Artă sa, sigură de sine, a găsit un limbaj propriu și este stăpână pe acest limbaj. Obiectele artistice create de George Culea poartă cu ele o încărcătură existentială (*Cumpărarea destinului, Fereastra, Lacrimă*) spirituală (*Înălțare, Trinitate, Altar, Crestin*) și, firește, că lucrările sale poartă, cu siguranță, un mesaj cultural.

Dacă prin altceva românii nu s-au evidențiat în Occident, prin artă și cultură, cu siguranță, au făcut-o din plin. George Culea construiește sau mai bine spus, arhitectează convingător forme purtătoare de sens și semnificație simbolică. El nu se află în căutarea forței misterioase a sacralului, el a descoperit sacrul cu puterea de înțelegere a realului, cu subtilitatea artistului autentic. George Culea surprinde inefabilul clipei în nemărginirea lumii. El este un artist de mare finete și subtilitate expresivă și, în felul său, un înțelept creator de lumi sensibile. Căci, ce altceva sunt obiectele pe care le imaginează și care vorbesc din piatră, decât obiecte cu putere simbolică ce arhitectează o arheologie proprie? George Culea reface în artă lui un drum al artei românești cu rădăcini în tradiție și trimeri în modernitate.

Formele create de el au claritate, puritate și armonie. Nimic în plus, nimic în minus, o matematica perfectă care vorbește despre identitatea sacră a românității ce se afirmă pe sine în rândul valorilor universale, vorbește despre misterul lumii între naștere și moarte, despre metafizica trăirii între viu și amorf între strălucire și matitate, între absolut și relativ. Descopăr în George Culea un artist deplin ce merită luat în seamă.

GETA DELEANU

Alte evoluții distincte le-au constituit: pianista Adriana Maier în „Concertul pentru pian și orchestră” de Șostakovič, debutul dirijoral — cu ezitări inerente — al lui Vladislav Zoderu-Luca, prezența lui Marian Didu. În cadrul acestor prime luni de început de stagiune, la care ne referim, au mai fost așteptate cu mare interes: programul impresionant sub bagheta dirijorului american Daniel Spalding, cu suita *Rodeo*, *Suita* pentru balet „*Pulcinella*” de Strawinski și foarte rar cântată, dar superba lucrare a lui Franz Liszt, „*Malediction*”, având-o ca solistă pe Gabriela Imreh din S.U.A., și în sfârșit o surpriză — mult așteptată, „*Gloria*” de A. Vivaldi — Cântata pentru soliști, cor și orchestră. Surprizele nu au încetat nici în luna decembrie, ele fiind destul de multe și semnificative. Dintre acestea semnalăm — debutul concertistic al tânărului violonist Sebastian Tegzesiu în concertul pentru vioară de Max Bruch sub atenta și măiestrită îndrumare a dirijorului Radu Ciorei, recitalul de mare acuratețe și rafinament al pianistului Andrei Deleanu și concertul extraordinar de Crăciun cu nota lui specială.

Nu putem încheia această scurtă consemnare, fără să nu apreciem un fapt realment admirabil și anume preocuparea permanentă a Filarmonicii „Marea Neagră” pentru informarea și educarea publicului ei constant și distins. Pentru realizarea acestui scop, ea își face cunoscut repertoriul pe o perioadă minimă de trei luni, prin intermediul unui consistent caiet program. Acesta oferă date asupra vieții și creației compozitorilor, date despre stilul și repertoriul solistilor concertisti, configurându-se într-un veritabil instrument de informare bio-bibliografică ce constituie un punct de plecare pentru lectura altor lucrări care merg cu analiza mai profundă în interpretarea fenomenului muzical.

OVIDIU DUNĂREANU

FELIX MAIOR

continuare în pag. 14

ARHITECTURA FĂRĂ ARHITECTI

Ecologia
tărănească (II)

Încheiam articolul trecut cu o senzație de durere, la constatarea că multimilenarul mestesug al ceramicii populare dobrogene (ocultându-se) a pierdut participarea țărănească, pe pământul dintre ape. Acum când doresc să abordez problema instalațiilor tehnice țărănești, durerea intelectuală se revarsă peste orice limite. Nu atât pentru faptul că mori de apă, ori de vânt nu mai găsești decât în muzee, ci pentru că nici aici ele nu mai sunt în siguranță. Zilele trecute, moara de vânt din parcul Tăbăcărie a ars pe jumătate, ca urmare a vandalismului și lipsei de interes. Alături se înalță o biserică de lemn. Fie ca focul să n-o ajungă și fie ca paza lui Dumnezeu să se manifeste și prin cea a mirenilor. Moara arsă putea fi primul pilon al unui necesar și mult dorit Muzeu al Spiritualității Tărănești Dobrogene, pentru care câțiva oameni luptă („cu morile de vânt”) de ani buni.

Cele mai frecvente și caracteristice instalații tehnice pentru ținuturile românești, sunt în primul rând, cele *hidraulice*. Mai ales morile de măcinat grăunțe, de diferite tipuri: cu ciutură (cel mai vechi), cu roată verticală, pe vase plutitoare, cu turbină și, firește, cele mișcate de vânt și cu cai. Moara de apă a funcționat neîntrerupt în teritoriile românești din antichitate: terminologia ei, a părților componente esențiale este de origine „latină” (latina vulgară). *Moară* derivă din *mola*, termen vechi întâlnit la Cicero și Ovidiu (echivalentul *molendinum*, atestat în secolele IV-V ap.Hr., a dat în franceză — moulin). Celelalte piese: roată-rotă, cupă-cuppa, dinte-dens/dentem, măsea-maxilla, piatră-petra, piatră alergătoare-allargare, piatră stătătoare-sto / stare, fus-fusum, strat-stratum, brat-brachium, cai (călusei) — caballus, coardă-chorda, scuturătoare-escutulare, chingă-clinga (cingula), frunțar-frontale, ciutură-cytola... Vechimea morii mai rezultă și din faptul că românii dau acest nume și altor instalații ca: morile de hârtie, de argăsit, de tăbăcit, de ulei (oloinite), de „prav” (depușcă). Până și meseriile de la pive și fierăstraie erau numite „morari”, ceea ce arată că străvechea moară de apă a

reprezentat pentru români instalația tehnică prin excelență.

Alte mecanisme hidraulice au fost folosite pentru textile și anume: pive, dârste, vâltori (Moldova-steze). Genericul pentru cele utilizate la confecționatul țesăturilor este visteriu, vistere de la „letinescul” *vestarium* (*vestis* — haină). Cu ajutorul apei funcționau și presele de ulei, precum și ferăstraiele, joagărele, ca și instalațiile pentru reducerea minereurilor feroase și aurifere.

În Dobrogea, prima roată verticală atestând o moară s-a descoperit în asezarea fortificată bizantină de la Păciul lui Soare, roată cu diametrul de un metru optzeci, lucrată din stejar, aflată în bună conservare la Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța. Dimensiunile ei lasă să se ghicească caracterul industrial al morii pe care-o servea. Începând cu sec. XIII mori plutitoare sunt atestate în actele comerciale genoveze, turcești și românești, la Chilia, Licostomo, Vicina, Solinae (Sulina), Sancti Gyorgyi (Sf. Gheorghe), Aspera (Cernetul), Donavici (Dunavățul), Bambola (Ostrovl Biserița), Proslaviza (Prislava, Nufăru), Grossea (Hârșova), Zonavarda (Cernavodă), Capidava, Dinogetia, Sucidava, Păciul lui Soare. În scurgerea istorică spre zilele noastre, instalații tehnice țărănești s-au păstrat și perfecționat, și ca o consecință a păstrării de către Dobrogea a caracterului său de principal izvor de alimente și materii prime al Portii otomane. Dacă toate acestea par a fi mori de măcinat grăunțe, la Dinogetia, unde s-a descoperit un atelier de fierărie, este posibilă existența unei mori de redus minereu de fier. O dată cu introducerea spre Europa, prin Dobrogea a războiului de țesut orizontal, au apărut ca un corolar și morile pentru țesături la Dinogetia și Păciul lui Soare (poate și în alte părți). Începând cu sec. VIII este atestată prelucrarea pieii prin numeroase împungătoare de os ce au fost descoperite, mai ales în localități de pe malul Dunării, ceea ce duce logic la gândul existenței și a morilor de argăsit și tăbăcit (Dervent, Pârjoaia, Satu Nou, Rasova, Cernavodă, Hârșova).

Dacă morile de apă și-au avut amplasamentul cu precădere pe malul Dunării (dar nu numai, după cum se va vedea mai jos), centrul „continentului dobrogean” a fost împânzit cu mori de vânt (consecință a vânturilor relativ unidirectionale și constante) cu orientare mobilă, cu instalații hidraulice mișcate de forța redusă a „plăpânderilor” râșoare, sau prin forța animalelor.

C.D.MAZILU

ACTUALITATEA CULTURAL-ARTISTICĂ

• Teatrul „Ovidiu” din Constanța a ieșit la rampă, în această lună, cu două premiere: una destinată micilor spectatori — *Harap Alb*, dramatizare după Ion Creangă de Aneta Forna-Christu, și cealaltă, oferită publicului matur și exigent „*A înnebunit lumea, dom'le*” — de George Bănică, după Vasili Șuksin.

• Opera din Constanța a prezentat, pe 13 decembrie, premiera cu baletul „Fiul rătăcitor”, iar pe 14 și 16 decembrie spectacolul de colinde „*Astăzi s-a născut Hristos*”.

• Între manifestările dedicate Crăciunului, cu largă audiență în rândul publicului meloman constăntean, s-au mai înscris: „Concertul extraordinar” susținut de Filarmonica „Marea Neagră” (20 decembrie) și „Concertul extraordinar de colinde” realizat de Teatrul „Fantasio” (22 decembrie).

• Corul Național de Cameră „Madrigal”, condus de prof. univ.dr. Marin Constantin a fost oaspetele Constanței, susținând două concerte extraordinare de muzică bizantină, colinde românești și internaționale, unul vineri — 11 decembrie la Sala Teatrului „Ovidiu”, iar celălalt, sâmbătă, 12 decembrie, la Casa de Cultură a Sindicatelor.

• Din inițiativa Teatrului de Balet „Oleg Danovski”, în cadrul „Agentiei” Teatrului s-a deschis centrul INTERARTE. Prima manifestare a acestuia a găzduit expoziția de desene, având ca temă baletul și balerinii,

a tinerei plasticiene Dana Alina Paparuz.

• Cu prilejul zilei naționale, Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța, în colaborare cu Universitatea „Ovidius” au organizat simpozionul: „1 Decembrie 1918 — o zi pentru toate veacurile”.

• Muzeul de Artă Constanța a găzduit pe simezele sale expozițiile: „Plastica mică maghiară / sculptură”, „Adrian Drăguț” și tradiționalul „Salon de iarnă” (18 dec. 1998 - 15 ian. 1999) în cadrul căruia expun membrii U.A.P., Filiala Constanța.

• Sub genericul „Obiceiuri de iarnă”, în datele de 11 și 12 decembrie, la Muzeul de Artă Populară Constanța au avut loc: o prezentare de filme etnografice cu obiceiurile de Crăciun, o prezentare a colindelor de către cete de colindători din satele dobrogene și expoziția „Interiorul țărănesc de sărbătoare”.

• Centrul Județean al Creației Populare a prezentat iubitorilor muzicii și dansului popular — în cadrul unui spectacol desfășurat pe scena Teatrului „Ovidiu”, noul său ansamblu folcloric „Plaiuri dobrogene”.

• Galeria „Amfora” din Constanța și-au reluat activitatea printr-o expoziție complexă a pictorilor: Viorel Ungureanu — măști populare, desene, icoane pe lemn și Gheorghe Dragomir — pictură pe pânză. Expoziția a fost vernisată de criticul de artă Florica Cruceru.

O.D.

Aspecte ale
vieții spirituale în
Dobrogea

La poalele trofeului, pe friza cu arme, apar șase statui ale unor prizonieri băștinași, bărbați și femei, trei spre nord și alți trei spre sud; statuia centrală este în picioare, iar cele laterale în poziție șezândă.

Trofeul, principala piesă a întregului ansamblu monumental, are forma majestuoasă a unui trunchi de copac; poartă cuirasa unui ofiter roman — *lorica squamata*. La stânga și la dreapta lui, apar câte un scut, o bandurieră — *balteus* — un *gladius* mare cu teacă și gardă. Sunt figurate de asemenea pe stâlpul de susținere, *cnemidae* — pulparele — și chipuri de meduze — cu funcții apotropaice.

În general, piesele decorative ale monumentului au fost lucrate de sculptori — soldați; după câte se constată, unii erau de apartenență orientală, dacă tinem seama și de apariția pe metope sau merloane a unor arbori specifici acestei zone, cum sunt palmierii. După observații mai atentate chiar și ansamblul trofeului ar fi produsul unor influențe orientale, cu reflexe în arta militară dunăreană.

S-a crezut că monumentul a fost realizat în două faze: una sub Traian, cealaltă sub Constantin cel Mare. Ipoteza se baza pe unele observații potrivit cărora există componente sculpturale cu un mai mare conținut artistic și altele cu mai puțin și deci, primele ar fi mai vechi decât celelalte. Observația se coroborează și cu unele constatări din structura nucleului de piatră și mortar, în care o bază paralelipipedică, din blocuri ciclopice, care ar fi format un ax vertical răspunzând în elevație bazelor hexagonale și trofeului, ar fi reprezentat o fază inițială a nucleului. Cercetările de mai târziu au infirmat acest punct de vedere, acreditându-se unitatea organică și stilistică a întregului ansamblu.

„Considerată în ansamblu, pe lângă faptul că de la un registru la altul subiectul narativ face să se modifice schemele plastice, uneori mai dinamice, alteori mai statice — cum este cazul metopelor din ultimul registru cu imagini integrate atmosferei de liniște și pace, opuse celor din primele registre, dominate de mișcarea specifică luptei — metopele suferă în totalitate din pricina stângăciei și imperfecțiunilor date de cioplitori. De bună seamă, desenele vor fi fost elaborate de un artist „profesionist”, numai că transpunerea lor în piatră, în acest colt îndepărtat din „barbaricum” și cu mijloacele rudimentare de care se dispunea aici, toate acestea au făcut să dobândim o suită imagistică de tablouri executate stângaci, deformate, în conturări și cu trăsături care adesea se îndepărtează mult de realitate și de valoarea artistică a unor opere contemporane monumentului”.

Fără să fie singurul în cuprinsul imperiului, Monumentul — cu unele părți componente mai bine păstrate — avea funcție socială și politică foarte precisă. Constituia un eficace instrument de propagandă imperială și proclama victoria armatei romane într-un război care nu s-a crezut nici o clipă că va fi atât de înversunat. El trebuia să atragă atenția asupra lui, asupra triumfului pe care îl simboliza, cu atât mai mult cu cât în vecinătate existau alte două construcții al căror scop se lega strâns de Trofeu. Unul este un cenotaf, al doilea un mausoleu — ambele întăresc convingerea că victoria reputată aici de romani a adus din partea lor jertfe uriașe.

Cenotaful sau altarul militar funerar se află la răsărit de monument cu circa 250 m. Reconstituit grafic, dă imaginea unei construcții prismatice cu câteva trepte la bază. Moștenim de aici fragmentele unei mari inscripții latine în cuprinsul căreia sunt trecute numele a circa 3800 de soldați căzuți pe câmpul de luptă: „*Împăratul Caesar, fiul divinului Nerva, Nerva Traianus, Augustul, învingător al germanilor, învingător al dacilor, investit cu puterea tribuniciană pentru a șaptea oară, consul pentru a patra oară, părintele Patriei, spre slava și amintirea preavieților*”

bărbați care au pierit luptând pentru statul roman în războiul dacic...”

În jurul acestui obiectiv s-au purtat multe discuții, deseori susținându-se o anterioritate a sa în comparație cu Monumentul Triumfal. Ulterior însă s-a stabilit sincronismul lor. S-a admis că cel care a intervenit hotărâtor în bătălia de pe platou, aducând victoria de partea romanilor, atunci când totul era pierdut, a fost comandantul spatelui, acel *praefectus castrorum*, al cărui nume pe inscripție cade în lacună, dar care se pare că a fost înhumat în mausoleul de la miazănoapte de monument.

Tumulul, din partea de nord a Monumentului Triumfal este un mormânt urias, alcătuit din mai multe ziduri circulare, concentrice, dublate în interior de o construcție de lemn în care s-a depus o urnă de incineratie (?!). Se deduce că aceasta a aparținut celui comandant al spatelui — *praefectus castrorum* — căzut în bătălie.

Artele plastice. Sculptura. Încă de la începutul prezentei romane în Scitia Mică, arta statuară capătă un nou impuls, sfera unor astfel de preocupări lărgindu-se; spațiul litoral al orașelor grecești se depășește. Colonistii romani aduceau cu ei concepții și practici în care se amalgamau influențe grecești și cele orientale cu cele italice — ultimele cu o viguroasă tentă de originalitate. Este greu de precizat ce vor fi găsit noii veniți în spațiul Dunării de Jos din moment ce probele lipsesc, iar cercetările sunt departe de a da răspunsul întrebărilor privind manifestările artistice autohtone asupra cărora aspect planează anacronismul. Se nasc curente artistice viguroase, marcate de apariția unor lucrări valoroase, unele specifice atelierelor funcționale în mediul urban — litoral (*officinae*), altele provenind din mediul rural în care arta este cel mai adesea înlocuită cu produse artizanale. Și în unele și în celelalte cazuri, modelele greco-romane rămân la baza producției sculpturale în care întrevădem producția localnicilor configurată în imagini religioase funerare, proprii lor, încârcate însă de simțire și emotivitate specifice.

În veacurile I-III, patrimoniul sculptural este uriaș. Avem în vedere stelele funerare în primul rând, fiindcă ele sunt cele mai răspândite. Redau adesea scena banchetului funerar în care se reconstituie atmosfera familială: membrii casei grupați în jurul celui ce pleacă în lumea umbrelor. Scena este dublată de prezenta Cavalerului Trac în ipostaza mortului eroizat. Exemplificăm cu stelele lui *Attos Possei* de la Ulmetum și de la Dulgheru, ambele cu aportul artistic provincial și cu impresia bunăstării aceluia care le-a comandat, de bună seamă un proprietar funciar din zonă (ISM, V, 78 și 128). Numeroase alte exemplare cu sau fără inscripții se constituie într-un patrimoniu uriaș, diversitatea lor fiind dată de apartenența la un atelier local sau altul și de talentul, uneori în doieli, al cioplitorului. Multe se încadrează tradiției greco-orientale, altele influenței romane transformată în acest mediu într-un specific dunărean, prin *interpretatio Romana*, cum vom întâlni dovezi la Troemis, Capidava, Sacidava etc. — din ultima localitate recuperându-se zeci de stele refolosite ca *spatia* în zidul de incintă al cetății.

Interesantă și unică în spațiul dobrogean este stela funerară de la *Ibida* — Slava Rusă — care pe lângă textul latin, redă foarte realist, în registrul său superior, simbolul lupoaicei capitoline. (ISM, V, 225).

Din pietre funerare diverse desprindem natura unor preocupări profesionale. Ne stau la îndemână nenumărate exemplare de basorelieuri. Amintim între altele pe cea de la Tomis, cu numele lui *Theocritos*, armator și cărmaci: chipul bărbatului în picioare, mai jos inscripția cu numele său și meseria, iar în partea superioară imaginea corăbiei (ISM, II, 186). De un mare interes, dar de o valoare artistică în doieli, este stela gladiatorului *Attalos*, tot de la Tomis (ISM, II, 340); cea a lui *Skyrtos Dakesis* (ISM, II, 344), luptător cu *daca* — armă a localnicilor. Toate au trăsături greco-orientale, lucrate în stil roman, degajând un realism viguros, dar cu reprezentări rigide, pline de defecte de optică statuară.

ADRIAN RĂDULESCU

MAREA NEAGRĂ ÎN ORIZONTUL CERCETĂRII

Un observator străin, cum este Tom Arbutnott, nota într-un raport de informare, unele dintre cauzele pentru care organizarea în favoarea protecției și cercetării mediului marin este ineficientă în România: „lipsa unei cooperări între ONG-uri, lipsa unei asocieri între poluarea Mării Negre și economia locală, lipsa unei clarități de ordin organizațional între coordonatorii acțiunilor, lipsa unui suport financiar din partea sectorului de afaceri; lipsa fondurilor; și, cel mai important, lipsa dinamismului”. Cooperare și suport financiar — acestea sunt cele două chestiuni care, atunci când se dă dovadă de capacitate organizatorică și dinamism, trenează în realizarea unor decizii. Așa s-a întâmplat, de exemplu, cu implementarea Programului Strategic de Acțiune pentru Reabilitarea și Protecția Mării Negre (din cadrul programului GEF de Mediu), semnat de țările riverane Mării Negre, țări care nu au putut alcătui și un secretariat valid financiar. Noi ne vom rezuma însă la problemele existente în țară în domeniul cooperării și fondurilor. Cooperarea presupune o arie largă: de la cooperarea între institutele de profil marin, până la cooperarea între ONG-uri (organisme nonguvernamentale) și cetățeni și cooperarea între ONG-uri și guvern. Ca exemplu de cooperare poate fi dată Ziua Internațională a Mării Negre, devenită tradițională de acum, organizată anual la Constanța de Institutul de Cercetări Marine. Și: care sunt, pentru România, necesitățile financiare și sursele de alcătuire ale fondurilor pentru cercetarea și protecția mediului marin? Iată câteva probleme care ne privesc pe noi toți, fie că suntem locuitori ai litoralului românesc, fie că nu.

Prof. CORNELIU MITOIU,

inspector șef, Ministerul Apelor, Pădurilor și Protecției Mediului

• Care este strategia MAPPM privind protecția mediului marin?

• În cadrul strategiei de protecție a mediului, un capitol aparte este consacrat strategiei cu privire la mediul marin, care are o importanță deosebită pentru România, având în vedere ecosistemul litoralului românesc și al Mării Negre. Trebuie neapărat dezvoltată ramura de cercetare marină și dorim să sprijinim, prin programele pe care le dezvoltăm, cercetarea oceanologică și de geologie marină. Dar punctul cel mai important al programului nostru este să atragem cât mai multe fonduri internaționale. Având în vedere Convenția Mării Negre și alte convenții, dorim să realizăm dotarea corespunzătoare a institutelor de cercetare marină. Un obiectiv major al strategiei ministerului îl reprezintă atragerea tuturor instituțiilor guvernamentale și nonguvernamentale, pentru asigurarea protecției mediului marin. Chiar și organizațiile neguvernamentale au dat un SOS privind precaritatea stării ecosistemelor marine. S-a spus chiar, exagerându-se, că se apropie decelul ecologic al Mării Negre.

• În ce mod sprijină MAPPM programele institutelor de cercetare marină și de protecție a mediului marin?

• Chiar anul acesta Institutul Român de Cercetări Marine din Constanța (IRCM) este cuprins în două programe ale Departamentului Ape, în care fondurile sunt asigurate chiar de la bugetul statului, finanțare separată de cea oferită de Ministerul Cercetării și Tehnologiei. În anul viitor sperăm ca sprijinul acesta să fie cu mult mai mare, pentru că temele de cercetare se vor dezvolta. Anul acesta ele abia au fost deschise, timid, în funcție de fondurile pe care le-am avut la dispoziție.

• În ce măsură se implică MAPPM în cealaltă problemă, cea a cercetării mediului marin?

• Cercetarea marină se face multidisciplinar, prin colaborarea mai multor instituții de profil: Institutul de Cercetări Marine, Acva Proiect și Institutul de Ingineria Mediului, care se află sub coordonarea ministerului. Prin acest din urmă institut, colaborarea se dezvoltă mai larg, mergând până la colaborarea cu instituțiile de învățământ universitar. Un institut de referință al MAPPM este IRCM Constanța,

dacă ne gândim la Convenția Mării Negre și la convențiile bilaterale cu țările din sud, dar mai ales pentru că viitorul traseu al petrolului dinspre Marea Caspică va avea ca punct cheie Constanța. IRCM este un sprijin serios pentru supravegherea mediului marin. Aportul ministerului nu a fost extraordinar până în prezent, având în vedere fondurile de care am dispus. Totuși, treptat cred că vom reuși să asigurăm finanțarea în primul rând pentru dotarea instituțiilor de cercetare marină, să demarăm programe internaționale de cercetare, în care să fie integrate și institutele românești de cercetare și protecție a mediului marin. Astfel vom realiza unul dintre obiectivele noastre prioritare.

• Delta Dunării, un ecosistem extrem de complex, asupra degradării căruia s-au tras de mult semnale de alarmă, se află în atenția MAPPM?

• Delta Dunării are un statut cu totul special și activitatea de protecție și cercetare e coordonată și supravegheată de Administrația Biosferei „Delta Dunării”, care ține direct de minister. Pe lângă Administrație funcționează și un Institut de Cercetare și Proiectare „Delta Dunării”. Însă aceste cercetări se fac și ele în colaborare cu IRCM și alte instituții din zona litoralului românesc, dar și de la București, iar legătura între Delta Dunării și Marea Neagră o face, s-ar putea spune, colaborarea între institutele cu profil marin.

• MAPPM are vreun rol în intermedierea colaborării instituțiilor românești de cercetare marină cu similarele lor din străinătate?

• Inițiativa în acest sens aparține institutelor românești de cercetare, care au relații internaționale vechi cu instituții similare din alte țări, astfel că rolul nostru este, în această privință, minor. Astfel de colaborări presupun o tradiție și ducerea de tratative prin contacte personale ale cercetătorilor români cu cei străini. Pe noi ne-a preocupat o altă problemă, anume atragerea de fonduri internaționale pentru institutele românești de cercetare a mediului marin.

Ing. ION NAE,

ONG — Mare Nostrum

Marea Neagră se află aproape de colapsul ecologic. Este știut și de ce: nemiloasa presiune antropică. Sunt cunoscuți și vinovații: noi, riveranii și nu numai noi. Iată însă că după decenii de nepăsare, în 1990 am inventat Ziua Internațională a Mării Negre, ocazie de discuții și parteneriat. Dar făcând parte din Planul Strategic de Acțiune pentru Marea Neagră, semnat de șase țări riverane, Ziua Internațională ar trebui să fie ziua în care guvernamentalii și nonguvernamentalii fac bilanțul activității efective pentru salvarea Mării Negre. Această activitate este însă sumară. Ar fi necesar să schimbăm sensul actualei presiuni antropice din una distructivă în una constructivă. Organizațiile nonguvernamentale (ONG) sunt cea mai activă parte a societății civile: purtătoare de cuvânt, formatoare de opinie, port-drapel, educatoare civice etc. În țările cu democrație reală, ONG sunt partenerii, dar și cosmarul guvernanților. ONG — Mare Nostrum s-a născut în 1992 din entuziasmul unui mic grup de oameni din cercetarea marină. Visam să facem lucruri mari: să salvăm speciile de la dispariție, să readucem crabii printre pietrele de la Cazino și să facem baie la Mamaia alături de delfini, ca altădată. Foarte curând însă am constatat că suntem prea mici pentru un război atât de mare. Indiferența autorităților și lipsa de experiență și fonduri, ne-a blocat. Am realizat ceva mărunțișuri la nivel local. Ceva mai mult am făcut în plan educațional cu tânăra generație. Am reușit să mobilizăm câțiva profesori pasionați. În 1995 existau în județ aproximativ cinsprezece organizații cu preocupări ecologice. Nouă dintre acestea au format Convenția ONG-urilor de pe litoralul românesc. Astăzi mai

sunt active cinci. Colaborăm bine cu Oceanic Club, Liga Navală, ECO Black Sea și Administrația Deltei. Am organizat chiar și forumuri cu alte organizații din țară și din țările riverane Mării Negre. Din păcate pasul următor, activitatea practică, a rămas literă moartă pe hârtie. Și la ei, ca și la noi, chiar dacă există voința de a face, nu se găsesc și resursele necesare. Am realizat însă și ceva serios: Centrul de Informare, Documentare și Educație ecologică — un proiect finanțat din afară. El funcționează cu bune rezultate la sediul Mare Nostrum. Nu stim însă ce vom face, căci finanțarea ia sfârșit în decembrie. Neîmplinirile ONG-urilor își au cauza atât în realitățile sociale ale țării, până la calitatea și mai ales numărul, foarte mic, al membrilor activi. Este însă sigur că nu vom abandona cauza Mării Negre. Ne-am gândit ce e de făcut. Vom supune opiniei publice locale o petiție, care va fi apoi trimisă Guvernului, Parlamentului și Președinției. Vom cere:

— instituirea în prima jumătate a anului 1999 a unei Poliții Maritime dotate cu mijloace necesare pentru supravegherea și controlul tuturor activităților ce se desfășoară în apele platoului continental românesc;

— instituirea prin bugetul anului 1999 a Codului Național de Mediu;

— scoaterea Departamentului mediului din structura Ministerului Apelor, Pădurilor și Protecției Mediului și trecerea în subordinea directă a primului ministru;

— dotarea agențiilor de protecție a mediului și în special a celei din Constanța cu echipamente tehnice performante, pentru a se putea realiza o reală monitorizare a calității mediului;

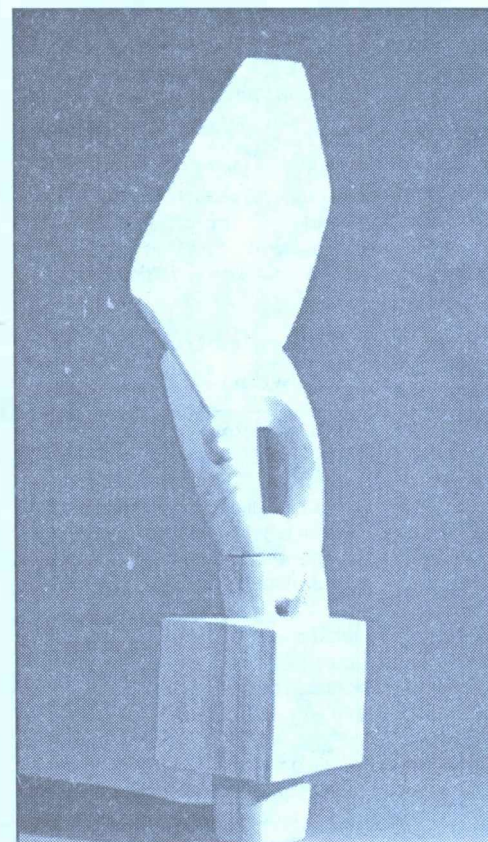
— transformarea IRCM în institut național, începând cu anul 1999 și susținerea financiară cu prioritate a acestuia, pentru amplificarea cercetărilor românești de ecologie la Marea Neagră și colaborare cu institutele similare din țările riverane.

Considerăm această petiție ca o componentă a relației dintre sectorul guvernamental și administrația publică, în vederea influențării politicilor publice de către organismele civile. Este legitim și necesar ca organizațiile nonguvernamentale să reprezinte o contrapondere a puterii statului, să fie un cadru de participare cetățenească la treburile țării.

Dr. NICOLAE PANIN,

Institutul Național de Geologie și Geoecologie Marină

Cercetarea marină se face astăzi în România cu un grad mare de entuziasm, deoarece, din păcate, posibilitățile materiale

• Zbor

ale oceanografilor sunt destul de reduse încă, dar sunt convins că după rezolvarea problemei fondurilor pentru cercetare, se vor înregistra progrese importante în cunoașterea ecosistemului Mării Negre. S-ar putea aduce o anume critică: oceanologii și oceanografii nu au găsit întotdeauna posibilitățile optime, la gradul necesar, de a colabora și de a îmbina diversele domenii de cercetare marină. Există însă preocuparea de a găsi o rezolvare în organizarea cooperării științifice mai bune și mai vaste în institutele care se ocupă de Marea Neagră. Anul 1998 a fost un an cu multe manifestări științifice. În septembrie s-a desfășurat o Conferință a Geologiei Mării Negre și Mării Caspice, cu o participare internațională. A mai fost o conferință la București, unde s-a abordat problema transportului energiei dinspre Marea Caspică spre Moldova și a mai fost o sesiune a institutului Ivre Mer dedicată în special cooperării științifice internaționale, care s-a axat pe rezultatele unei expediții deosebite, pe care comunitatea oceanografică a realizat-o la începutul anului 1998 în Marea Neagră, cu o navă franțuzească, care a făcut studii de geologie marină. Este adevărat că ecologia privește în special transformările prezente în condițiile de viață actuale, dar ecologia ar trebui privită într-un orizont mai larg, deoarece trecutul geologic al oceanului planetar, poate să ne dea multe răspunsuri la situația actuală a Mării Negre. Pot să dau și exemple. În trecutul destul de apropiat, variația foarte importantă de nivel din oceanul mondial a condus la transformări cu totul deosebite. Ori, acum câteva milioane bune de ani, au existat variații și mai drastice de climă și nivel al mării, marea coborând cu 800 de metri, deci totul pe continente s-a schimbat. Încercarea care ne este pusă în față în acest context, este aceea ca noi să privim problemele ecologice actuale și prin prisma schimbărilor globale din trecut, de unde putem să tragem niste învățăminte pe care le putem aplica la schimbările actuale și de climă și de condiții generale și de nivel al mării, dar și de presiune antropică. Cred că până în prezent toată activitatea oceanologică în România s-a bazat mai ales pe entuziasm și personalități ca prof. Băcescu, care a menținut ridicat foarte mult timp stindardul oceanologiei românești. De acum încolo ne revine o nouă sarcină de a continua cercetările și nu numai de a le continua ci să și depășim toate greutățile economice, lipsa de bani, de echipamente, de dotare tehnică și tehnologică. Tehnologia se dezvoltă cu pași extraordinari și orice întârziere în domeniu, este o semnare a unei capitulări față de știința mondială. Deci trebuie încercat ca prin orice efort să menținem oceanologia românească în toate domeniile afiliate (geologie marină, oceanografie fizică, biologie marină, ecologie marină), la un nivel al cercetării la care să ne putem prezenta în fața lumii întregi de la egal la egal. Sper în colaborarea dintre institutele românești de cercetări marine, care a fost strânsă în anii trecuți în cadrul Colegiului Consultativ al Ministerului Cercetării și Tehnologiei și care a dus la o finanțare, ce e drept modestă, a activităților noastre. În Colegiul consultativ există o activitate foarte importantă de elaborare a unui program național de cercetare, dezvoltare și inovare și un foarte important program privind mediul și factorii climatici. Față de finanțarea din 1998, care s-a rezumat la o cifră modestă, pentru anul 1999, la solicitarea tuturor colegilor, sperăm într-un fond de cel puțin zece ori mai mare. Deci, sperăm ca institutele care s-au ocupat de mare și de mediul marin, să nu mai aibe problemele pe care le-au avut toate institutele noastre — și IRCM și GEOECOMAR și Institutul de la Tulcea și ICIM-ul și INMH-ul. Sperăm ca anul 1999 să ne ofere posibilitatea de a ne continua programele de cercetare a mării și ca Programul Național de Cercetare și mai ales cel de mediu și factori climatici, să fie acceptate în toată complexitatea lor și să ne putem continua munca și încercările de a cunoaște mai bine Marea Neagră.

ORIZONTURI ITALIENE

chipurile
italiei

Italia este o lume aparte în care s-a scris o întreagă istorie a civilizațiilor succesive de pe bătrânul continent. Cunoșcând-o, poți înțelege însăși evoluția politică, socială, artistică sau general umană a întregii Europe. Se poate afirma, fără exagerare, că Italia este nu numai puntea de legătură între continente, ci și între civilizațiile lumii.

Cotrobăind prin vechi depozite de carte ale unor institutii de sprijin social din orasul Lausanne (*Galettas du Centre Social Protestant, Armee du Salut sau Caritas*), am avut prilejul să descopăr adevărate comori documentare, între care și un volum legat în piele, de format mare, cu un titlu mai mult decât atrăgător: „Le visage de l'Italie”. Apărut la editura pariziană *Horizons de France*, acest rarism volum este o adevărată colecție de articole și imagini privind peisajul sentimental și geografic al provinciilor italiene, scrieri iesite de sub condeiul unor mari personalități academice franceze, între care Gabriel Faure, Paul Bourget, Henry Bordeaux, Pierre Nolhac. Descriind nordul Italiei până în Sicilia, trecând prin Lombardia, Venetia, Toscana, Roma sau Neapole și ajungând în Sardinia, volumul cuprinde admirabile și bine documentate pagini de literatură și istorie. Nervul literar, emoția artistică, dar și rigoarea documentării, dau lucrării valoare de unicat, iar fericitului posesor dorința de a cunoaște nemijlocit această lume excepțională. O lume care și-a construit de secole temelii de nezdruccinat în configurația europeană, începând cu perioadele pre-romane, atingând piscurile de mare artă și cultură ale Renasterii, ca să ajungă în contemporaneitate la valori inestimabile ale spiritualității. O lume atât de diversă și totuși atât de unitară într-un spațiu comun.

Marile nume ale Renasterii italiene au devenit simboluri ale unei civilizații spirituale fără de care Europa n-ar fi putut supraviețui. Numai simpla enumerare a lor impune nemărginit respect pentru spațiul cultural de excepție care este Italia.

La Arezo, de pildă, în Toscana, s-a născut și a trăit Francesco Petrarca (1304-1374), primul mare umanist al Renasterii, poet, arheolog, istoric, cercetător de vechi manuscrise, căruia Venetia i-a consacrat o placă de amintire în vecinătatea Palatului Dogilor. Ca toscan, el a înțeles marile frământări ale epocii sale, asemeni genialului Michelangelo Buonarroti (1475-1564), pictor, sculptor, poet, arhitect născut în aceeași provincie. Se povesteste că, mergând odată pe un viscol cumplit spre un monument al Florenței, Michelangelo a fost recunoscut de un cardinal, care l-ar fi întrebat încotro se îndreaptă pe un timp atât de rău. „La școală, i-a răspuns acesta, ca să încerc să mai învăț câte ceva...”

În Italia se intră pe drumurile europene ce vin

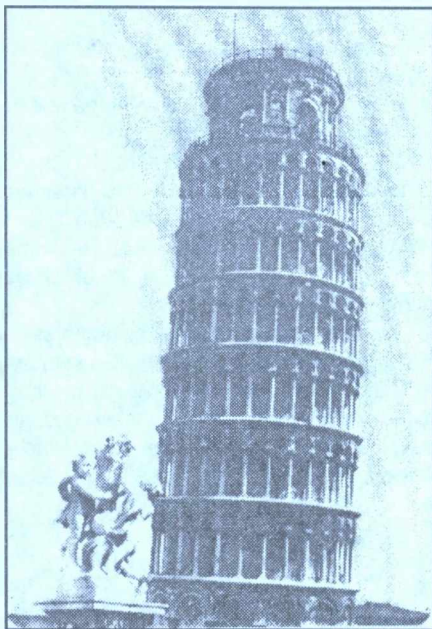
dinspre Franta, Elvetia, Austria și fosta Iugoslavie, trecând crestele muntilor, sau pe tărmurile Mediteranei sau Adriaticii, dacă ai călătorit pe mare dinspre Albania, Grecia, Spania sau nordul african. În trecut, traversarea Alpilor se făcea călare, pe jos și rareori cu un fel de postalion. Era și vremea când exista o veritabilă transhumantă, în sens dublu, pe spinarea catărilor, print trecători ascunse, prin care se practica inevitabila contrabandă. Uneori caravanele comerciale erau însoțite de trubaduri, care ofereau călătorilor ocazionali suspinul unei dulci melancolii, mai ales la plecarea din Italia.

Carrara, cu muntele ei alb de marmură, Pistoia, Pisa cu turnul ei dantelat, aplecat spre răsărit datorită greutatei construcției și fragilității temeliei, Livorno, Florența, Fiesole, Arezzo, San Gimignano, Roma, Neapole sau Montepulcino sunt admirabile mărturii de artă și cultură de peste veacuri. Ceva mai departe se desprinde peste orizont insula Capri. Dar și insula Elba, unde a fost forțat Napoleon să-și petreacă exilul imperial; aici el a sădit un arbore chiar în fata casei în care a locuit...

La Neapole, unde Vezuviul încă fumegă și nu rareori aruncă spre cer jerbe de scântei, imaginația noastră încearcă reconstituirea nopții potopului de lavă și cenușă care a înghitit fermecătorul pe atunci Pompei. Astăzi orasul este ca o înviere din moarte, un spectacol uluitor...

Coborând din orasul mediteranean Genova, de unde pleacă vapoare spre sud și vest, străbatem „Cinque Terre”, o galerie foarte lungă, ca un tunel paralel cu coasta vestică a mării, care leagă câteva localități estivale. Foarte impresionantă, această cale subpământeană are din loc în loc un fel de ferestre spre mare, de fapt spărturi în stâncă destinate aerisirii și totodată, zone ceva mai largi de încrucișare a vehiculelor care s-ar avânta, fără respectarea semafoarelor, în aceste mistere subterane!

BARUTU T. ARGHEZI

• Italia. Turnul din Pisa

JUSTIȚIE ȘI INJUSTIȚII

UN SENIOR AL
DREPTULUI

Pe juristul Nicu Filip l-am cunoscut în holul Hotelului „Palace” din Sinaia, într-o seară de octombrie, în anul 1998. Cu câteva ore înainte îi ascultasem o scurtă alocuțiune în cadrul unei manifestări organizate de o asociație umanitară la care am participat. După elocință și câteva expresii folosite, mi-am dat seama că este un jurist format în perioada interbelică. Din discuțiile purtate cu el, am constatat că Nicu Filip, ca și fostul meu profesor Tudor R. Popescu, este un spirit enciclopedic, o istorie vie a dreptului românesc, ca să folosesc o expresie a lui Sever Ionescu.

Nicu Filip descinde dintr-o veche familie de intelectuali bucureșteni. Tatăl său a fost directorul Editurii „Minerva” și avea una dintre cele mai bogate biblioteci din București, care s-a pierdut după război. Ca absolvent al Facultății de Drept din București în anul 1936, l-a avut profesor pe Istrati Micescu, celebrul profesor și avocat, cel mai mare orator român al secolului nostru, alături de Tache Ionescu, zis Tăchită Gură de Aur. Istrati Micescu a cumpărat de la tatăl său casa de lângă Cișmigiu, unde a constituit cea mai bogată bibliotecă juridică din București, bibliotecă distrusă după arestare.

Nicu Filip mi-a relatat că, în 1950, l-a văzut pe Istrati Micescu mort de foame în închisoarea de la Aiud. „De cașexie” — am adăugat eu, folosind un termen medical. „De foame” — a repetat el trist. A mai adăugat că, fiind în Zarca Aiudului îi vedea și pe „ceilalți”. Nu am mai apucat să-l întreb cine sunt „ceilalți”, întrucât Nicu Filip mi-a dat de înțeles că nu-i place să vorbească despre închisoare, amintirile despre ea îi provoacă, de fiecare dată, durere. „Ceilalți”, la care s-a referit, să fi fost cei 20 de profesori de la Facultatea de Drept din București, despre care Aurel Sergiu Marinescu — în „Prizonier în propria țară”, arată că erau închiși la Aiud în 1950?

Nicu Filip a executat 7 ani de închisoare, fără să fi fost condamnat. În aceeași situație s-au mai aflat Constantin Perieteanu, președinte al Judecătorei Balcic, apoi procuror și avocat la Constanța, detinut timp de 8 ani, fără a i se lua măcar o declarație, Anibal Teodorescu, decan și profesor la Facultatea de Drept din București, închis câțiva ani „fără o condamnare la bază”, așa cum mărturisea mai târziu! Anibal Teodorescu a avut inițiativa construirii Facultății de Drept, astăzi anexată Universității. Tot el a dăruit Facultății de Drept o copie a celebrului mozaic de la San Vital din Ravenna, reprezentând pe Justinian, mozaic expus pe unul din peretii sălii de consiliu de la etajul întâi, care din această cauză a fost numită „Sala Justinian”. După 1948, în această sală s-a instalat biblioteca Facultății de Filosofie. Recent am vizitat biblioteca și am avut surpriza să văd celebrul mozaic, care pe vremea studenției mele era acoperit...

Nicu Filip l-a avut profesor pe Anibal Teodorescu. Au fost detinuți, în barăci alăturate în lagărul de la Ghencea. Într-o zi, în închisoare, s-a întâlnit cu Zainea, un infractor de drept comun pe care îl apărase într-un proces. Zainea i-a spus că stă în aceeași baracă cu „unul de-al dumneavoastră”, ANIMAL Teodorescu”. Era, de fapt, fostul decan și

profesor Anibal Teodorescu.

Regimul luase măsura ca între detinutii politici să introducă infractori de drept comun, unii periculoși, pentru a-i teroriza și a le face viața imposibilă. Acest Zainea era un pasionat al jocurilor de noroc. La o partidă de zaruri cu un tigan, a pierdut tot ce avea și a rămas în pielea goală. Cum stătea înfășurat într-o pătură, Zainea a cerut tiganului să continue jocul. Tiganul a refuzat, pe motiv că Zainea nu mai are nici un bun care să constituie miza jocului. Zainea avea un ochi de sticlă, pe care l-a scos din orbită și l-a pus pe masă. Jocul a continuat și Zainea a pierdut. Tiganul a luat ochiul de sticlă și l-a strivit cu bocancul. Zainea a scos dintr-un ascunziș o lingură de metal, cu coada ascuțită ca briciul și i-a înfipt-o în inimă tiganului, care a murit pe loc. Cu astfel de „oameni” era obligată să trăiască în detenție elita intelectuală din România. Asemenea „colegi” de baracă a avut celebrul jurist Anibal Teodorescu.

Mi-am exprimat mirarea că Vintilă Dongoroz, eliminat de la catedră în 1950, nu a fost arestat. Dongoroz, cel mai mare penalist român, a lucrat până la sfârșitul vieții ca omul cercetător la Institutul de cercetări juridice al Academiei. Nicu Filip mi-a explicat că nearestarea acestuia se datorează intervenției Casei Regale Britanice.

După detenție, Nicu Filip și-a găsit o slujbă de salahor. Într-o zi, mergând pe Calea Victoriei îmbrăcat în salopetă și în mână cu o găleată în care avea „unelte de lucru”, se pomeneste cu o limuzină luxoasă oprindu-se lângă el. Din mașină a coborât Zaharia Stancu. Președintele Uniunii Scriitorilor l-a îmbrățișat, l-a întrebat care îi este situația și l-a invitat a doua zi la el la birou. După ce a învins numeroase formalități politico-birocratice, Zaharia Stancu a reușit să-l numească consilier juridic al Uniunii Scriitorilor, funcție în care a rămas până la pensionare.

Prin tatăl său, Nicu Filip a cunoscut multi literati. Petre Tutea trăia strămtorât, neavând nici un fel de venituri. Refuza să facă cerere pentru a i se acorda pensia la care avea dreptul. Dacă ar fi solicitat pensia cuvenită, Tutea considera că s-ar umili în fata regimului comunist. Nicu Filip a mers la Zaharia Stancu și i-a propus să-i dea lui Tutea o pensie din oficiu; Stancu nu a fost de acord de teamă. Președintele Uniunii Scriitorilor și consilierul juridic au convenit să obțină mai întâi avizul lui Traian Iancu, președintele Fondului Literar. Nicu Filip a făcut o cerere în numele lui Petre Tutea, pe care printre alte acte Traian Iancu a aprobat-o. Traian Iancu, de multe ori, nu citea actele care i se prezentau. De abia după aceasta și-a pus semnătura Zaharia Stancu. Într-o zi, Nicu Filip se pomeneste în birou cu Petre Tutea care îl invită la două țuici, spunându-i că a primit pensia... Petre Tutea habar nu avea că Nicu Filip i-a făcut cererea de pensionare...

Unii scriitori sau rude ale lor, aveau procese cu statul, reprezentat prin Ministerul Finanelor sau edituri, pe care de regulă le pierdeau. Nicu Filip, jurist de elită, cu o inteligență și imaginație deosebite, a recurs la un artificiu juridic, care a fost de natură să înlăture obstrucțiile statului socialist. A introdus în procese Uniunea Scriitorilor în calitate de tert intervenient, în favoarea scriitorilor și familiilor acestora. Cu abilitatea lui, având și autoritatea Uniunii Scriitorilor, interesele scriitorilor români, cu privire la dreptul de autor au fost bine și eficient apărate.

Amuzant, Nicu Filip mi-a spus că în liceu l-a avut profesor de matematică pe... Ion Barbu.

TITUS RUSU

mircea eliade...

urmare din pag. 3

care e condensată, și chiar distilată, întreaga istorie a religiilor. După cum bine remarcă adineauri cineva dintre dumneavoastră, *avem de-a face cu ceva nou, cu ceva care nu s-a mai încercat până acum*. Evident, datorită modului de a fi al acestei noutăți, nu ne putem da seama de ea. Înțelegeți ce vreau să spun...”. (Adio, M. Eliade, p. 68).

Phantasmele lui Mircea Eliade sunt scrieri ale Fiului care, regăsindu-și Tatăl îl re-asază în drepturi. Literatura sa (a scriptorului-logograf) este *autentică pentru că este conformă substanței sale*, pentru că se repune în pliurile textului adevărul, *viul*, dinlăuntrul celui care cunoaște: al înțeleptului, al inițiatului. Adevărul este însă ascuns de ochiul posesiv al multimei prin *phantasmă*.

Naratorul este un *hermeneus*, este cel care predă, încredințând textului învățătura sa. Cititorul (lectorul avisat), prin de-cryptare, învață singur, recunoaște. Naratorul, interpret ai zeilor, se vindecă de căderea în timpul istoric prin poveste, prin mit, exorcizează spaimile prin ficțiunea mistică. Într-o lume în criză, în timpul marii zeite Kaly, mesajul zeilor este încriptat în discursul ficțional, deformat. Naratorul apare în ipostaza țesătorului de văluri. El însuși inițiază dansul extatic al lui Shiva; se joacă, „dă joc jocului”.

polifron

urmare din pag. 4

Ceferistul: Un ceas. (*Privește ceasul de pe zid.*). *Patruzeci de minute, bunico.*).

Ea (Singură): Bunică? Sunt vrăjitoare! (*Tare.*) Ce-ai în traistă?

Polifron: Mi-a pus muierea... (*Pauză.*) Să le duc fiie-mi... Eu să-i duc pâinea! Ea să-mi dea bani că cheltuii destul! Hi?

Ea: Așa e... (*Umblă în traistă, scoate două pâini de casă, o găină friptă, ouă.*) Dar care fiică (*Pauză*) ti-o măriți?

Polifron: Îi?... De unde stii?

Ea: Păi nu lucrez cu Janin? Știe tot prin vrăji! Eu îl ajut.

Polifron: Cu el? (*Gânditor*) N-ai putea... (*Becal s-aprinde puternic. Ea stă teapănă.*)

Ea: Spune repede, să nu ne vadă dracu...

Polifron: Îi?

autor, narator...

urmare din pag. 6

creator. Referințele livresti, de exemplu, nu funcționează ca elemente ale unui posibil intertext ci ca elemente care stabilesc o ierarhie a prețiozității naratorilor.

Raportarea traseului existențial al ducelei de Sierra-Leone, care se prostituează în fata portretului / sotului (vezi relația artă-realitate din romanul lui Oscar Wilde, *Portretul lui Dorian Grey*) pentru a se răzbuna pe acesta, sugerează forța artei: arta suplineste realitatea ca o altă formă a ei. Artă nu mai este *mimesis*, artă este chiar realitatea. Astfel imaginea din tablou funcționează ca o prezentă vie și nu ca „un simulacre — entre — le monde — et — le — langage” (J. Kristeva).

În prelungirea romantismului târziu, tipul *dandy* este însă și o reacție la acesta: el propune, în locul antitezei înger-demon, demonismul nuanțat care ia diverse forme pe care d'Aurevilly le numește *Les Diaboliques*.

vraja

urmare din pag. 7

stâncă!” Excelentă e poezia „Pian bolnav”, care îmbină muzica (aici dizarmonia), cu tăcerea și durerea, amintind de Cesar Vallejo: „Pian bolnav. / O muzică scrâșnită. / Carne doare. / Iubesc tăcerile, / desprinderea de semne de n-trebare. / Pian bolnav pentru iubiri bolnave. / De-atâta renunțare mă simt precum atunci / când îi băteau pe cruce carne sfântă-n cuie lui Iisus / și, năucite de atâta resemnare, / ghirlandele de îngeri plângeau acolo sus”.

Nu e vorba așa cum afirmă Alexandru Ciorănescu, despre „o sensibilitate torturată, o viață a cărei frăgezime și bucurie s-au stins”. Mi se pare că, dimpotrivă, tortura ascunde deliciul „germinării lumii prin cuvânt”, că sentimentele mustind transcend durerea existențială într-o plăcere a urmărilor căilor metafizice și deci că poezia Crisulei Ștefănescu înseamnă o destindere a deznădejților lumesti, concomitent cu o încordare a energiilor suprafirești, a energiilor încreate poate, ce împregnează omul în carne și spirit. „Înlăntuită-s de iubire și speriată / că lanturile ar putea într-o zi să-mi cadă. / Un Prometeu iubindu-și vulturul și stâncă! / Așa că eu lui Dumnezeu nu-i cer înaltul, / nici viața fără de tinerete sau de moarte, / ci doar să-mi lase lanturile toate”.

amintiri din provincie...

urmare din pag. 10

tara i-o închină lui: „Aștept provincia”.

Cei care i-au studiat au ajuns la concluzia că

provincialii sunt de mai multe feluri. Provincialul realizat s-a mutat de la țară la oras. Provincialul ratat a făcut facultatea în București, dar nu a rămas în capitală din varii motive. Ar mai fi și cei care au rămas la țară, dar aceștia sunt *țărani*, ceea ce e o mare diferență. Termenul acesta nu are decât două conotații extreme: una peiorativă, ca în expresia „Bă, țărane!” sau „Ce țărane estii!” și alta aproape mitică, atunci când vine vorba de exemplu despre „țărani din oastea lui Stefan cel Mare”. Contrar aparentelor, „provincial” nu e un termen tranzitoriu de la „țărăn” la „bucurestean”. „Bucurestean” înseamnă „smecher”. „Provincial” nu are nici o conotație, nu te duce cu gândul la nimic. Provincialul e pur și simplu provincial.

festivalul ...

urmare din pag. 11

directia perfectionării artei spectacolului revuistic, că se simte nevoia renovării opticii unor teatre din țară, asupra specificului și a rostului în contemporaneitate, ale revistei, că Revista românească beneficiază de două avantposturi — Constanta și Ploiesti — ale căror reprezentatii, cum sugera presedinta juriului, doamna Draga Olteanu Matei — ar trebui itinerate în țară și, înainte de orice în Capitală, unde publicul, însetat de spectacole de revistă valoroase, ar fi fericit să cunoască producția de gen, ancorată în realitate, orientată către modernitate, capabilă să delecteze cu adevărat, dar și să ofere prilejuri de reflecție.

LABIRINT

• De citit în **Ramuri** nr. 10 prima parte a *Scrisori-lor de peste drum* ale memorialistului Gheorghe Grigurcu, care descrie atmosfera și personajele Congresului Uniunii Scriitorilor din 1968, conturând câteva portrete remarcabile. Iată-l pe cel al lui I. Negoitescu: „Învesmântat și de astă-dată cu mare grijă, haină strânsă pe talie și tocuri înalte, fruntea amplă, părul lăsat să curgă în voie, „eminescian”, nu poate a nu produce o impresie de artificial, întărită de gesturile sale cumva imature, nesigure, consonante cu vocea sa al cărei contur nu poate fi satisfăcător umplut de dictia precipitată, sincopată, cu timbrul subtil. Pare o figură decupată dintr-un album de modă de pe alte meridiane, care încă n-a ajuns la noi. Nu s-ar putea afirma cătuși de puțin că e „timid”, așa cum se pretinde, deși inadapatarea, incongruența sa cu mediul, inclusiv cu cel de scriitori și cărturari, sar în ochi. În pofida alurei sale de gentleman, nu e prea luat în seamă”. Ceea ce nu-l împiedică pe autorul acestor rememorări să-i prevadă un viitor pe măsură. „Acestui marginal, acestui „original” tratat cu suspiciune, îi va reveni cândva un loc de frunte. Va fi unul din puținii aleși ai acestui parter zgomotos și forfotitor de ambiții în bună parte vane, de pretenții ce vor cădea curând în uitare”.

• Două pagini consistente — alcătuite de Doina Jela — sunt dedicate în revista **22** (nr. 49) cauzei înființării muzeului memorial E. Lovinescu; casa din bulevardul Elisabeta unde a trăit criticul și a ființat o vreme cenaclul „Sburătorul” e actualmente ocupată (deși moștenitoarea de drept, Monica Lovinescu, a câștigat-o în justiție) de un fost procuror, implicat direct în condamnarea văduvei cărturarului, în arderea bibliotecii și profanarea locului pe care l-a ocupat abuziv, după moda timpului. Revoltător e că lucrurile au rămas așa și după atâția ani de când s-ar fi putut face dreptate. „Rămâne cum au hotărât autoritățile comuniste”, comentează Alexandru Paleologu. „Noi, acum, în România „postcomunistă”, ce fel de autorități avem? Ce fel de legi? Ce fel de „ocărmuire”? Nu respectăm decât remanenta comunistă. Altceva, nimic. Nu respectăm nimic. Nu respectăm pe nimeni. Mai ales pe noi nu ne respectăm. Suntem condamnați la rușine perpetuă”.

• Desi afirmă că tonele de invective cu care e „gratulat” frecvent trec în general pe lângă el fără a-l mai afecta decisiv, Cristian Tudor Popescu nu se poate abține să nu dea o replică autorilor volumului „Vecinii lui Franz Kafka”, Vladimir Tismăneanu și Mircea Mihăies, care-i dedică nu mai puțin de două pagini în „romanul unei nevroze”. *Sufăr din cauza fiecăruia om care mă urăște fără să mă cunoască și fără să mă înțeleagă*, afirmă jurnalistul, desi din articol se înțelege tocmai pe dos: că revolta lui, concretizată în articolul de pe prima pagină a **Adevărului literar și artistic** (nr. 447) s-a născut tocmai din faptul că cei doi autori ai portretului în care C.T.P. nu se recunoaște, oameni de mare finete și profunzime spirituală, îl cunosc și nu i se puteau transforma în dușmani peste noapte. Opinia insurgentului ziarist e că cei doi (făcând din el un „pitecantrop carpatin”, un antisemit, un anti-occidental și un rasist arogant care demonizează America) n-au făcut decât să producă un text „politically correct”, care să le țină obrazul curat în fața „organelor” de peste Ocean și tinicheaua departe de coadă”.

• Din revista **Convorbiri literare** (nr. 11) aflăm de disputa aprigă (și, se pare, destul de veche) dintre Florin Muscalu și Liviu Ioan Stoiciu, doi poeți pe care nu i-a putut încăpea prea strâmtul Focșani, L.I.S. a devenit între timp bucureștean și a publicat un „contrajurnal” în care-l ia în târbacă pe fostul său mentor, în vreme ce F.I. Muscalu face publice fostele dovezi de prețuire ale rebelului și mereu premiatului poet, ce mușcă mâna ce i-a fost întinsă cândva (cel puțin asta e impresia pe care o lasă „dreptul la replică” semnat de șeful revistei **V**).

ARIADNA

• La Muzeul de Artă din Constanța, în cadrul deschiderii „Colocviilor tomitane” (asupra cărora vom reveni pe larg în numărul din ianuarie), vineri, 11 decembrie, s-a organizat o amplă expoziție de noutăți editoriale cu vânzare, de către editurile: *Ex Ponto*, *Europolis*, *Leda* și *Metafora* și a avut loc vernisajul unei excelente expoziții de caricatură, semnată de caricaturistul Leonte Năstase, reprezentând chipurile membrilor Filialei „Dobrogea” a Uniunii Scriitorilor și ale unor oameni politici ai zilei.

• În programul aceleiași manifestări, sâmbătă, 12 decembrie, la Biblioteca Uniunii Scriitorilor din Constanța au fost lansate, în prezența autorilor, noile apariții editoriale: „Fratele negru — fratele roșu” (Ed. Leda, Constanța) de Ion Tugui, „Patrulaterul cenusiu” (Ed. Ex Ponto, Constanța) de Arthur Porumboiu și „Tara dorobanților de fier” (Ed. Menora, Constanța) de Marian Moise. Cărțile și autorii lor au fost prezentați de Ovidiu Dunăreanu, Dan Antonoaie, Valentin Sgarcea și Corina Apostoleanu.

• În cadrul „Zilelor Bacăului”, Editia a II-a, prilejuită de împlinirea a 590 de ani de atestare

viața filialei

documentară a orașului de pe Bistrița, s-a desfășurat „Festivalul National George Bacovia”, Ediția a 19-a. Manifestarea a fost onorată de o participare prestigioasă: Alexandru Paleologu, G. Dimisianu, Eugen Uricaru, Daniel Dimitriu, Sergiu Adam și mulți alți scriitori tineri, reprezentanți ai publicațiilor culturale literare din țară. Juriul, avându-l președinte pe criticul Gabriel Dimisianu, a acordat numeroase premii: Premiul pentru poezia a fost atribuit poezilor: Arcadie Opait (Chișinău), Lucian Vasiliu, Calistrat Costin. Premiul pentru critică literară, Valeriu Cristea. Premiul — Opera omnia — Alexandru Paleologu. Colegul nostru, scriitorul Dan Perșa a fost distins cu Premiul George Bacovia pentru proză pe anul 1998.

• Pe 4-6.12.1998 au avut loc la Călărași festivitățile prilejuite de decernarea premiilor Concursului Național de Literatură „Al. Odobescu”, Ediția a XVII-a, devenite de-acum tradiționale,

organizate de Comitetul Județean pentru Cultură local. Un prestigios juriu, avându-l președinte pe Nicolae Breban, a acordat premii unor cărți apărute în anul 1998. Printre premiați s-au numărat Ioana Crăciunescu, Horia Gârbea, Ștefan Caraman, Daniel Bănulescu, Pavel Șusară. Prozatorului Florin Șlapaci a fost premiat volumul de proză scurtă „Salonul refuzaților” (Ed. Ex Ponto, 1998).

• Ovidiu Dunăreanu este cuprins, alături de scriitori din America de Sud, Irlanda, Spania, Franța, Germania, Israel, România, în Antologia bilingvă (română și germană) „Călătorie spațială”, editată de Radu Bărbulescu la München în editura „Observator”.

• Florin Șlapac este prezent în recent apăruta Antologie „Generația '80 în proza scurtă” (Ed. Paralela '45), alcătuită de Viorel Marineasa și Gheorghe Crăciun.

• Sunt prezenți în librării cu noutățile editoriale scriitorii: Nicolae Rotund „Starea literaturii” (interviuri cu critici și prozatori; Ed. Ex Ponto); Sanda Ghinea, „Timpul dintre cuvinte” (Ed. Europolis) și „Anul Nou într-opoveste” (Ed. Ex Ponto); Emilia Dabu, „Ne-am mai rămas iubirea” (Ed. Cara '93).

mai bine să taci?

Ghițuiala nu predispune la gândire, la esențializare ci dimpotrivă. Ea îți creează o stare de aromeală, de lene greu de învins. De aceea pentru un Gânditor asceza e o necesitate.

Nimic nu mă ocolește. Nimic nu-mi pare neinteresant: furnica ce duce-n gură un bob de miere este divină ca și pasărea ce trece prin volutele luminii.

Capul nu colaborează cu inima.

Între intenție și puterea de-a realiza nu-i totdeauna conciliere.

Acul busolei se zbate între poluri. Asemeni lui măzbat fără-a găsi Cuvântul ce poate învinge moartea.

Lingoul de aur s-a ascuns și trăiește acolo fără de mine!

Secunde de vin și ne smulg din firesc. Unde ne duc?

Ultimul greiere a fost înjunghiat de strigătele războinice: oraș modern.

ARTHUR PORUMBOIU

17.12.1988 — A murit Sorin Beiu, epigramist (m. 24.09.1915)

18.12.1929 — S-a născut Dionisie Sincan, publicist, prozator

19.12.1970 — A murit Gheorghe Banea, prozator (n. 14.02.1891)

20.12.1900 — S-a născut Titus Cergău, poet, prozator, folclorist

20.12.1933 — S-a născut Traian Jacotă, poet

20.12.1951 — A murit Al. Gherghel, poet (n. 27.04.1879)

23.12.1921 — S-a născut Aurora Contescu, poet

23.12.1930 — S-a născut Albert Poch, grafician

27.12.1944 — S-a născut Ștefania Ploeanu, poetă

27.12.1929 — S-a născut Hristofenia Cazacu, scenograf, decorator, eseist, traducător

28.12.1951 — S-a născut Sorin Rosca, poet, publicist

31.12.1914 — S-a născut Tatiana Gălușcă Cârșmariu, folclorist

GELU CULICEA

Ciuperca sacră și crucea (IV)

de JOHN ALLEGRO

Aluziile ca aceasta, la șerpi și la antidotul pentru veninul lor sau influența malignă asupra minții, implică o relație specială între plantă și reptilă. Ciupercile și serpii sunt puși într-o relație foarte apropiată în folclor, iar în acest caz ni se reaminteste de pasajul din Vechiul Testament privind șarpele de bronz al lui Moise, de la care însuși Isus își ia exemplul, afirmând ca oricine „mușcat de un șarpe se va putea uita la el și va trăi” (Num. 21:9).

Dintre celelalte elemente sumeriene care formează numele ciupercii Ri, sau dialectal Li, mai înseamnă, de asemenea, sub formă de „con” sau de „coc”, MASH (-TAB-BA), „gemeni”, astfel încât LI-MASH înseamnă „două conuri” sau „emisfere”, de exemplu MASH-TAB-BA-R/LI. Cuvântul GI înseamnă „peduncul”, astfel încât LI-LI-GI ar putea descrie ciuperca sub forma celor două jumătăți de vulvă separate de către „pedunculul” în erecție. Foarte des întâlnit în nomenclatura falică a ciupercii este sumerianul BALAG, „coroană a penisului; gland”. Completat cu ANTA, „ridicat”, vom întâlni cuvântul în numele dat Menadelor, Bacantelor, și ebraicul „bocitoare”, (piangătoare) pentru Tammuz. În sumeriană, participante la orgii, a căror sarcină era aceea de a determina erecția organului masculin, iar în cadrul cultului, ridicarea ciupercii falice, erau numite BALAG-NAR. Printr-o asociere naturală de idei, aceste cuvinte combinate au intrat în limba greacă desemnând numele unui maner de secure, *pelekunarion*, care se introducea în lăcașul central al capului securii duble, numit *pelekus*.

Folosirea cuvintelor desemnând „penisul în erecție” și pentru tarus, par, baston, vergea, ciomag și altele de acest gen, este comună tuturor limbilor. Dintre cuvintele derivate din BALAG putem cita din limba greacă *phalagx*, în latină și engleză *phalanx*, însemnând „vergea, bustean sau grup de soldați”. Un alt nume dat cepei, pornind de la „rădăcina cu măciulie” a legumei și care făcea aluzie la falus, era în latină *pallacana*, deci sumerianul amintit anterior BALAG-AN(TA).

Naturaliștii antici așteptau un păianjen veninos, al cărui nume *Phalaggion* provine de la aceeași rădăcină. Legăturile sale cu organul genital devin evidente din descrierea efectelor întepăturii sale:

Ochii se injectează, un tremur se instalează în membrele sale, pielea și organele genitale se întind pur și simplu, penisul se lansează, picurând o secreție grețoasă...

Printre antidoturile la această înfricoșătoare otrăvă este enumerat asparagus, un cunoscut anti-afrodisiac, și de asemenea provenind din sumerianul BALAG, probabil datorită tulpinii sale drepte.

Semitiile au format un număr de rădăcini din BALAG „coroană a penisului” și au inventat aici cuvinte denumind o formă de emisferă sau „coc”, cum ar fi cele pentru sânii tari ai unei femei tinere, sau pentru forma similară a capului unui fus, a unui templu uman și a unei prăjituri cu smochine. Ca și în titlul „Bacchante”, „L” din mijlocul cuvântului BALAG a fost asimilat de către consonantele care urmează în pronunțare, dând sunete cum ar fi „bacc-” sau (din înruditul BULLUG), „bucc-”. Astfel latina s-a ales cu *bucca*, „obraz”, iar în ebraica, unul din numele ciupercii este *paqqu'ah*.

Din punctul de vedere al creatorului miturilor Noului Testament, această dublă pronunție a lărgit considerabil sfera de acțiune a calambururilor sale. El putea folosi BALAG complet pentru rădăcini semitice, cum ar fi p-l-qh, a face („Pe această stâncă îmi voi construi [face] biserica mea”), dar putea și să o scurteze pentru a ajunge la precedentul nume al ciupercii, MASH, folosind rădăcini cum ar fi sh-b-kh, „a binecuvânta, a preamări” („Fi binecuvântat, Simon Bar-jonah...”), și sh-b-q, „a dispune, a ierta” („indiferent ce dispui pe pământ...”), și așa mai departe.

După ce am trecut în revistă modul în care autorii Noului Testament au folosit vechile nume sacre ale ciupercii pentru jocurile lor de cuvinte, trebuie să ne îndreptăm atenția din nou către însăși natura ciupercii. Din felul în care s-a extins și din comparațiile sale în domeniul sexual provin multe dintre aluziile „umane”, din povestirile ce s-au format în jurul său. Părțile sale esențiale, tematica legată de „vulvă” și „penis”, reprezintă elementele esențiale ale distincției dintre femeie și bărbat, iar în mitologie au servit la simboluri pentru caracteristicile feminine și masculine din povestiri.

traducere de JEAN DRĂGAN

AFORISME

Desfrăul epocii mele e un semn de disperare.

Eu nu sunt cântărețul iubirii, ci al *veninoasei melancolii*.

Nu mai sufletele inferioare fac din toate fleacurile *probleme*. Oamenii inferiori trăiesc numai prin lucrurile lor. Când li se smulg acestea, devin neputincioși ca naufragiații în mijlocul oceanului. Dimpotrivă, oamenii superiori consideră lucrurile, funcțiile, averea ca pe ceva secundar. Luându-le acestea, ei nu se prăbușesc, ci privesc cu seninătate și înțelepciune știind că „totu-i desărtăciune și vânăre de vânt”.

Cel care sovăie, poate și să trădeze.

Principala preocupare a oamenilor rămâne autoconservarea.

Hrana celestă nu-i pentru porci.

Înainte de a deschide gura să dai un sfat cuiva, gândește-te: merită să vorbești sau e

calendar dobrogean

1.12.1933 — S-a născut Ileana Jean, poetă

2.12.1912 — S-a născut Gheorghe Chivu, pictor (m. 18.10.1986)

8.12.1876 — S-a născut C. Moisil, matematician (m. 20.10.1958)

10.12.1867 — S-a născut Grigore Antipa, biolog (m. 9.3.1944)

10.12.1954 — S-a născut Cristian Teodorescu, prozator

12.12.1954 — S-a născut Cristian Pricop, poet

13.12.1987 — A murit Ion Acsinteanu, poet, prozator, dramaturg (n. 12.12.1905)

14.12.1950 — A murit Nicolae Timiș, poet (n. 16.05.1876)

15.12.1939 — S-a născut Smaranda Jelescu, poet, prozator

16.12.1951 — S-a născut Ion Codrescu, poet

17.12.1929 — S-a născut Hortensia Teodorescu, poet, prozator

Am cunoscut o doamnă care are o fetiță cam de vârsta ta; cred că ne vom căsători, mi-a spus taică-miu într-o iarnă. Fetița asta n-are tată, așa că promite-mi, te rog, că n-o s-o necăjești și n-o să-i spui niciodată nimic apropo de asta. S-ar putea ca uneori să vă mai certati, așa cum se întâmplă cu toate surorile, dar asta e un lucru pe care nu trebuie să i-l spui niciodată. Și nici să iei partea copiilor care ar face-o.

Am replicat atunci că nici eu n-am mamă, dar că nimeni nu mă necăjește apropo de asta. — E altceva, mi-a răspuns tata.

De fapt, greșea. Greșea în toate privintele. Queenie nu era nici de vârsta mea (când s-a însurat el cu maică-sa, avea aproape nouă ani, iar eu abia șase), nu m-am certat niciodată cu ea și nici n-am auzit pe cineva încercând să-i spună vreo răutate. Era tipul de persoană cu care oricine vroia să se împrietenească. A fost repede acceptată în toate mediile, i s-a propus să facă parte din trupa de majorete, chiar și din echipa de volei — deși nu se putea spune că se descurca prea grozav în domeniul ăsta. N-am fost însă geloasă, o admiram și eu, ca toți ceilalți, pentru părul ei minunat și ochii dulci, somnoroși. Se purta frumos cu mine, mă ajuta când putea și îmi făcea confidențe. Am petrecut o copilărie drăguță împreună, completându-ne reciproc și înțelegându-ne chiar mai bine decât ar fi făcut-o două surori de sânge. Și nici de maică-sa n-am avut a mă plânge: Bet, cosmeticiană de profesie, a fost întotdeauna o tipă de treabă, amuzantă și „de gască”, cum o apreciau amicele mele, invidiindu-mă pentru norocul de a fi făcut rost de o asemenea mamă.

În dimineata dispariției soră-mii — era tot într-o iarnă, câteva zile înainte de Crăciun, exact zece ani mai târziu — m-am trezit mai devreme ca niciodată și am știut înainte chiar de a deschide ochii că ceva nu era în regulă. Era încă întuneric afară, pendula abia bătuse de ora cinci, dar am simțit imediat că patul lui Queenie era gol. Mi-am frecat ochii, am privit în jur, prin camera luminată de o rază de lună. Mi-am tras pe mine halatul urias de baie pe care îl purtam amândouă — îl botezasem Buffalo Bill și de obicei îl îmbrăca cine cobora prima din pat.

ALICE MUNRO

Surpriză de Crăciun

Originea provenienței lui era un mister („O fi aparținut vreunui amic de-al mamei, înainte să se mărite cu taică-tu”, mi-a spus Queenie odată, „dar vezi să nu suflî o vorbă, că mă ucid”).

Înfăsurată în halatul maro, cu presimțiri sumbre zumzâindu-mi deasupra capului, am examinat baia, apoi am coborât pe băjbăite la parter, fără să aprind lumina ca să n-o trezesc pe Bet. Am privit pe gânduri prin ferăstrucia ușii din față. Pavajul aleii era acoperit cu un strat de chiciură, iar iarba strălucea argintiu. Am întors butonul termostatului din hol, care a început să bâzâie în întuneric.

Tata dormea într-o fostă cămară de lângă bucătărie. Își amenajase acolo un pat de fier și un scaun cu spătarul paradii, unde își depozitase colecția de *National Geographic*, din care citea când nu putea să adoarmă. Se pare însă că n-o auzise pe Queenie ieșind de vreme ce, coborând dn pat cu ochii cârpiți, a încercat să mă liniștească:

— Trebuie să fie pe undeva prin casă. Te-ai uitat în baie? Sau în atelierul ei din garaj — deși la ora asta... Dar cine știe, poate pregătește vreo surpriză de Crăciun și lucrează când restul lumii doarme.

— Nu e nicăieri, tată.

— S-o fi culcat cu mamă-sa. O fi avut iar parte de vârcolici.

Le spunea așa noptilor în care Bet se trezea (sau mai degrabă dormea încă pe picioare) după un vis urât. Ieșea atunci din cameră bolborosind lucruri greu de înțeles, iar Queenie trebuia s-o împingă de la spate înapoi către pat și, uneori, să se cuibărească lângă ea, îngânându-i un cântecel liniștitor. Bet adormea atunci liniștită, iar dimineata nu-și mai aducea aminte nimic.

Am aprins lumina în bucătărie și am privit în jur obiectele familiare, câmile pentru micul dejun, cafetiera, cutia pentru pâine, calendarul din perete pe a cărui filă scria: „Se apropie Nașterea Domnului, dați-vă mâinile și împăcați-

vă sufletele!” Toate lucrurile astea, așteptând în mod stupid ca o nouă zi să înceapă, fără nici o urmă a dezastrului care urma s-o marcheze.

Ușa bucătăriei ce dădea spre verandă era descuiată.

— Cineva a intrat aici, am strigat cu panică în glas. A intrat și a luat-o pe Queenie.

Tata tocmai se întorcea după ce si trăsese pantalonii peste pijama. A examinat ușa, clătînd din cap:

— Cred că a fost mai degrabă deschisă din interior.

Bet cobora scările, lipăindu-și papucii.

— Queenie nu e cu tine? a întrebat-o tata.

— Ați înnebunit? Ce v-a venit să vă sculați la ora asta? Și ce-i Queenie? a întrebat Bet, căscând.

— Probabil că a avut chef de-o plimbare, i-a răspuns tata.

Bet s-a strâmbat a nedumerire, privindu-ne somnoroasă. Avea pe față o chestie roz, o mască probabil — nu-și trata niciodată clientele cu vreun produs cosmetic pe care să nu-l fi încercat în prealabil pe propria-i piele.

— O fi peste drum, la familia Vorguilla. Și-o fi amintit că mai are ceva de făcut pe-acolo.

Era cu o săptămână sau două după înmormântarea doamnei Vorguilla, și Queenie muncise de zor strângând și împachetând, pregătind totul pentru bătrânul profesor de muzică, ce urma să se mute într-un apartament mai mic. În perioada asta, lucra mult repetând pentru concerte de Crăciun și i-ar fi fost greu să se descurce singur cu mutatul. Queenie se oferise prin urmare să facă ea totul, deși Bet o îndemnase să-și ia mai degrabă o slujbă în vacanța asta, pe la vreun magazin care, în perioada sărbătorilor, avea nevoie de personal suplimentar.

Mi-am pus cizmele de cauciuc ale tatei, ca să nu mai urc la etaj după încălțările mele, și am traversat până la casa profesorului Vorguilla. Am sunat prelung, ascultând apoi ecoul

clopoțelului în interiorul casei întunecate. M-am înfășurat mai bine în Buffalo Bill, rugându-mă: „Hai Queenie, aprinde lumina”, fără să-mi dau seama că, dacă s-ar fi aflat acolo, luminile ar fi trebuit să fie deja aprinse.

Am mai sunat, apoi am bătut o vreme, tot strigând: „Domnule Vorguilla, sunteți acasă? Îmi pare rău că vă trezesc!”, până când, din casa de-alături, a ieșit un cap buimac la o fereastră.

— Tu nu vezi, fato, că mașina omului nu e în curte? Ce mai bati degeaba?

Într-adevăr, mașina profesorului dispăruse. Am traversat abătută și, când am intrat în bucătărie, i-am zărit pe Bet și pe tata stând la masă în față cu câte o cană de ceai. Pentru o clipă, am crezut că ordinea fusese restabilită. Poate că între timp sunase telefonul, cu niscai vești liniștitoare.

— Domnul Vorguilla nu-i acasă, am spus.

Mașina lui a dispărut.

— Ah, știm deja, a răspuns Bet. Știm totul, fir-ar să fie!

— Uite aici, a zis tata, împingând către mine o bucată de hârtie.

„Mă mărit cu dl. Vorguilla”, scria. Cu bine, Queenie”.

— Era sub zaharnită, a adăugat tata, inutil.

— Îl dau în judecată pe nenorocit, a strigat Bet. O duc la casa de corectie. Hai să chemăm poliția.

— Are optsprezece ani și poate să se mărite cu cine vrea. Poliția n-o să instaleze acum baricade pe sosele.

— Cine zice că-s pe drum? Cine știe în ce motel zace tămpita, alături cu boșorogu' trăgând vânturi.

— Dacă vorbești în halul ăsta n-ai s-o aduci înapoi.

— Nici n-o vreau înapoi. Nici dacă ar veni să mă roage în genunchi, târătura. N-are decât să-și facă veacul lângă tărăie-brău ăla, să-i spele proteza și să-i ungă încheieturile ruginite.

Am lăsat-o boscorodind și am urcat plângând în dormitor. Asta da surpriză de Crăciun!

traducere de

GABRIELA INEA

(fragment din nuvela *Queenie*)

CHRISTINE LAVANT

NU-NTREBAȚI, CE ÎNTRETAIE NOAPTEA

fiindcă noaptea aceasta e-a mea, cu strigătu-mi vast de păun și limba care pătrunde-n adâncuri numai mie dându-mi de veste. Chiar dacă soarele mâine se istovește întreg și-mi închide rana cu mugurele purgatoriului, el vrea să se odihnească — este doar mugurele meu, pe spatele pietrelor mele în viitoarea mea noapte.

traducere de

MAGDALENA CONSTANTINESCU

ROBERT STAUFFER

Efervescentă fântână a zorilor, săritura peștelui în neant, freamătă puternic apele dezghetului o arie continuă, zi de naștere.

Către lumina zorilor tânjesc toate fântânile, nor, abur înghetat de izvor!

Sări și deschide ecluzele, odată cu primul val al luminii pălesc păstăile noptii.

Urcând colina apropiată

DIN LIRICA GERMANĂ

duce soarele obișnuit lumina de ici-colo.

În fine, o briză ușoară după-amiază prin crucea pomilor și trepte de scară, departe, acolo, infinit de obișnuita gaură goală și orbitoare.

*

Mereu cade firul noptii peste zi. Culegem din plase mere arome, facem schimb cu ele, le aruncăm numărându-le unul altuia și mușcăm sărutările a două guri din carnea pufoasă, topindu-se.

sfârșitul lumilor — începutul

Aici nu găsești subiecte pentru un împrumutat dor de casă numai corozioni ale imigrărilor și ale exodului.

Aici sorbi doar laptele negru al zorilor, auzi drept ecou îndepărtat lătrăturile câtelandrilor

germani, împotriva cărora șamanizează un popă răgușit de nori de tămâie.

Aici pândești ca un intrigant și speculezi deja terenuri în timp ce pe saltelele moi mai pasc mioare de aur.

Aici păstorul dă plângând cu cata-n păcătoși, te lovește și pe tine pentru imaginea distorsionată pe care i-o faci.

Acesta nu este sfârșitul lumii, abia aici încep ele:

daci, maghiari și secui, sași transilvăneni, svabi bănățeni, evrei, sârbi, croați, ucraineni, ruși, bulgari, turci și romi, ombilicuri uscate, nostalgie secretă.

Începutul este aici apropiata depărtare, depărtata apropiere de tine însuți.

URSULA HAAS

vară

Încremenire de salamandră a întregului corp Încă mai este noaptea trează în noi, când ațe de iulie aruncă ancora Spice de iarbă, margarete și nolimetangere Aerul răsună și flori de scuipatul cucului ne prezic ziua

Din degetele picioarelor ne atrage pământul umed, pentru a ne saluta cu tam-tamuri de greieri în urechi cădem în pajiste

Ochi de vițel trec pe sub sfârcurile tătelor.

Ne pierdem în șanturile mâinii deschise aici de marele dor al întoarcerii acasă

poezie

Mă întâmpin sărbătorește cu aceste cuvinte și, când ajung aici mă părăsesc și, tu, prinător de șoareci, ți-ai luat flautul, îl încerci din nou. Aud acest acord.

la telefon

Să ne stergem furtuna de pe buze sau ne-a suflat vântul toamnei. Receptorul meu are două capete. Îl răsucesc. Tăcerea vorbește. Acces în bătăile inimii.

repede-ți mâinile

Repede-ți mâinile cu flamura ridicată pradă-mă și jefuiește-mă armamentul de la pupa și prova să pornim cu toate pânzele sus pe mările lumii.

traducere de

RADU BĂRBULESCU

◆ Revistă editată de Consiliul Județean Constanța cu sprijinul Ministerului Culturii
◆ Apare sub egida Uniunii Scriitorilor din România

● Redactor șef: CONSTANTIN NOVAC ● Redactor șef adj.: NICOLAE MOTOC

Adresa: Constanța, Bd. Tomis nr. 61, tel. 55.00.18. ISSN 12208167 Tiparul: INFCON S.A. Constanța ● Cititorii din străinătate se pot abona prin „RODIPET” S.A. P.O. Box 33-57, fax 0040-1-222.64.07; 222.64.39, telex 11995, Piața Presei Libere nr.1, sector 1, București, România ● Redactor de serviciu: FLORIN SLAPAC